Dayanışma

TEMMUZ 1986 SAYI: 48 2.5,- DM

Eskişehir mitingi, İzmir mitinginden daha büyük ve coşkulu oldu

Mitinglerle adım adım

● Polis, mitinge katılımı düşürmek için bilinen terör yöntemlerini sonuna kadar kullandı, şehir halkını mitinge sokmadı.

● Şevket Yılmaz kendini yeni duruma uydurarak, Türkiye'deki rejimi "zengin bir azınlığın demokrasisi" olarak adlandırdı.

İşçiler çağrılmadıkları Türk-İş Eskişehir mitingine polis barikatlarını aşarak katıldılar.

Türk-İş ikinci mitingini, üç ay aradan sonra 22 Haziran'da Eskişehir'de gerçekleştirdi. 50 bin işçinin katıldığı yürüyüş ve miting İzmir mitingine göre daha büyük bir katılımla yapıldı. İşçiler kendilerine ve yarınlarına daha bir güvenle bakıyorlardı, coşkuluydular.

Bütün bunlar, İzmir mitingindeki olağanüstü "güvenlik önlemlerini" kat kat aşan bir polis terörü altında gerçekleştiği için daha bir önem kazandı.

Türk-İş yönetimi ve yerel sendika yöneticileri, mitinge katılımın düşük olmasını adeta istercesine, çevre illerden fabrikaları ve sendikaları davet etmediklerini itiraf ettiler. İşçilerin çağrılmadan geldiklerini, polis barikatlarını aşarak mitinge katıldıklarını günlük gazeteler yazdılar.

Polis Eskişehir halkını mitinge sokmadı. Kimi siyasi

(Devamı 7. sayfada)

«İnfaz Yasası»na alternatif yasa geliyor

İki ay önce kabul edilen ve Evren Paşa'nın da "tepkisini" çeken "İnfaz Yasası" cezalarda fiili bir indirim yapmıştı. Buna alternatif olarak şimdi TCK'nun bazı maddelerinde, özellikle siyasi suçlarla ilgili hükümlerinde öngörülen cezalar ağırlaştırılıyor. Ağırlaştırılan cezalar 141, 142, 146 gibi sol, 163. gibi dini hareketleri ilgilendiriyor. Yüzde yüze kadar varan ceza artırımlarıyla İnfaz Yasası da fiilen ortadan kalkmış, eskisinden de ağır cezalarla bu maddeler işlemeye devam etmiş olacaktır.

Basına, "cebir unsuru" kaldırılacak diye yansıtılan bu yeni girişimin başını çeken sicilli antikomünist ve Türkiye'de sol siyasetin mahkeme dışı yargıçlarından Sulhi Dönmezer, "söylentileri" yalanladı, dedi ki: "Propagandası suç sayılan, tesis edilmek istenen rejim zaten mahiyeti icabı zora dayalıdır. Bu sebeple zor veya cebir unsuru zaten kendi içinde mündemiçtir, vardır. Zor unsurunu ayrıca arayalım derseniz bu fiiller suç olmaktan çıkar."

Tam da rejime göre bir yasa. Yazarak, konuşarak, düşünerek "cebir ve şiddete başvurmuş" olacaksınız. İsterseniz şiddete ilk biz başvuralım: Bu yasa demokratik düşünceleri suç sayıyor, cezaları daha da ağırlaştırıyor.

«Huzur ve güven veren» isimler

Türkiye Kürdistanı'ndaki köylerin beşte dördünün isimleri içişleri bakanlığı tarafından değiştirildi. Köylerin eski isimlerinin "huzur ve güvenliği bozduğunu" düşünen bakanlık "sert" isimleri "yumuşattı"; "kalın" olanları "inceltti"; "bölücü" isimleri "birleştirici", "kanlı" isimleri "şerbetli" vs. yaparak Kürdistan'da "huzur ve güvenliği" tesis etti.

Değişen bazı köy isimleri şöyle: Kızılobalı (Abalı), Kürtler (Yazıbaşı), Kürt (Sarıdemir), Kızılhisar (Güzelhisar), Kızıluşağı (Yenisu).

(Devamı 7. sayfada)

Özal'ın fonları ve Özdağlar olayı

T.Özal ve yâranının yeni icraatları Fakir Fukara Fonu ile fonlar konusu Türkiye'de yeniden gündemde.

Yasalar ve yasa gücünde kararnameler gereğince ordan burdan kesintiler ve ödentilerle dolan bu "fon"ların nereye, nasıl, ne için harcandığı ya da harcanacağı hiç bilinmiyor. Bütçe dışı milyarlarca lirayı her türlü resmi denetim dışında başbakan Özal'ın şahsında "başbakanlığa" emanet eden uygulama sürüyor.

(Devamı 7. sayfada)

"Hepiniz tutuklusunuz!"

Irkçı saldırı tırmanıyor

● Soweto katliamının 10. yılında Güney Afrika'da ırkçı rejimin saldırıları tırmanıyor.

(Haberi 4. sayfamızda bulacaksınız)

Dayanışma

Söyleyene değil, söyletene bak

TÜRK-İş'in işçilerle beraber olup gerçekleştirdiği ikinci miting, koyu bir devlet terörü eşliğinde, 22 Haziran'da Eskişehir'de gerçekleşti. Bu miting bir kaç bakımdan ve işçi hareketinin yakın geleceğiyle olan ilgileri yönünden önem taşıyor.

Birincisi, bu mitingler işçilerin, rejimden birşey ummayıp harekete geçmeleri sonucu gerçekleşiyor. Türk-İş yönetimi işçilerin genel eğilimlerini tesbit ettikten sonra bu mitingleri yapmak zorunda olduğunu anlıyor.

İkincisi,işçiler bu mitingler aracılığıyla iktidarı ve siyasal ortamı ne kadar etkileyebildiklerini ölçüp-biçme imkanına kavuşuyorlar.Mitingler yoluyla ne ölçüde sonuca varabileceklerini öğreniyorlar.Mitinglerin de öğrettiklerinden geçerek daha ileri mücadele biçimlerine doğru işçi hareketi yol alıyor.

Üçüncüsü,demokrasi güçlerinin faşizmle kesin hesaplaşmasına işçilerin zorlamakta olduğu bu kapının sonuna kadar zorlanıp açılmasıyla varılabileceği her yönüyle açığa çıkıyor.Siyasal demokrasiye ilişkin tartışmaların bir nitelik sıçraması göstermesi, işçi sınıfının mücadelede kendini ortaya koymasıyla mümkün olacak; bu iyice anlaşılıyor.

Şüphesiz bu durumu, 12 Eylül askeri faşist darbesiyle birlik olup işçi haklarının yokedilmesine hizmet ettikten sonra, şimdi işçilerle birlik olup mitingler düzenlemekte olan Türk-İş yöneticileri de biliyorlar. Eskişehir mitinginde konuşan Türk-Iş genel başkanı Şevket Yılmaz, bugünkü rejimi bir 'azınlık demokrasisi' olarak niteleyerek (!) bunu "işçiler ve emekçiler için, demokrasi yapmak yönünde mücadele etmek gerektiğinden" sözetmiştir. Çok ileri (!) bir lâf. Acaba Türk-İş yönetimi rejimle bağlarını mı koparıyor, demokrasi mücadelesinde kendine bir yer mi arıyor?!

Şüphesiz ne o, ne de bu...Şevket Yılmaz ekibi yönünden değişen hiç bir şey yok. Burjuvazi ve Evren-Özal birliğinde ifadesini bulan siyasal gericilik bugünkü Türk-İş yönetimini rejimin "güvenlik sübaplarından" biri olarak görmeye devam ediyorlar.Değişen tek şey, işçi hareketinin, önündeki engelleri zorlamaya başlaması, eski üslup-taktik ve hesapları geçersiz kılmasıdır. Şevket Yılmaz kendini bu yeni duruma da uydurmak çabasındadır. "Keskin" diye, ancak onun kendi kendisiyle kıyaslanmasından çıkardığımız şey, işçi hareketinin güçlenmesine paralel olarak daha da belirginleşecektir.

İşçi hareketinin, mitinglerden de geçip grevlere, direnişlere ulaşacağı, sendikal mücadelenin, siyasal demokrasi mücadelesiyle bütünleşip gelişeceği besbellidir. Bu süreç çok yönlü yansımalara da yol açacaktır. Bunlardan biri de bugünkü Türk -İş yönetimiyle rejimin arasına mesafe girmesi, Şevket'in giderek daha da keskinleşmesi olabilir mi? İşte bu soru çok abes ve işçi sınıfını uzaktan yakından ilgilendirmiyor. Rejimle birlikte Şevket ve yönetici ekibinin de defteri dürülecek, işçileri asıl bu ilgilendiriyor. İşçi mitinglerinin yakın gelecekle ilgili bu yönü, İzmir ve Eskişehir'de yeterince açığa çıkmamış olabilir. Ama görünen köy de kılavuz istemiyor.

Otomobil-İş Kongresi Yapıldı

Metal işçilerinin önemli bir çoğunluğunu bünyesinde toplayan Otomobil-İş'in hızla gelişimi, işkolundaki işverenlerin korkusu olmuştu. Büyüyen Otomobil-İş'i yoketmek

(Devamı 7. sayfada)

gedik

ÖZÜR!

Eskişehir'de Türk-İş mitinginden önce, mitingin başlama saatini soran iki yurttaşı tekme-tokat döven emniyet amiri, dövdüklerinin TRT muhabirleri olduğunu öğrenince kendilerinden, "sizi sendikacı sanmıştım" diyerek özür dilemiş.

Demokrasi de Türkiye'ye "özür dileyerek" gelecektir.

taşı

Ayranı yok içmeye

● Afet halini almış bir işsizlik; adaletsiz gelir dağılımı; sefil gecekondu mahalleleri; çöplüklerde futbol oynayan çocuklar ve futbol iptilası.

Meksika!.. Dünya Futbol Şampiyonası nedeniyle geçtiğimiz ay içinde gazetelerde, radyoda ve televizyonda adı belki de en çok geçen ülke... Adından çok söz ediliyor ama kendisi hakkında çoğunluğun pek fazla bilgisi yok. Meksika denilince hemen akla gelenler "sombrero", 18 milyon nüfusuyla dünyanın en kalabalık şehri Meksiko, 100 milyar dolar civarındaki dış borcuyla dünyanın en fazla borçlu iki ülkesinden birisi ve belki de Emiliano Zapata...

Biz bunlara pek fazla bilinmeyen bazı bilgileri ekleyelim: 1980'de 100 olan tüketici fiyatları endeksi Mayıs 1986'da 1600; 1986'nın tahmini enflasyonu % 80; Şampiyona'nın açılışını takip eden 3 gün içinde 1 doların piyasadaki fiyatı sırayla 550, 600 ve 700 peso; Gayri Safi Milli Hasıla'nın 1986'daki tahmini büyümesi % −2, buna karşılık yıllık nüfus artışı % 2,4; son 4 yılda reel ücretlerdeki düşüş % 30; Meksika-ABD sınırında 1 yılda yakalanan kaçak işçi sayısı 1,8 milyon, yakalanamayanlar bunun tahminen 2 ila 3 misli!..

Nasıl? Hiç de yabancısı olmadığımız, aksine bir hayli aşina bir manzara değil mi?

(Devamı 7. sayfada)

VARŞOVA PAKTI ÜLKELERİNİN ÖNERİSİ

Tüm Avrupa'da asker ve silah indirimi

● Avrupa'da silahlı kuvvetler ve konvansiyonel silahların sayısında önemli bir indirimin yanısıra, nükleer, kimyasal ve diğer kitle tahrip silahlarının ortadan kaldırılması öngörülüyor.

Budapeşte'de toplanan Varşova Paktı'na üye ülkelerin liderleri 11 Haziran günü yayınlanan ve Avrupa'daki silahların denetimini öngören kapsamlı programda, silahlanma ve savaş tehdidini önleme yolunda somut önlemlerle bir kez daha yapıcı silahsızlanma ve barış girişimlerini tekrarladılar.

Varşova Paktı'na üye ülkelerin Avrupa'da silahlı kuvvetler ve konvansiyonel silahlarda indirim için NATO ve tüm Avrupa ülkelerine önerdikleri programda, ayrıca nükleer denemelere son verilmesi, nükleer silahsızlanma ve uzayın silahlandırılmasının önlenmesi, kimyasal silahların yasaklanması ve ortadan kaldırılması gündeme getiriliyor.

(Devamı 7. sayfada)

Peru'da katliam

Peru'da üç hapishanede meydana gelen ve 300'e yakın insanın öldürüldüğü olaylar tüm dünyada büyük tepki uyandırdı. Tepkiler üzerine Peru devlet başkanı sosyal demokrat Alan Garcia parlamento soruşturması ve yanı sıra bir askeri soruşturma açılması emrini verdi.

(Devamı 7. sayfada)

ABD mahkum oldu

Birleşmiş Milletler'e bağlı Uluslararası Adalet Divanı 27 Haziran günü açıklanan kararıyla ABD'nin Nikaragua'daki karşı-devrimcileri desteklemekle uluslararası hukuku ihlal ettiği ve yol açtığı zararı ödemesi gerektiği sonucuna vardı.

Karar Lahey'de açıklandığı sırada mahkeme salonunda hazır bulunan Nikaragua Dışişleri bakanı Miguel d'Escoto kararı zafer olarak niteledi.

Nikaragua'nın başvurusu üzerine durumu görüşen Lahey Adalet Divanı ABD'yi

(Devamı 7. sayfada)

«Türkiye'de demokrasiye dönülmemiştir»

Yunanistan'da düzenlenen basın toplantısında Türkiye'deki son gelişmeler hakkında bilgi verildi. Sol Birlik'in Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu toplantılarına sunduğu, ülkedeki durumu içeren işkence raporunun örneği basın mensuplarına dağıtıldı.

Yunanistan'da 4 Haziran günü, Türkiye'deki gelişmeler, temel insan haklarına yönelen ihlâlleri konu alan bir basın toplantısı düzenlendi. Basın toplantısına Yunanistan KP Merkez yayın organı Rizospastis'in yanısıra 6 büyük gazetenin temsilcileri katıldılar.

Basın toplantısının açılışında söz alan TSİP temsilcisi, Türkiye'deki gelişmelere genel olarak yer verdiği konuşmasında özetle, Türkiye'de demokrasiye dönülmediğini vurguladı, Türkiye'nin 50 milyonluk bir kışla olmayı sürdürdüğünü belirtti. Siyasi tutuklamaların sürdüğüne, Kürdistan'da ardıarkası kesilmeyen "operasyon"ların devam ettiğine, DİSK, TÖB-DER, Barış Derneği gibi sendika, kitle ve meslek örgütlerinin, tüm demokratik muhalefet güçlerinin askeri ve güdümlü yargı organlarınca mahkum edilmeye çalışıldığına, işkencenin yurdun her köşesinde sürdüğüne işaret eden TSİP temsilcisi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi üzerindeki son baskı ve tutuklamalardan örnekler verdi, TSİP'e ve tüm demokrasi güçlerine yönelik ağır saldırıların ne ilk, ne de son olduğunu söyledi.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yarısı ağır baskı ve illegalite şartlarında geçen 12 mücadele yılını geride bıraktığını, bu koşullarda da her türlü baskıya göğüs germeyi bildiğini, işçi sınıfının bağımsız politik-ideolojik ve örgütsel tavır ve ilkelerinden asla ödün vermediğini vurguladı; TSİP'in ısrarlı takipçisi olduğu işçi sınıfı siyasi hareketinin birliği politikasının yanısıra, özellikle faşizme karşı mücadele koşullarında demokrasiden yana tüm güçlerin birliği yolunda çabalarını kararlılıkla sürdürdüğünü belirtti.

Basın toplantısında SOL BİRLİK'in kuruluşu ve çalışmalarına da ayrıntılı biçimde değinen TSİP temsilcisi, SOL BİRLİK'in Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu toplantılarına sunduğu, ülkedeki durumu içeren işkence raporunun örneği basın mensuplarına dağıtıldı. Daha sonra genel olarak Türkiye-Yunanistan ilişkileri, Kıbrıs sorunu, Ortadoğu'daki duruma ilişkin değerlendirmeler üzerine soruları yanıtlayan TSİP temsilcisi, Türkiye'deki gelişmelere, ABD üsleri, Irak Kürdistanı'ndaki operasyonlar, insan haklarına yönelik ihlâller, sürmekte olan siyasi davalar üzerine görüşlerini belirtti.

Toplantıda dağıtılan TSİP yöneticilerinin siyasi savunma metinlerinde bugün "sanık" olup olmamanın, ülkede hukukun varolup olmamasına bağlı olduğu belirtilerek davanın tümüyle siyasi nitelik taşıdığı vurgulanıyordu.

Basın toplantısında dağıtılan metinde Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'nin Nisan 1986'da yapılan oturumunda, Bakanlar Komitesi'nin Kasım 1986'dan başlamak üzere Türkiye'nin dönem başkanlığını onaylaması eleştirildi. Kararın rejim yetkililerince "Türkiye'de demokrasiye inananların zaferi" olarak nitelenmesine karşılık, Türkiye demokrasi güçleri ve dünya ilerici kamuoyu tarafından tepkiyle karşılandığı belirtildi.

SİLAHLANMA VE KONUT SORUNLARI SEMİNERİNDEN:

"Bir savaş uçağı ya da 36.000 konut"

Yapı, ağaç ve inşaat malzemeleri işkollarında çalışan işçilerin Dünya Sendikalar Federasyonu'na bağlı uluslararası birliği tarafından 15-17 Haziran tarihlerinde Viyana'da, "Askeri harcamalarda indirim yapılması ve silahlanma yarışının durdurulması yoluyla sosyal konut yapımı ve bu şekilde istihdamı artırma ve işçilerin yaşama ve çalışma koşullarını iyileştirme olanakları"nı konu alan bir seminer düzenlendi. Bu yıl ikincisi düzenlenen seminerlerin ilki, 1980 yılında Viyana'da "silahsızlanmanın, silah üretimindeki gelişmeler ve istihdamın artırılması üzerindeki etkileri" adı altında yapılmıştı.

II. Viyana seminerine, Finlandiya, Avusturya, Çekoslovakya, ABD, İrlanda, Macaristan, Fransa, Demokratik Almanya, Sovyetler Birliği, İtalya, İspanya ve Portekiz'den ilgili işkollarındaki sendikaların temsilcilerinin yanısıra, DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi ve Hür Cam-İş Sendikası Genel Eğitim Sekreteri Yaşar Arıkan da katıldı.

Silahlanmanın gerek ulaştığı nükleer boyutlar, insanlar için oluşturduğu tehdidin çapı, gerekse de her türlü israf yoluyla daha iyi yaşama ve çalışma koşullarını engelleyici yönü karşısında, silahsızlanmanın taşıdığı öneme dikkat çekilen seminerde, silahsızlanma ile istihdam, konut sorunu çözümü, çevre ve yaşama kolaylıkları arasındaki ilişkiler çeşitli ülkelerden örneklerle incelendi. Bu konularda verilen çarpıcı örnekler arasında şu bilgiler yer alıyordu: Bir tanka ödenen parayla 30 bin çocuğun okuyabileceği sınıflar yapılabilir; yalnızca bir savaş uçağına ödenen parayla 36 bin modern konut yapımı mümkündür. Mevcut askeri bütçelerde yapılacak yalnızca %10'luk bir indirimle sağlanacak para 3 milyon yataklı 5000 hastahanenin yapımına yeterlidir.

Toplantıya katılan DİSK GYK üyesi Yaşar Arıkan, seminerde sunduğu tebliğde Türkiye'de yaşanmakta olan siyasi ve ekonomik duruma yer verdikten sonra, 12 Eylül'den bu yana silahlanma harcamalarındaki artış ve buna paralel olarak işçilerin ve emekçilerin yaşama ve çalışma koşullarında kaydedilen çarpıcı gerilemeyi örneklerle anlattı. Faşizm altında yaşanan koşullarda konut sorununun vardığı boyutlara dikkat çeken Arıkan, bugün emekçi kitlelerin konut sahibi olmasının hayal olduğunu, ev kiralamanın meslek haline geldiğini, oturulan evlerin hanehalkı kolaylıklarından ne denli yoksun bulunduklarını, gecekondu sorununun hızla büyüyen boyutlarını örnek ve sayılarla açıkladı.

Seminer sonunda, 1986 Uluslararası Barış Yılı'nı takip eden 1987'nin BM tarafından Uluslararası Evsizler Yılı olarak ilan edilmesinin rastlantı olmadığına dikkat çekilerek barışın korunması ve tüm insanlara yeterli koşullara sahip bir konut sağlanması sorunlarının birbiriyle ayrılmaz bir bütün oluşturulduğu belirtildi. Seminer sonunda yayınlanan belgede, yapı ve diğer işkollarındaki tüm işçiler, ideolojik ve politik farklılıklarına bakılmaksızın barıştan yana tüm güçler, ülkelerinde ve uluslararası planda savaşa karşı girişimlerde ve kampanyalarda yer almaya, özellikle sendikaların 1 Eylül dünya barış günü faaliyetlerine ve BM'in Ekim ayındaki Silahsızlanma Günü'ne aktif olarak katılmaya; değişik ülkelerdeki işçiler arasında doğrudan temas ve karşılıklı anlayışı geliştirmeye yönelik olarak, antimilitarist faaliyet kapsamında sendikaların daha geniş işbirliğinin yeni yollarını bulmaya çağrıldılar.

BAKIŞ

E.Mahmut Soner

Beter olasın

DEVLET başkanımız olduğunu bir "gece baskınından" sonra kendi açıklamasından öğrendiğimiz Kenan Evren, belki de bizim, hiç değilse bir "meskene tecavüz" davası dahi açamamış olmamızdan da cesaret alarak arkamızdan, olur-olmaz ne sözler etmiş de, meğer bizim bunlardan haberimiz yokmuş. Yeni yeni ve o da kıyısından köşesinden, yani biraz olsun "yenilir-yutulur" cinsinden olanları şurada burada yazılıyor da haberimiz oluyor. İleride kimbilir daha ne "yakası açılmadık iltifatlara" layık görüldüğümüzü, Türk ve Kürt halkları olarak öğreneceğiz, şaşkınlıktan ağzımız açık kalacak, belki hatta Bedri Koraman, mahut kazıklı karikatürünü bizler için üçüncü defa yayınlayacak!

Alalım bu sözlerden birini, hepimiz için söylenmiş ve herhalde hepimiz aynı "şeyi" anlayacağız: "Evleniyorum diye dedi-kodu çıkarmışlar. Onu bir yakalasam, dedi-koduyu çıkaranı, 12 Eylül'den beter edeceğim" (*)

Kadın-erkek ilişkisinden, bunun evlilik biçiminde sürdürülmesinden daha insani ne olabilir ki. O halde "paşa" kendine böyle bir ilişkinin yakıştırılmasından dolayı neden böyle kudurmuşcasına öfkeleniyor? Besbelli ki hayvanlığından, olayı hayvanice kavrayışından. Beyinde "sevgi" üreten merkezle, "küfür" üreten merkez ayrışmamışsa (bu ayrışma biyolojik değil, eğitimsel-insansal bir süreçtir) sonuç bu olur, evliliğin çağrıştırdığı insani kavramlar bu tür ilkel beyinlerde küfre dönüşür.

"Neyse ne" der, bu Kenan paşanın kendi sorunudur diye önemsemezdik, şu "12 Eylül'den beter ederim" lafı olmasa. Sözün burası hepimize, Türkiye'de yaşayan 50 milyon insana dokunuyor.

Demek ki 12 Eylül, onbinlerce siyasi tutuklusu, işkence kurbanları, idam edilenleri, baskısı, yoksulluğu ile ve bizim anladığımız anlamda "beter olmak" değil, bundan da öte, Kenan Evren'in ifade ettiği anlamda "beter olmakmış"! Ekonomik yönden bir avuç tekel, siyasal yönden beş general, bir "gece yarısı baskınıyla" hepimizi "beter etmişler" ve bunu şimdi açık açık ifade ediyorlar.

Kızmaya, öfkelenmeye hiç gerek yoktur. Olay, bir aptalın, bir ağzı bozuk soytarının "devleti ele geçirmesi" olayı değildir. Böyle anlaşıldığı ve buna göre mücadele edildiği yerler ve dönemler olmuş, faşizmi böyle değerlendirenler, (meselâ Hitler soytarısından ibaret sananlar) yanıldıklarını kısa sürede anlamışlardır. Kenan Evren, perdede bir "Karagöz" yahut sahnede "meddah" olsaydı mesele yoktu; ama devletin başında bir sınıf adına ve siyasal ilişkiler aracılığıyla bulunuyor. Evren'in "beter ettim" dediği biz halk güçleri, demokrasi mücadelesinde birleşebilir, geniş bir antifaşist hareket ortaya koyabilirsek....

İşte o zaman bizim de, Evren'e, "seni Ekim Devrimi'nden beter ederiz" olmasa bile, Yunanistan'dan, Portekiz'den veya "Arjantin'den beter ederiz" demek hakkımız olacaktır. Evet, Evren'i Papadopulos'tan, Videla'dan daha beter edeceğiz.

(*)H.Cemal, *Tank Sesiyle Uyanmak*, s. 549.

İşçi Sınıfı Tarihinden

Güney Afrika'da çeşitli işkollarında çalışan işçilerin büyük çoğunluğu örgütlü değillerdi. Tarım kesiminde (700 bin), maden ocaklarında (500 bin), demiryollarında ve limanlarda (150 bin), metal sanayiinde (150 bin), ticari ve sosyal hizmetler, yapı ve inşaat işleri ve ikincil küçük işletmelerde çalışan onbinlerce işçi sendikadan yoksundu.

SACTU'nun (Güney Afrika Sendika Kongresi) oluşma döneminde (1955-56 yılları) bu çeşitli kolları ayrı ayrı örgütleme zorlukları büyük gayretlerle aşılarak, 1958'e gelindiğinde her kolda ayrı sendikalar oluşturuldu.

Ulaştırma işkolu üç alanda yoğunlaşıyordu: Demiryolları, limanlar ve kamu ulaşımı. SACTU demiryollarını örgütlenme için en önemli sektör olarak saptamıştı. Yukarıdaki resimde G. Afrika Demiryolları ve Liman İşçileri Sendikası üyeleri, sendikacı Lawrence Ndzanga (sol başta ayakta) ile birlikte görülüyor.

1962 yılında "G. Afrika Demiryolları ve Liman İşletmeleri"nin çalıştırdığı 218 bin işçinin %50'sini siyahlar oluşturuyordu. Demiryolları ve liman işletmeleri doğrudan ırkçı rejimin kontrolü altında olduğu için SACTU'nun işçilerin çalışma koşullarını iyileştirme ve daha yüksek ücretler için verdiği mücadele onları bugünün beyaz tahakkümünü oluşturanlarla doğrudan karşı karşıya getirmişti. Özel bir polis timi demiryolu işçilerini sürekli gözlüyordu ve sendika örgütlenmesi yapanları yok etmekle görevliydi. Sendikaya aidat ödeyenler dövülüp tartaklanıyordu.

Sendikal örgütlenme tüm bunlara karşı mücadelesini bu günlere getirdi. Geçtiğimiz aylarda yaklaşık 450 bin çalışanı temsil eden 36 sendikanın birliği COSATU (G. Afrika Sendikalar Birliği Kongresi) toplanarak sınıf mücadelesinde "yeni bir dev" doğdu.

Demokratik örgütlerin kampanyası sonuçlandı

Evren-Özal diktatörlüğünün Türkiye ve T.Kürdistanı'nda uyguladığı baskıları protesto etmek, Avrupa demokratik kamuoyunun dikkatini diktatörlüğün teşhiri ve tecriti doğrultusunda çekmek üzere 17 Mart 1986 tarihinde 10 demokratik örgüt tarafından başlatılan ve çeşitli eylemlerle sürdürülen kampanya Haziran ayı içerisinde sonuçlandı.

Varılan sonuçların bir basın bülteniyle açıklandığı kampanya süresince, Türkiye Büyük Millet Meclisi başkanlığına iletilmek üzere sürdürülen imza kampanyasını 146 siyasi parti, örgüt ve tanınmış kişi destekledi. Ayrıca 58.408 imza toplandı.

Kampanyaya son verilmeden önce, 22-28 Haziran tarihleri arasında Hamburg'daki PEN toplantısına katılanlara Türkiye'deki rejimin basın üzerindeki baskılarını dile getiren, toplam binlerce yıla mahkum olmuş yazı işleri müdürlerinin serbest bırakılmasını, "Muzır Yasası" ile basın üzerinde kurulan ağır baskıların kınanmasını, Kürt halkının kendi dilinde konuşma yapma hakkının savunulmasını isteyen bir mektup gönderildi.

Komkar 8. Kongresi yapıldı

KOMKAR 8. Kongresi, "F. Almanya'da yaşayan Kürdistanlı işçilere eşit haklar, yabancılara yerel seçilme hakkı, Türkiye ve T.Kürdistanı'na insan hakları ve demokrasi" ana istemleri altında 7-8 Haziran tarihlerinde Köln şehrinde toplandı.

Barış mücadelesinin, F.Almanya'daki Kürtlerin sorunlarının tartışıldığı, ırkçılığa karşı, Evren-Özal diktatörlüğünün Türkiye ve T.Kürdistanı'ndaki insanlık dışı uygulamalarına karşı kararların kabul edildiği Kongre'ye çeşitli siyasi parti, demokratik örgüt temsilcileri katıldılar, mesaj yolladılar.

GERÇEK ADK'nin KOMKAR 8. Kongresine ilettiği mesajda Türkiye ve T.Kürdistanı'nda insanlık dışı uygulamaların devam ettiğine, yurtdışında yaşayan işçilerimizin çeşitli zorluklarla karşılaştıklarına değinilerek "Batı Avrupa ülkelerinde, yabancı işçilerin ekonomik-demokratik hakları için, dünya barışının korunması için ve en önemlisi de Türkiye ve T.Kürdistanı'nda verilen demokrasi ve özgürlük mücadelesine imkanlar ölçüsünde destek olmak için çalışma yürüten demokratik örgütler başarılı kazanımlar elde ediyorlar. Yurtdışındaki işçilerin sorunlarının çözümündeki kazanımların yanısıra, halklarımızın başına tüneyen Evren-Özal diktatörlüğünün Avrupa demokratik kamuoyunda teşhiri ve tecriti doğrultusunda hatırı sayılır başarılar elde edildi" denildi.

FISE 40 yaşında

Dünya Öğretmen Sendikaları Federasyonu (FISE) 40 yaşında. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından, o sırada var olan iki uluslararası öğretmen örgütlenmesinin birleşmesiyle kurulan FISE, savaşın geride bıraktığı maddi ve manevi yıkım koşullarında barış için, faşizmin ortadan kaldırılması için ve tüm dünyada demokratik bir eğitim için mücadele kararlılığını açıklıyordu.

Aralarında TÖB-DER'in de bulunduğu, dünyanın dört bir yanından öğretmen sendikalarını, meslek ve kitle örgütlerini çatısı altında toplayan FISE, Dünya Sendikalar Federasyonu'nun (WFTU) bünyesinde aktif olarak yer aldı. Eğitim ve bilim alanında çalışanların hak ve özgürlüklerini savunmak, eğitimin her düzeyde demokratikleştirilmesini gerçekleştirmek, eğitim ve öğretim sorunlarının genel toplumsal sorunlarla bağlantısı çerçevesinde çözüm yolları aramak çabasını sürdürdü.

BARIŞ İÇİN MİLYONLARCA İMZA

FISE'nin başlattığı ve her düzeyde, her türde eğitim kurumlarında çalışan tüm öğretmenleri kapsayan *"Barış İçin Milyonlarca İmza"* kampanyasında Mayıs ayına kadar 4.478.237 imza toplanmış bulunuyor. FISE, kampanyaya, özellikle sendikaların barış için uluslararası eylem günü (1 Eylül) dolayısıyla daha da yoğun yer verileceğini, öğretmenlerin dünyanın her köşesinde çocuklara güven içinde bir gelecek ve öğretmenlere barış içinde eğitim şiarlarını derslerde, gösterilerde ve basın-yayın araçlarında işleneceğini açıkladı.

MÜNİH "İNİTİATİV GRUPPE" YÖNETİCİSİ MANFRED BOSL:

«İşsizlik arttıkça yabancı düşmanlığı da tırmanıyor»

Münih'te 1971 yılından bu yana faaliyet yürüten ve burada yaşayan yabancı gençliğin sorunlarıyla ilgilenen "İnitiative Gruppe" genellikle Türkiyeli gençlerin uğrak yeri. DAYANIŞMA Münih muhabiri geçtiğimiz günlerde bu grubun amaçları ve çalışmaları hakkında bilgi almak üzere kuruluşun idari sorumlusu Manfred Bosl ile bir görüşme yaptı.

□ *Bize "İnitiativ Gruppe" hakkında bilgi verebilir misiniz?*

■ 1971 yılından bu yana faaliyet yürüten "İnitiativ Gruppe—Betreung von ausländischen Kindern e.v"'nin amacı, okul dışı önlemler aracılığıyla yabancı çocukların eğitim alanındaki eksiklik ve kayıplarını telafi etmektir.

Okul dışı ev ödevleri, sosyalleştirme yardımları, ebeveynlerle çalışmalar, çok uluslu grupların yetiştirilmesi ve ilerlemesi doğrultusunda çalışmalar, eğitim yardımları, enternasyonal buluşma yeri, dil kursları ve kadınlara yönelik kurslar, çalışma alanımızı oluşturmaktadır.

□ *Federal hükümetin bu sorunlara yönelik politikalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

■ Federal hükümetin yabancılarla ilgili sorunlar konusunda büyük uygulama yetkisi var. Ancak herşeyden önce sizler yabancılar yasasının değiştirilmesi için mücadele etmelisiniz. Federal Alman hükümeti, yabancılar yasası ile övünebilen hiçbir ülke olmamasına rağmen, bugünkü uyguladığı politikayla diğer ülkelerdeki yönetimleri geride bırakmakta, yabancıların sayısının azaltılmasına çaba sarfetmektedir. (Dönüş teşvik primleri, ailelerin birleşmesini önlemeye yönelik çabalar vb.)

Yabancıların hukuki durumunun sertleştirilmesinin yanısıra, bugüne kadar politik haklarının iyileştirilmesi de söz konusu olmadı. Yabancıların seçme seçilme hakları, seçimle gelmiş yabancılar meclisi, meclislerde söz sahibi olma ve şikayet hakkı hâlâ gerçekleştirilmiş değil. Kohl hükümeti bu alanda da diğer Avrupa ülkelerine oranla görevini yerine getirmiş sayılmaz.

□ *Gençler yabancı düşmanlığının ortadan kaldırılması yolunda katalizör rolü oynayabilir mi, bu konuda ne düşünüyorsunuz?*

■ Elbette toplumumuzdaki yabancı düşmanlığı eğilimlerinden haberim var. Buna karşı geride kalan 15 yılda çeşitli eylem ve faaliyetlerimiz oldu. Ancak ben yabancı düşmanlığının ekonomik yapıya bağımlı olduğu kanısındayım. İşsizlik ne kadar yüksek oranda olursa, yabancı düşmanlığı doğrultusundaki taşkınlıklar da o oranda artıyor. Bu nedenle, problemlere enternasyonalistçe bir yaklaşım ve bu konuda hoşgörü, ırkçılığın ve milliyetçiliğin yarattığı sorunları ortadan kaldırabilir.

Bu münasebetle İnsiyatif Grup da farklı uluslardan yabancıları ve Almanları biraraya getirerek onları sosyal ve kültürel anlamda kaynaştırabilmek bizim en başta gelen hedeflerimizden birisidir.

Duisburg'da 15-16 Haziran toplantısı

14 Haziran akşamı Duisburg İşçi Kültür Derneği 15-16 Haziran Büyük İşçi Direnişinin yıldönümü nedeniyle bir toplantı düzenledi. Toplantının açılış konuşmasını yapan Dernek başkanı Bayram Filyos, F.Almanya'da göçmen işçilere yönelik yeni baskılara ve yabancı düşmanlığına dikkat çekti. Daha sonra bir konuşma yapan DİSK 7. Bölge temsilcisi Aydın Yeşilyurt 15-16 Haziran olaylarına, bu direnişin Türkiye işçi sınıfı tarihindeki yeri ve önemine, işçi sınıfı ve demokrasi güçlerini bekleyen bugünkü görevlere değindi. Aydın Yeşilyurt konuşmasında şöyle dedi: "15-16 Haziran, devrimin esas gücünün işçiler olduğunu vurgulamış ve o güne kadar süren bu konudaki tartışmaları açıklığa kavuşturmuş, fakat örgütsüz ve işçi sınıfının partisinin yönlendiriciliği olmadan hareketin başarıya ulaşamayacağını göstermiştir. 15-16 Haziran işçi direnişinden 16 yıl sonra, bugün ülkemiz faşizm altında bulunmaktadır. O günden farklı olarak bugün bir tek sendikal hak değil, bütün sendikal haklar yok edilmiştir. Sadece bu da değil, demokratik, siyasal bütün haklar işçilerin, emekçilerin elinden alınmıştır. İnsan hakları hiçe sayılmıştır. O halde 15-16 Haziran'daki direnişten daha büyük ve daha geniş direnmelere ihtiyacımız vardır. Buna kendimizi hazırlamalıyız." Daha sonra 12 yıl önce, 15-16 Haziran'da Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşuna ve TSİP'in işçi sınıf siyasi hareketinde taşıdığı öneme değinen Aydın Yeşilyurt işçi sınıfı siyasi güçlerinin ve demokrasi güçlerinin birliği meselelerinin önemini vurguladı.

Toplantıdan bir görünüş...

Ardından başka bir toplantıya katılması nedeniyle geceye katılamayan DİSK Genel Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Arıkan'ın gönderdiği mesaj okundu.

Toplantıda 15-16 Haziran olaylarını, Türkiye ve dünyada işçi sınıfı mücadele tarihindeki önemli direnişleri konu alan bir dia gösterisi sunuldu.

Gecenin müzik bölümünde ise sırayla A.Mahir Ofcan ve Gençlik Korosu, Hamdi Tanses ve Barış Saz Grubu, Mesut Çobancaoğlu ile Alman Dostları yer alarak Anadolunun değişik yörelerinden halk türküleri ve bestelerle geceye canlılık kattılar. Toplantı ilgiyle izlendi.

SÖYLEŞİ

Mustafa Bekir

F.Almanya'nın bir başka yüzü

GENEL olarak F.Almanya ile Türkiye ilişkilerinin 1960'lı yıllardan bu yana, son aşaması sözkonusu olduğunda o yazıya "60'lı yılların başında başlayan iş göçü" diye başlanır ve bu iş göçünün geçmişinin çeyrek yüzyılı aştığı belirtilir.

Evet, bu süre içinde her iki ülke halkları birbirlerini şu veya bu açıdan biraz olsun tanımıştır artık. Tartının F.Almanya gözü bu tanımada birkaç çeki daha ağır geliyorsa da (örneğin Almanya'da oluşan "Ausländerarbeiter" uzmanları ve hatta bu alanın belirli dallarında, örneğin "din", "azınlıklar", "iş hukuku" vs. gibi bilirkişiler türemiş ve ekmeğini "yabancı uzmanı" olarak kazanan Almanların sayısı gittikçe artmaktadır. Öyle ki bu konu artık üniversiteler düzeyinde bile ele alınır olmuş, öğrenim dalları açılmıştır.) ben bu seferki söyleşimde beni rahatsız eden bir konuya değinmek istiyorum.

Yabancılar uzmanı Alman arkadaşlarla yabancılar sorunu üzerine yaptığım tartışma ve söyleşilerde Alman arkadaşların düştükleri bir yanılgı var: Türkiye'nin ekonomik açıdan, kadın-erkek eşitliği açısından vs. geri kalmışlığını vurgularlarken kendi ülkelerindeki gerilikleri ni görmüyorlar. Bunu çok somut bir örnekle gösterelim:

Türkiye'de gerek okul eğitiminde, gerek aile içi eğitimde ve gerekse askerlikte dayağın bir "araç" olarak kullanıldığı doğrudur. "Eti senin kemiği benim", "dayak cennetten çıkmadır", "öğretmenin vurduğu yerde gül biter" gibi atasözleşmiş deyişlerin; "şimşek çaktırmak", "gözünün yaşına bakmamak", askerliğini yapmamış adamı adamdan saymamak", "ayaklarının altına almak", "allah yarattı dememek", "beş parmağın izini çıkartmak" gibi deyimler Türkçe'de boşu boşuna oluşmuş sözler değildir.

F.Almanya'nın kapitalist gelişim yolunda, demokrasi yolunda Türkiye'den kat kat ileride olduğu da bir gerçektir.

Türkiye'de sağcı olsun solcu olsun düşünce sahibi her insan "kadın-erkek eşitliğini" amansızca savunmazken; aynı durumdaki Alman arkadaşlarımızın hepsi hiç düşünmeden "Tabii ki Gleichberechtigung'tan yanayım!" diyebilmektedir. Ancak kadın-erkek eşitliğinden yana olmak, o eşitliğin kurulmuş olması demek değildir. Kadın gerek F.Almanya'da olsun gerekse Türkiye'de çifte sömürü altındadır.

Çocukları dövmenin gaddarlık olduğunu söyleyen Almanların sayısı, aynı şeyi söyleyen Türklerin sayısından haylice fazladır. Ama bu gaddarlık F.Almanya'da yok demek değildir. Sayısal birkaç bilgi verelim isterseniz:

F.Almanya'da yılda 280.000'i kız, 20.000'i oğlan olmak üzere toplam 300 bin çocuk, ana, baba veya başka yakınları tarafından dayak yemektedir. Dayak atanların başında % 75 gibi bir oranla (yani çocuğunu döven her yüz kişiden yetmiş beşi) o çocuğun öz veya üvey babaları gelmektedir. Dayak gerekçeleri ise "Je Jünger desto besser" yani "Ağaç yaş iken eğilir". Mayıs ayında Berlin'de düzenlenen "Çocukların cinsel suistimalleri" konulu kurultaydan verilen bilgilere göre özellikle birçok evde babalar ile kız çocukları arasında "savaş hali" hüküm sürmektedir.

Kurultayda konuşan Berlin Gençlik ve Aile Senatörü Bayan Cornelia Schmalz-Jacobsen (FDP), dayak atma ve kız çocukların (üvey) babaları tarafından suistimal edilmeleri olaylarının genellikle izole olmuş, yalnızlığa itilmiş ailelerde gözlemlendiğini ve izole olmuş ailelerin sayısının bir hayli yüksek olduğunu bildirmiştir.

İnsanın kurtuluşu, kapitalizmde şu veya bu aşamaya geldiğine mi bağlı? Hayır, kesinlikle. İnsanın sömürülmesi, kadının çifte sömürü altında bulunması; kapitalizmi Türkiye gibi çarpık-çurpuk uygulamaya çalışan ülkelerde de var, demokrasi ve hür dünya çığırtkanlığı yapan emperyalist aşamaya gelmiş ülkelerde de... Görüntü ve biçim değişik sadece...

22 YILLIK GURBETÇİ OSMAN SARITAŞ'LA SICAK BİR SOHBET

«Biz işçiler kendi partimize gerçekten sahip çıkmalıyız»

Gazetemizde Avrupa'da bulunan Türkiyeli göçmen işçilerin sorunlarına değinirken, zaman zaman yaşanılanı canlı kesitleriyle yansıtmayı amaçlayan söyleşi ve gözlemlere de yer veriyoruz. Aşağıda sunduğumuz ve DAYANIŞMA Helmstedt muhabirinin hazırladığı söyleşi, bir emekçi portresi çiziyor.

□ *Bize kendinizi tanıtır mısınız? Almanya'ya ne zaman geldiniz?*

■ Ben, Osman Sarıtaş. Kırklareli'nin Karaahmetli köyünde doğmuşum. 49 yaşındayım, halen bekarım. 1964 yılında Almanya'ya geldim. Gelmemin nedenleri ise, ben 1958-59 ve 60 yıllarında askerdim. 1960 yıllarında Menderes'in görevden alınması için sivil ve asker rütbeli bazı insanlarla işbirliğine girdik. Askerliğimi Sinop'ta yaptım. Kazanın savcısı faşistti. Bize zora yönelik eylemler hazırlayıp ilerici insanlara ve özellikle alevi köylerine baskına gideceksiniz, haklarında suç teşkil edecek zabıt tutacaksınız, diyordu. Biz biliyoruz ki, hiçbir suçu yok o insanların, fakat emirdi. Sinop'tan Diyarbakır'a sürülmüştüm. Orada karakol başçavuşu çok iyi bir insandı, beni severdi. Ben hep askerlikte kalmayı tercih ediyordum. Başçavuşum bana "Osman askerlikte kalma, Almanya'ya gidersin, kayıt yaptır" dedi.

□ *Askerde kalmayı niçin tercih ediyordunuz?*

■ Efendim, aslında hoşlanmazdım. Sevmezdim. Fakat mecbur gibi bir halim vardı. Çünkü, baba ocağında fakir, yoksulduk. İş bulamıyordum. Ben de başçavuşumun sözüne hak verdim. Bu zalimlerin uşağı olmaktansa, gidip gâvurun olmak daha iyidir dedim.

□ *Bildiğimiz kadarıyla 22 yıldır hiç izne gitmemişsiniz. Neden?*

■ Türkiye'de kimsem kalmadı. Ve de Türkiye'de hiçbir şey düzelmiyor, her geçen gün daha da geriliyor.

□ *İlerlemesi gereken şeyler neler meselâ?*

■ Sanayi, tarım, ormancılık, eğitim, ulaştırma, kalkınma gibi şeyler. 1950'lerden beri Türkiye, komşularına karşı hep artniyetli, bencil düşünmüştür. Başkalarının çıkarları için Kore'ye asker göndermiştir. Ama yine de yaranamamıştır! Zaten Menderes'in hakkındaki zabıtlardan biri de Kore meselesidir. Nazım Hikmet bu Kore meselesi için yazdığı şiirinde "halkını satanın cezası büyüktür Adnan Menderes" der. Nazım'ın vermek istediği ceza Menderes'e başkaları tarafından verilmiştir. Gerçi bugün de çok daha memleketini, halkını satan Menderesler türemiş ve var. Bilmem bunlar ne zaman cezaya çarptırılır.

□ *Bugün Türkiye'ye dönseniz ne yaparsınız?*

■ Asla bu ortamda dönmem.

□ *Neden?*

■ Ben 22 senedir Almanya'dayım. Duymamışım, işitmemişim bu Avrupa'da insan idam edildiğini. Türkiye'de insanın yaşama hakkı idamla noktalanıyor. Ben inanıyorum ki, idama giden, hapis yatan insanlar tahsilli, akıllı, zeki, memleketi, halkı için dövüşen insanlardır.

□ *Türkiye'de halihazırda kurulmuş partileri nasıl değerlendiriyorsunuz?*

■ İnsanı idam eden bir yönetim, işçilerin emrinde olan, fakirleri temsil eden bir partiye müsaade etmez herhalde. Fakat bu baskıya rağmen sol güçler birleşmeli. Biz işçiler, yoksullar, fakirler de kendi partimize gerçekten sahip çıkmalıyız, onu korumalıyız. Şimdiki partileri zenginler kurdu, zenginler için konuşup, hükümet oluyorlar.

Osman Sarıtaş

□ *Kaç yıldır çalışıyorsunuz?*

■ 18 yıl şeker fabrikasında çalıştım. Üçbuçuk yıl da dökümhanede çalıştım ve son altı aydır işsizim. İşsizlik parası alıyorum. Aslında bizler için Almanya kurtuluş olmamıştır. Hani bir söz vardır, kekliği kafese koymuşlar da ille de vatanım demiş! Bizim de her bakımdan kurtuluşumuz kendi vatanımızda olacaktır. Bunun için de, burada da olsak mücadele etmeliyiz.

□ *DAYANIŞMA'ya başka neler söylemek istersiniz?*

■ DAYANIŞMA gazetesini çıkaranlara önce teşekkür etmeli. Ben 22 yıldır böyle bir gazete ile karşılaşmamıştım. Ben her ay isterim, ve de hayatım boyunca ilk defa halimi DAYANIŞMA gazetesine arz ettim. Bizi ziyaret ettiği için teşekkür ederim. Tercüman, Hürriyet gazeteleri, bizim gibi saf insanların hayatıyla alay etmekten başka bir iş yapmıyor. Çok sevindim. Gurbette DAYANIŞMA gazetesi sayesinde yalnız olmadığımı hissediyorum. Yazan, basan, dağıtan ellere selamımı ilet. DAYANIŞMA gazetesi bizimle, biz DAYANIŞMA gazetesi ile dayanışma içinde olacağız.

Irkçı saldırı tırmanıyor.

G.Afrika'da ırkçı saldırı tırmanıyor

Güney Afrika'da 1976'da 570 kişinin ölümüyle sonuçlanan ve siyah direniş hareketinin dönüm noktalarından olan Soweto olaylarının 10. yıldönümünde ırkçı rejimin olağanüstü hal ilanına rağmen büyük törenler yapıldı. 16 Haziran günü yapılan genel greve milyonlarca işçi katıldı.

Irkçı Botha yönetimi, Soweto olaylarının 10. yıldönümü olan 16 Haziran gününden hemen önce ülkede olağanüstü hal ilan ederek aralarında Birleşik Demokratik Cephe'nin liderleri, sendikacılar ve din adamlarının bulunduğu siyah özgürlük savaşçılarını tutukladı. Botha, "ülkede geçerli olan kanunların mevcut koşullarda yetersiz kaldığı" gerekçesiyle olağanüstü hal ilan ettiğini açıkladı. Güney Afrika'da 7 ay süreyle uygulanan kısmı sıkıyönetim 7 Mart'ta kaldırılmış ve bu süre içerisinde 8 ilâ 12 bin kişi hiçbir yargı denetimi olmaksızın tutuklanmıştı. Olağanüstü hal ilanının ardından polis geniş çapta bir insan avı başlatarak, mahalle ve evleri bastı. Polis baskınları ve siyahların yerleşim bölgelerindeki olaylar başta olmak üzere her türlü bilgi ve haber iletişimi yasaklandı. Tüm bu gayretlere rağmen, ırkçı rejim yine de Soweto olaylarını anma törenlerini önleyemedi. Güney Afrika'daki törenlere siyah halkın yanısıra ırkçılığa karşı savaşan çok sayıda beyaz da katılırken, dünyanın çeşitli ülkelerinde de Soweto'nun 10. yılı anıldı. Bu törenlerden birisi Hollanda'da düzenlendi. Dayanışma Hollanda muhabirinin bildirdiğine göre, Soweto katliamının 10. yıldönümünde apartheid rejimi, Den Haag kentinde G.Afrika konsolosluğu önünde demokratik, ilerici

(Devamı 7. sayfada)

Batı'da basın ve «özgürlüğü»

Genel insan hakları çerçevesinde basın özgürlüğünü Batı kapitalist toplumlarında geçerli biçimiyle göklere çıkaranların yoğun demagoji şamatası ardında gözden kaçırmaya özen gösterdikleri bazı gerçekler var. Bunlardan biri, iletişim araçları ve bu arada basın organlarının gittikçe ve hızla tekelleşen bir sermaye kesiminin eline geçtiğidir. Aslında yeni olmayan, fakat son yıllarda büyük genellik kazanan bu olgu kapitalist toplumlarda basın özgürlüğüne son derece etkin fiili kısıtlamalar getiriyor. Sonuçta, basın özgürlüğü denilen şey bir avuç sermaye sahibinin denetiminde bir basın "özgürlüğü" oluyor.

Üç ay önce ABD'nin Libya'ya korsan saldırısının hemen ardından İngiltere'de yapılan kamuoyu yoklamaları İngiltere halkının yüzde 60'ının saldırıya karşı *olduğunu ortaya koydu. Sadece yüzde 29 bir azınlık saldırıyı onaylıyordu. (Bu haber İngiltere'de yayınlanan* New Statesman *haftalık dergisinde çıktı.)*

Öte yandan İngiltere'de 10 büyük günlük gazete var. Bunların toplam satışının yüzde 86'sını temsil eden 6 büyük gazetede saldırıyla ilgili haber ve yorumlardaki tavır açıkça ABD saldırısından yanaydı. Toplam satışın ancak yüzde 14'ünü temsil eden 4 büyük gazete saldırıya karşı çıktı.

Besbelli ortada ki büyük "özgür" basın İngiltere'de, kamuoyunun görüş ve tercihlerinden tümüyle bağımsız olarak, belli bir görüş ve tercihi "kamuoyunu yansıtma" adına savunmayı, daha doğrusu kamuoyuna dayatmayı *seçmişti.*

Bu basında göze çarpan manşetler de oldukça ilginçti.

"REAGAN HAKLIYDI. İNGİLTERE SENİN YANINDA—MAGGIE" (yani Margaret Thatcher.)

"TERÖRİSTLERDEN KORKMAMALIYIZ!"

"YAPMAMIZ GEREKENİ YAPTIK—REAGAN.", vb.

Oysa, tekrar edelim, ABD'nin korsanlığını onaylayanlar İngiltere'de halkın sadece yüzde 29'u idi!

GÜNEY KORE

Diktatörlüğe karşı muhalefetin boyutları genişliyor

Güney Kore'de geçtiğimiz Şubat ayından bu yana yoğunlaşan kitle hareketleri, diktatörlüğe karşı muhalefetin boyutlarını genişletiyor. Seul'da yüksek öğrenim gençliğinin sürekli direnişi çeşitli okullarda birbiri ardına sürerken, anayasanın değişmesi talebini destekleyen 10 milyon imzanın toplanması için açılan kampanya, 1980'de darbeyle işbaşına gelen Chun Doo Hwan rejiminin ağır baskılarıyla karşı karşıya bulunuyor.

1985 Şubat'ında yapılan seçimlerde, Chun'un izniyle kurulan muhalefet partisi YKDP'nin (Yeni Kore Demokratik Partisi), oyların % 29'unu alarak Chun'un % 35 oranında oy alabilen DAP'si (Demokratik Adalet Partisi) karşısında başarı sağlaması ve halk muhalefetinin dayatmasıyla YKDP'nin sesini yükseltmesi diktatörün tepkisiyle karşılaştı. 7 yıllık başkanlık döneminin ardından 1988'deki başkanlık seçimlerinde koltuğun "emniyeti" ni sağlamak isteyen Chun, özellikle sonbahardaki Asya oyunları ve 1988 Seul Olimpiyatları öncesinde çatlak ses istemediğini açıkça gösterdi. Başkanın doğrudan seçimini öngören anayasa değişikliği için yoğun kampanya sürdüren muhalefet güçlerinin önünü kesmek, "halkın sokağa dökülmesini" önlemek için bir yandan "ince" burjuva politik hesaplara, diğer yandan sert baskılara başvuruyor.

Ülkede durumları uluslararası kamuoyunca bilinen, işkence ve en ağır baskılara maruz kalan 700 siyasi tutuklunun durumunun yanısıra, geçtiğimiz Şubat ayından bu yana muhalefet güçleri ve öğrencilerden yüzlercesi tutuklandı. Öğrenci liderlerinin yakalanabilmesi için ödüller kondu.

Ülkede binlerce nükleer savaş başlıklı füzeleriyle üslenen 40 bin Amerikan askerinin varlığına karşı çıkan öğrenciler, tüm baskılara rağmen gösterilerini sürdürüyorlar.

Öte yandan ABD Dışişleri Bakanı George Shultz, 7 Mayıs'ta Tokyo ziyareti dönüşünde alelacele Seul'a uğrayarak Chun'la görüştü. Bu ziyaret YKDP tarafından dahi "Amerikan aleyhtarlığını artırmaktan başka bir işe yaramadı" şeklinde değerlendirildi.

Güney Kore'de işçilerin, emekçilerin sırtından emperyalizm ve işbirlikçileri için yaratılan sözümona "ekonomik mucize"nin gerçek yüzü bir kez daha ortaya çıkarken, "Kuzey'deki komünist" umacasının da artık tutmadığını herkes görüyor.

Seul'de öğrencilerin direnişi.

Uzayı silahlandırmak için 6 milyar dolar harcandı

● Amerikan Bilim Adamları Derneği (FAS)'nin "Aviation Week and Space Technology" dergisinde yayınlanan verilere göre, Mart 1983'den bu yana toplam 450 ABD firması SDI projesinden para almış olup, yaklaşık 6 milyar dolar parayı uzayın silahlanması için harcanmış bulunuyor. Ön sırada, her biri yarım milyar dolar ile General Motors ve Lockheed yeralıyor.

Temsilciler Meclisi'nin çoğunluğu SALT-II'den yana

● ABD Temsilciler Meclisi üyelerinin çoğunluğu, Başkan Reagan'a başvurarak Sovyetler Birliği ile imzalanmış bulunan SALT-II anlaşmasına gelecekte de uyulmasını istediler. 435 üyeli meclisin 211 üyesinin imzaladığı çağrı mektubunda, saldırı silahlarının sınırlandırılmasını sağlayan SALT-II anlaşmasından SSCB vazgeçmediği sürece ABD'nin de geri dönmemesi gerektiği vurgulanıyor. Hatırlanacağı gibi bir süre önce de 100 senato üyesinden 52'si, Başkan Reagan'a bir çağrıda bulunarak, ABD ile SSCB'nin ortak çıkarının, nükleer bir savaşın engellenmesinde olduğunu belirtmişlerdi.

İsrail'de antifasiştler eylem birliği için çağrı yaptı

● Tel Aviv'de yıllık konferansını yapan "Faşizme Karşı Savaşanlar ve Nazizmin Kovuşturmasına Uğrayanlar Derneği", İsrail'deki bütün antifaşist güçleri barış ve demokrasi için, ülkedeki ırkçı eğilimlere karşı eylem birliğine çağırdı. Konferansta kabul edilen karar tasarılarında, ancak İsrail'in işgal altındaki Arap topraklarından tamamen çekilmesi, bölge halklarının politik varlık, kendi kaderini tayin etme ve güvenlik içinde yaşama haklarının tanınması halinde Yakındoğu'daki barışın yeniden kurulabileceği belirtiliyor.

SURİYE ARAP CUMHURİYETİ BAŞKANI HAFIZ ESAD:

«Suriye ABD dayatmalarına boyun eğmeyecektir»

Libya'ya yönelen saldırının ardından ABD emperyalizmi ve siyonist müttefiki İsrail, Suriye Arap Cumhuriyeti'ni, tehdit politikalarının baş hedefi yaptılar. Suriye Arap Cumhuriyeti Başkanı Hafız Esad'la Sovyet televizyonu dış haberler yorumcusu Ferid Seyful-Mulyukov'un yaptığı ve aşağıda özetini sunduğumuz röportaj "Neue Zeit" dergisinin 21/86 sayısında yayınlanmıştır.

□ *Kitle imha silahlarının aşama aşama, tamamen yokedilmesi, nükleer savaş tehdidinin bertaraf edilmesi ve kapsamlı bir uluslararası güvenlik sistemi yaratılması konusundaki Sovyet programını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

■ SSCB'nin barış ve silahsızlanmanın teminat altına alınması konusunda sunduğu somut önerilerin tüm halkların umut ve çıkarıyla uyum içerisinde olduğu kuşkusuzdur. Atom silahlarının tamamen yok edilmesi planı, nükleer denemeler üzerinde tek taraflı moratoryum ya da SBKP MK Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov'un Avrupa'daki konvansiyonel silahların ve silahlı kuvvetlerin azaltılması önerileri gibi Sovyet girişimleri Moskova'nın silahlanma yarışını durdurmayı hedeflediğinin kesin ispatıdır. Bu girişimlerin amacı gelecekte bir savaşı önlemek üzere gerekli koşulları yaratmaktır. SSCB iyi niyetini gösterdi. Şimdi sıra benzeri adımlar atmak üzere diğer ülkelerdedir.

□ *ABD, Sovyet barış girişimlerini desteklemedi. Dahası, uluslararası durumu son derece ağırlaştırdı. Barış ve ulusların özgürlüğünün geleceği açısından Beyaz Saray'ın bu tutumu hakkında ne düşünüyorsunuz?*

■ ABD'nin, Sovyetler'in önemli barış girişimlerini, uluslararası gerginliği sürekli canlı tutarak cevaplandırması esef vericidir. Washington'un dünyanın değişik bölgelerindeki saldırı olaylarını kastediyorum. Bunun en yeni örneği Libya'dır. ABD uçakları, bu ülkenin terörizme karıştığı bahanesiyle Libya şehirlerini, sivil yerleşim birimlerini bombaladı, çocukları, kadınları ve yaşlıları öldürdü. Libya Avrupa'nın birçok ülkesinde yeralan terör eylemleriyle hiçbir ilişkisi olmadığını defalarca açıkladı. Tabii, doğal olarak şu soru akla geliyor: Uluslararası kuruluşların yetkilerini gaspederek ve hukuku ihlal ederek, tüm ülkeleri ve halkları cezalandırma hakkını ABD nasıl kendinde buluyor? Bu sindirme mantığı günümüzün gerçeğini reddediyor ve biz de bu mantığı reddediyoruz. Barış için en ciddi tehlikeyi oluşturan, ABD'nin bu tavrıdır. Ama ABD emperyalizminin tehditlerine boyun eğmeyeceğiz, hayati çıkarlarımız, özgürlüğümüz ve egemenliğimizden vazgeçmeyeceğiz. ABD, ne Suriye ne de bağımsızlık ve sosyal ilerleme yolunu seçmiş diğer ülkelerden böyle bir taviz koparabilecektir.

□ *ABD'nin Libya ve diğer ülkelere karşı saldırgan hareketinde Amerikancı "Neoglobalizm" doktrini açıkça ifadesini buluyor. Size göre bu doktrin Arap dünyasında hangi hedeflere yöneliyor?*

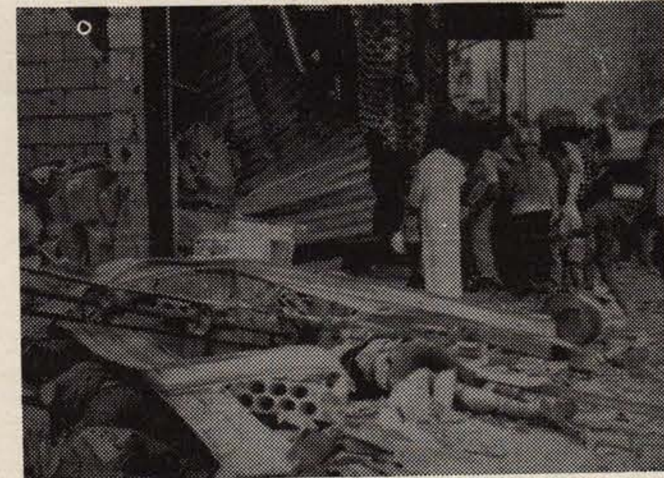
■ Bizce bu hedefler açık. Bir yandan İsrail yayılmacı politika izlerken, ABD de Ortadoğu'da hakimiyet kurmak peşindedir. Bölgedeki gerginliğin asıl nedeni burada yatıyor. İsrail'in yardımıyla Washington, Arap ülkelerinde kendi çıkarına uygun rejimler kurmak ve buna uygun düzenler yaratmak istiyor. Biz bu dayatmayı reddediyoruz ve ülkemize zarar verecek her girişime karşı koyacağız. Başka bir alternatif görmüyoruz. Arap halkları işgal altındaki bölgelerin kurtarılması için, özgürlük ve bağımsızlıkları için haklı mücadele yürütüyorlar.

□ *Son zamanlarda İsrail Golan tepelerindeki gerginliği doruk noktasına ulaştırıyor. Suriye'yi saldırı olaylarıyla tehdit ediyor. Bunun arkasında yatan nedir?*

■ Tecrübeler gösteriyor ki, İsrail yeni bir saldırıya geçmeden önce, genellikle tehdit ve tedhiş taktiği uygulamaktadır. Suriye'ye karşı son İsrail tehditleri böyle bir saldırının ön adımları olabilir. Suriye halkı Amerikan-İsrail tehditlerinden korkmuyor ve ülke savunmasını güçlendirmek için elinden geleni yapıyor. Suriye yalnız değildir; halkının güçlülük ve kararlılığına, aynı zamanda Arap ve uluslararası kurtuluş hareketi güçlerinin ve dostlarının, en başta da SSCB'nin desteğine dayanmaktadır.

□ *Lübnan'daki duruma gelelim. Lübnan'da barışın, güvenliğin ve ulusal uyumun yeniden sağlanmasını sizce ne engelliyor?*

■ Suriye yıllardan beri Lübnan halkına ülkelerindeki iç savaşın sona erdirilmesi için yardım etmeye çalışmaktadır. Biz hep Lübnan halkı arasında ahengi sağlamanın, bu amaca varmada en iyi yol olduğunu savunduk. Fakat bu, yine Amerikan-İsrail müdahalesiyle önlenmiştir. 1985 sonunda Suriye'nin aracılığıyla Lübnan'lı ihtilâflı gruplar arasında bir anlaşma yapıldı. ABD ve İsrail bu anlaşmayı başarısızlığa uğratmak için hiçbir gayretten çekinmediler. Biz Amerikalılara açıkça "siz Lübnan'da barışın yaratılmasının temelini oluşturan anlaşma kararlarının yerine getirilmesini engellemek istiyorsunuz" dedik. Lübnan krizini uzatmak isteyenler Lübnan halkının düşmanlarıdır. Bizim kanaatimiz şudur: Bu ülkede ulusal bir anlaşma mutlaka sağlanmalı ve iç savaşa son verilmelidir. Biz Lübnan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı, birliği ve toprak bütünlüğünden yanayız ve bu doğrultudaki çabalarımızı sürdüreceğiz.

Lübnan'da barışı engelleyen ABD ve İsrail'dir.

□ *Bölgedeki anlaşmazlığı çözmenin politik yolları nelerdir?*

■ Suriye, SSCB'nin Ortadoğu'da çözüm önerilerini destekliyor. Bu öneriler, Fas'taki konferansta Arap ülkelerinin onayladığı girişimlerle uyum içerisindedir. Sorun ABD ve İsrail'in tüm bu önerileri —hem Sovyet, hem de Arap önerilerini— reddetmesidir. Bölgemizde barışın sağlanması için BM gözetiminde ve kuşkusuz SSCB ve ABD'nin katılımıyla uluslararası bir konferansın toplanmasından başka yol görmüyorum. Washington ve Tel Aviv böyle bir konferansın toplanmasını ve Sovyetler Birliği'nin katılımını sabote ediyorlar. Bütün bunlar ABD ve İsrail'in saldırganlığını, Ortadoğu'da adil bir barışın sağlanması konusundaki isteksizliği ve çözüm sürecini çıkmaza sokmak üzere kasıtlı girişimlerini gösteriyor.

Maya Plisetskaya'nın Sihirli Dansı

Dünyaca ünlü Sovyet bale sanatçısı Maya Plisetskaya 60. yaşını geçtiğimiz günlerde kutladı. Şiirler ve kitaplar ithaf edildi ona, filmler yapıldı hakkında, koreografiler düzenlendi onun için. 1943'den beri Bolşoy Tiyatrosu'nda, 1952'den beri de baş balerin olarak olağandışı dansı ve sınır tanımayan yaratısıyla sahnelerde geçirdiği uzun yılların kanıtladığı gerçek şu ki, O, balenin simgesi olmuştur. Maya Plisetskaya'nın çeşitli sorulara yanıtlarını sunuyoruz.

□ *En önemli rolünüz sizce hangisi?*

■ Herhangi birinin ismini vermek imkansız. Oynadığım karakterler çok farklı, hatta stil olarak birbirlerine zıtlar. Anna Karenina başka birşeydir, Isadora Duncan başka birşey, Carmen ise tamamen farklı bir kişilik. Ben, kendim de bana uygun tip hangisidir, bilmiyorum. Öğrenciyken "Bahçesaray Çeşmesi"ndeki lirik Maria rolünü oynamayı beklerken, Zarema'yı oynadım. Dahası aynı rollerde, farklı sahnelerde farklı performans gösteriyorum.

□ *Bale sanatında üzerinizde en çok kimin etkisi oldu?*

■ Seçkin Sovyet balerinleri arasında Alla Shelest'i, Marina Semyonova'yı, Galina Ulanova'yı çok beğenirdim. Hepsi aynı hocanın, Agrippina Vaganova'nın öğrencileri oldukları halde birbirlerinden çok farklıdırlar. Öğrencilerinin birbirlerine hiç benzememiş oluşları Vaganova'nın büyük becerisi. Genellikle bu, böyle olmaz, dansçıyı kimin yetiştirdiğini anlarsınız, bir iz kalır çünkü.

Bu balerinlere olan hayranlığıma rağmen onları kopya etmeye çalışmadım. Eğer birşey kazanılmışsa, onu tekrarlamak hiç ilginç değil. Hayatımda kimseyi kopya etmeye hiç yeltenmedim, muhteşem Anna Pavlova'yı bile. Klasikler ayrı bir konu. Hepimiz klasik repertuardaki rolleri becermek zorundayız. Bu, aşacağımız ilk adımdır, bunsuz olmaz. Ancak klasiklerde bile dansçı kendi yorumunu getirmelidir.

İlkelerimin dışına yalnızca bir kez çıktım, Fransız koreograf Maurice Bejart'ın sahnelediği Bolero'yu gördüğümde. Hayatımda ilk kez yapılmış işi tekrarlamayı istedim. Çünkü bunun belki de herkesten fazla benim rolüm olduğunu hissettim. Yanılmamıştım da.

□ *Önceki yıl Madrit'te turnedeyken, genç bir İspanyol balerini "Carmen" rolünü öğrenmek için bütün temsillerinizi izledi, ancak bunda başarılı olamadı. Siz her defasında farklı oynuyordunuz ve söylemek gerekirse görüntü yeniden ve yeniden oluşuyordu. Bunu belirleyen nedir?*

■ Müzik, ruh halim, partnerim, sahne, seyirciler ve bir yığın başka şey. Bir bölümü hiç bir zaman tekrar aynı şekilde oynamadığım doğrudur. Müzikte her defasında yeni şeyler duyarım ve duyduğum gibi dansederim.

□ *Seyirci nasıl belirliyor?*

■ İzleyicinin durumu ve sahne çok önemli. Örneğin Anna Karenina Leningrad'da Moskova'dan daha başarılı oldu. Belki Leningrad sahnesi, o küçük mavi tiyatro, Bolşoy'dan daha küçük hacmiyle çok rahat, çok özel bir atmosfer oluşturdu. Sonuçta ürün çok güzel, çok içten oldu. Büyük bir sahnede, örneğin Kremlin Kongre Sarayı'nda hiç olmazdı.

□ *Sizin sık sık "başarılan küçük, ama çok küçüktür" dediğinizi duyarım. Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz?*

■ Verebileceğimin hepsini vermediğimi biliyorum.

Alberto Alonso, Carmen'i benim için hazırlayana kadar, hiçbir şey özel olarak benim için düşünülmemişti. Her ne kadar her role kendi yorumumu katıyorsam da hep eski

(Devamı 7. sayfada)

Bir Anı

Güzin CAN

Bazı öyle sanat eserleri vardır ki insan onlarla tanıştığı zaman sarsılır, tarifsiz heyecan, mutluluk ve sevinç duyar. Allak bullak olur...

Ve sonra, bir hayıflanma, bir burukluk duyar yüreğinde; bunca yıldır ben bu "güzellik"ten habersiz yaşamışım diye. Bu tanışmadan sonra artık o, eski kişi değildir. Değişmiştir. Sanatla tanışmalar, tanımaların yarattığı değişimler arttıkça, insan, insan olmanın sevincini duyar ta derininde.

Anna Karenina Balesi ve onun müstesna balerinası ve koreografist Maya Plisetskaya ile tanışmamız, hiç aklımızdan geçmeyen bir rastlantı sonucu oldu. Bundan 10 yıl kadar önce Moskova'ya yaptığımız bir turistik seyahat esnasında, Bolşoy Tiyatrosu'nda bu harikulade sanat olayını yaşama mutluluğuna erdik.

Karlı bir Ocak ayı gecesi, tarihi Bolşoy Tiyatrosu'nun kapısı önünde mahşeri bir kalabalık vardı. Yüzlerce Moskovalı Anna Karenina Balesi'ni izleyebilmek için —kimbilir kaçıncı kez— -15,20 derece soğukta, son anda gelemeyen birileri çıkabilir umuduyla buraya toplanmış, fazla bilet olup olmadığını soruyorlardı içeri girenlere. Sonradan öğrendiğimize göre, tiyatro kapılarında her gece tekrarlanan bir olaymış bu. İnsanlar, sanata "doyamıyormuş", özellikle de baleye. Hele, dünyanın tartışmasız en mükemmel bale tekniğine sahip, ününü sonuna kadar haketmiş Maya Plisetskaya söz konusu olunca....

İster sıradan seyirciler olsun —bizler gibi— ister bale sanatının erbabı, daha Plisetskaya sahneye ilk girdiği anda, olağanüstü bir sanatçıyla tanıştığını anlıyor. Bu saygın sanatçının böylesi büyük bir çalışmaya gelişigüzel başlamadığını, en ufak detayı mükemmel sunabilmek için ne ağır ve yoğun bir çalışmadan geçtiğini kolaylıkla kavrıyor insan. Ve Plisetskaya, her defasında yeni bir yaratıcılıkla kimbilir kaç kez yorumlamış Tolstoy'un Kareninasını?

Anna Karenina'nın trajik hayatı yansıtılıyor Bolşoy Bale Topluluğu ve Plisetskaya'yla...

Seyirciler, zaman zaman minik dürbünleriyle izliyorlar bu sanat eserini. Özellikle Plisetskaya'yı. Herhalde detayların hazzına daha fazla varabilmek için... Ve alkışlıyorlar içtenlikle, resmiyetten uzak. Alkışlar, yer yer genel, ya da birkaç kişinin, hatta tek bir kişinin alkışlaması oluyor. Ve çiçekler atılıyor yan balkonlardan sahnenin kenarlarına.

Köklü bir bale geleneği ve kültürü tütüyor buram buram, çok görmüş geçirmiş Bolşoy Tiyatrosu'nda.

Evet, Anna Karenina artık adım adım ölüyor, gece karla kaplı tren istasyonunda... Ve ölüm, kararan sahneden geçen tren sesiyle noktalanıyor.

Birden Bolşoy Tiyatrosu'nun avizelerindeki bütün kristaller şıngırdamaya başladı. Bütün salon ayakta. Alkışlıyor, alkışlıyor, alkışlıyorlar... Hakkedilmiş alkışlar. Haklı alkışlamalar. Ve yüzlerce, binlerce çiçek yağdırıyor seyirciler sahneye, sanatçıların üstüne.... Tam 13 dakika sürdü bu alkış ve çiçek yağmuru. Böylesine coşkun bir "teşekkür"e ömrümüzde ilk kez şahit oluyorduk.

Antrede bize verilmiş olan minik dürbünden ben de yararlandım. Sahnenin ortasında kimbilir kaçıncı kez selam vererek seyircilerine teşekkür eden Maya Plisetskaya'nın yüzünü büyüttüm. Ve sonra, dürbünü karşı balkondaki bir seyirciye çevirdim. Yaratmadan ve yaratılandan duyulan o ortak "tarifsiz" mutluluğu gördüm sanatçının ve seyircinin yüzlerinde.

Aradan 10 yıl geçti...

Yine teşekkürler, Anna Karenina Balesi'ne, tüm emeği geçenlere. Baletlerine, balerinalarına; dekoruyla, ışığıyla, tekniğiyle, kostümüyle, müziğiyle, koreografisiyle bu eserin yaratılmasına katılanların tümüne... Ve eseri eşsiz bir sanat olayı haline getiren seyircilere... Ve bilhassa Maya Plisetskaya'ya....

antifaşist sanat

Almeria'nın Nazilerce topa tutulması. Enternasyonal Tugaylara selam.(Yanda)

Hitler diktatörlüğünün 5 yılı, (Paris 1938).

Heinz Kiwitz

İspanya İç Savaşı'nın başlangıcının 50. yıldönümünde, köşemizin bu ayki konuğu, İspanya İç Savaşı'na Uluslararası Tugaylar safında katılmış ve Ebro savaşında 28 yaşında hayatını yitirmiş olan Alman sanatçı Heinz Kiwitz.

Heinz Kiwitz, 1910 yılında Duisburg'da doğdu. Babası yayıncılık yapıyordu. 1928-31 yılları arasında Essen'deki Folkwang Schule'de eğitim gördü. 1931'de Berlin'e giden Kiwitz, burada KPD ve Alman Devrimci Ressamlar Birliği (ARBDK) ile ilişkiye geçti. Burada politik yergi örnekleri veren çalışmalar yaptı. 1933'te SA'ların atölyesini basmasından sonra Duisburg'a döndü. Aynı yılın Ağustos ayında antifaşist çalışmalarından dolayı tutuklandı. 1937'de hapishaneden kaçmayı başardı. Kopenhag üzerinden Paris'e gitti. 1938 yılı başlarında "Hitler Yönetiminde 5. Yıl" sergisinde yeraldıktan sonra, Uluslararası Tugaylara katılarak, Hitler Almanyası'nın desteklediği Franco ayaklanmasına karşı, faşizme karşı savaşan Cumhuriyetçi İspanya için verdiği mücadelede, Ebro savaşında vurularak öldü (1938).

Bir kitap

Benden Selam Söyle Anadolu'ya

Orhan GÖKÇE

Orijinal adı *"Kanlanmış Topraklar"* olan *"Benden Selam Söyle Anadolu'ya"* Türkçeye 1970 yılında çevrildi. (Fransızca'dan çeviren Atila Tokatlı). Yazar Dido Sotiriyu'nun bu kitabı Türkçeden başka pekçok yabancı dile de çevrilerek büyük yankılar yaptı. Elbette bu romanı en başta sevdiren, onun kurgusu ve tekniğinin yanısıra, okuyucuya yakın tarihimizden sunduğu önemli bir kesittir. Bu tarihi kesit, savaşın karşı cephesine ışık tutması açısından Türkiyeli okurlar için daha da ilginç bir kesittir.

Yazar Dido Sotiriyu Aydın ilinde doğdu. Çocukluğu bu ilde geçti. Daha sonra Atina'ya göçeden ailesiyle birlikte oraya yerleşti. Çeşitli sıkıntılara katlanarak öğrenimini sürdürdü ve öğretim üyesi oldu.

Dido Sotiriyu, *"Benden Selam Söyle Anadolu'ya"* romanının önsözüne şu notu düşmüş: "Anadolu Rumları atalarının toprağından kopup ayrılalı kırk yıldan fazla zaman geçti.

Bu fırtınayı yaşamış olanlar birbiri ardından göçüp gitmekte ve yaşantılar kaybolmakta... Halk hazineleri, ya silinip ortadan kayboluyor, ya da tarih arşivlerine gömülüyor. Ve Anadolu Rumları'nın bir atasözü vardır: "Ölü gözünden yaş akmaz" der.

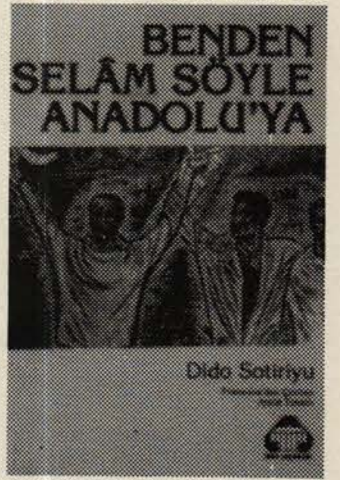
Yazar Dido Sotiriyu, romanını bir Anadolu Rum köylüsünün anılarına dayandırıyor. Romanın anlatıcısı Manoli, çocukluk anılarından başlayarak kendi serüvenini anlatıyor. Bu anılarda yoksulluk, acı ve mutlu günler vardır; bir tarih boyunca içiçe yaşamış iki halkın hiçbir şoven önyargıya kapılmadan birbirini sevmesi, çocukların arkadaşlıkları ve iki halkın ortak kültürel değerlerinin uyumu vardır.

Romanın başında çizilen bu tablo giderek yerini acılı ve korkulu günlere bırakıyor. Emperyalist devletlerin güdümündeki Yunanistan egemen güçlerinin Anadolu'ya saldırmasıyla başlayan savaşın acılarını en başta yaşayanlar arasında Anadolu'yu yurt edinmiş Rumlar da vardır.

Savaş... İnsanlığın baş düşmanı, bir daha asla yaşanmaması gereken savaş, uğrunda barış yanlısı güçlerin amansız bir mücadele yürüttüğü savaş, acıların, ızdırapların hangi boyutlara ulaştığının ciltler dolusu kitaplara, sayısız hikaye ve romanlara konu olduğu savaş, bu kitapla da bir kez daha lanetleniyor, bir kez daha barış mücadelesinin ne denli yaşamsal olduğu belleklere kazınıyor.

Romanın son bölümlerine doğru istilacı Yunan birliklerinin püskürtülmesi, kazandıkları mevzilerden sökülüp atılması anlatılıyor. Ama bu geri çekiliş aynı zamanda tüyler ürpertici katliamlara da tanık oluyor.

Her toplumsal kriz dönemlerinde ortaya atılan Türk-Yunan ilişkilerinin yine gündemde tutulduğu bugünlerde,

okuyucu ve Türkiye halkları için romandan çıkarılacak çok dersler vardır. Ben sözü fazla uzatmadan kitaptan son bir paragraf alarak yazıyı noktalamak istiyorum: "Bütün bu çekilen acı, kötü bir rüya olsaydı ah. Ve yanyana!.. Omuz omuza verip yürüseydik tarlalara doğru yeniden... Sakakuşlarının türküsüyle şenlenen ormanlara doğru yürüyebilseydik. Ve her birimizin sevdiceği kendi kolunda, çiçeklere bürünmüş kiraz bahçelerinden gülümseyerek çıkıp, yan yana eğlenmek üzere... şenlik meydanlarının yolunu tutabilseydik!...

Anayurduma selam söyle benden Kör Mehmet'in damadı. 'Benden Selam Söyle Anadolu'ya... Toprağını kanla suladık diye bize garezlenmesin... Ve kardeşi kardeşe kırdıran cellatların, Allah bin belasını versin!..."

Amerika mektupları

Maksim Gorki

Bu yıl Aleksey Maksimoviç Peşkov'un, ya da tüm dünya işçilerinin, tüm dünya halklarının, onu tanıdığı adıyla Maksim Gorki'nin ölümünün 50. yıldönümü.

1905 Kanlı Pazar'ından sonra Gorki yazdığı bildiri nedeniyle Petropavlovskaya kalesine hapsedildi. Rusya'da ve Batı Avrupa'da yapılan gösterilerin etkisiyle bir süre sonra serbest bırakıldı. 1905 yazında Bolşevik Partisi'ne girdi ve ilk legal Bolşevik yayın organı Yeni Hayat*'ın örgütlenmesinde çalıştı. Artan baskılar üzerine Parti kararıyla ülkeden ayrıldı, yurtdışında yabancı aydınlar ve proletaryanın Rus devrimcileriyle dayanışması için çaba gösterdi. Bu sırada Amerika'ya gitti ve Amerikan basınının kışkırtıcılığına rağmen, bir süre bu ülkede kaldı, çalışmalarını sürdürdü.*

Maksim Gorki'yi anarken, onun Amerika Mektupları*'ndan seçmelere yer veriyoruz.*

L.B.KRASİN'E

Mayıs başı, 1906, New York

....İşler şimdi bir bakıma yoluna girdiğine göre olup bitenler hakkında sana biraz bilgi verebilirim.

Burada büyük tantana ile karşılandım, ilk 48 saat boyunca bütün New York bana ve ziyaretimin amacına dair yazılarla çalkalandı durdu.

The World, beni önce iki evlilikle ve sonra da anarşist görüşlere sahip olmakla suçlayan bir makale yayınladı. İlk karım ve çocuklarım, tarafımdan kaderlerine terkedilmiş ve hâlen de açlıktan ölüyorlarmış gibi gösterildi. Tam bir utanç tablosu. Herkes kaçtı benden. Üç otelden kovuldum. Bir Amerikalı yazar bana evini açtı. Başıma daha neler geleceğini düşünür oldum. Dostlarım ürktüler. Gazetelerde sınır dışı edilmem gerektiğine dair yazılar çıkmaya başladı. Ama *Tribune*, *Times* ve *N.Y.Herald* gibi en seçkin ve sözü geçer gazetelerden hiç ses çıkmadı. Rusya üzerine 15 makale yazmaya söz verdiğim *The American*'da da birşey yayınlanmadı. Yaşamak için para kazanmak zorundayız. Dört kişiyiz ve burada herşey dolarla hesaplanıyor. *The American*'ı tercih etmem diğer gazeteleri kızdırdı, sataşmaya başladılar.

Beni destekleyen komitede yer alanlar arasında Prof. Giddings, Rusça'ya çevrilmiş bir sosyolojik araştırmanın yazarı; Prof.Martin, bütün sınıfların gözbebeği bir Fabian sosyalisti; adını sökemediğim bir mali yatırımcı; bir lâstik şirketleri birliğinin başı ve her daldan başka insanlar var, hepsi 50 kişi. Çok gayretliler; güze kadar burada kalır, İngilizce konuşmayı da öğrenirsem bana çok yararları dokunacak. İlk şarta elbette uyacağım, ikincisini de yerine getirmeyi deneyeceğim. Bu arada komiteden elli bin dolar ödünç almaya çalışıyorum, elime geçince size yollayacağım. Parayı güzün geri ödeyeceğiz. İlk havaleyi yakında çıkaracağım, para size bir seferde toptan gelmeyecek.

Komite kalıcı olacak. Adı, Rus Halkının Dostları; en büyük bankalardan biri komitenin saymanlık işlerini yürütmeyi üstleniyor. Parayı ben dilediğim gibi kullanacağım, imza karşılığı verilecek bana. Sonunda parayı yazılı makbuz karşılığı devredeceğim kuruluşu da saptamam gerekiyor. Komitenin en sağlam üyeleri bunun hangi kuruluş olacağını biliyorlar ama bu onları ürkütmüyor, oysa onlar da pek.. "ahlâkçı"lar. Herkes öylesine sapına kadar Amerikalı ki burada, herkes ten herşey beklenir. Buralı Sosyal-Demokratların dürüstlüğüne hiç diyecek yok, ama onlar bile, eğer gözünü dört açmazsan, yalamadan yutuverirler adamı. Biraz daha dürüst olanlar Amerikalı değiller, o yüzden de hiçbir işe yaramıyorlar. Şu sıra bütün sosyalistler, başta Morris Hillquit, benim her yerde bir sosyalist olarak görünmemi istiyorlar, bunda ısrarlılar.

Sordum onlara: "Peki o zaman burjuvalar para verir mi bize?" "Hayır." dediler. "O halde o sıfatla çıkmıyayım ortaya" dedim. "O zaman seni gazetelerimizde yerden yere çalarız" dediler. "İyi ya", dedim, "öyle yaparsanız burjuvalar bana daha çok para verirler, çünkü benim bir sosyalist değil, sadece aklını siyasi devrimle bozmuş biri olduğumu görürler. Sizin bana saldırmanıza gelince, dayanırım ona da. Ben ne badireler atlattım!" Kahkahayı bastılar ve benim artık Amerikalı olmaya başladığımı söylediler.

Eninde sonunda epey para toplayacağıma güveniyorum, en önemlisi bu zaten.

Rusya'da olup bitenlerden lütfen beni mektupla haberdar edin. Çok kötü, adeta kör gibi hissediyorum kendimi. Kimi değerli Amerikalı şahsiyetler, salt Duma toplanacak diye, komiteye katılmayı reddettiler. Bu kahrolası heriflere, toplananın Duma değil, çöplük olduğunu anlatmam gerekiyor. Oysa çok seyrek gazete postalanıyor bana, elimde hiç dergi de yok. Partide ne olup bittiğinden habersizim.

Meselâ Sibirya üzerine bazı kitaplara ihtiyacım var. Primorye, Amur ve Ussuri bölgelerine ithal edilen mallarla ilgili bir kitap ya da makale yollayın bana. Gerçekten, çok ihtiyacım var.

Herman saygılarını iletmemi istiyor, Maria Fiyodorovna da. Nasıl da saldırdılar ona!

Mektuplarınızı Mr. John Martin (benim için), Staten Island, New York adresine postalayın.

Bu kadar. İyi şanslar.

Aralık ya da Ocak'ta dönmüş olacağım — ama nereye?

●

Y.P.PEŞKOVA'YA

28 Mayıs 1906, Philadelphia

Gör bak ne lüks otellerde kalıyorum! İster istemez.

Burada sosyalistler hiç adam yerine konulmuyor. İkinci sınıf bir otelde asla oda vermezler. Onun için otel odasına ödediğin fiyatla kendini saydırmaktan başka çaren yoktur — burada herşey parayla ölçülür, herşey paraya bağışlanır, para karşılığı satılmayacak şey yoktur. İlginç bir ülke diyorum sana! Altına duyulan bu marazi tutkuyla aklını bozmuş herkes; bazıları sergiledikleri çirkin manzarayla iğrençler, bazıları da zavallı ve gülünç oluyor. Burada sekreterimle birlikteyim. Çok sevimli, kibar bir genç. Bugün Opera Binasında toplantım var. Toplantıdan sonra Boston'a hareket ediyorum, orda da iki yerde konuşacağım.

Daha sonra, güze kadar dinlenmek ve çalışmak için Adirondack Dağları'na gideceğim. Bir roman yazmak istiyorum. *Söyleşilerim* adlı bir kitabı yeni bitirdim. İkinci Wilhelm, İkinci Nikola, France, Amerikalı kıral ve başkaları ile kısa, alaylı konuşmalardan oluşuyor. Ayrıca, burada yerel hayatı anlatan küçük bir hikayeler kitabına da başladım. Çok sıkı çalışıyorum diyebilirim. Hayatım pek o kadar rahat değil ama cehennemde olmak gibi birşey burada yaşamak, öylesine ilginç.

Bütün yelkenlerimi fora ettim ve anlaşılan daha uzun zaman açık denizlerde seyredeceğim. Moskova savcılığının hakkımda ne davası açmaya hazırlandığını öğrenibilir misin?

Maksim'e Fransızca öğret — dil bilmemek çok kötü.

Hoşça kal! Çocukları öp, ve saire.

Adresim: Mr.J.Martin, Grymes Hill, Staten Island, New York.

Çok, çok iyilik dileklerimle.

K.P.PİYANİTSKİ'YE

1 Mayıs 1906, New York

Avrupa'ya ne zaman dönmek niyetimde olduğumu öğrenmek istiyorsun, sevgili dostum. Sana daha önce de yazmıştım, hemen dönmeyeceğiz; herhalde Kasımdan önce dönmeyeceğimiz kesin. Bu geziden bir hayır çıkacaksa güze kadar burada kalmam gerekiyor.

Yazın dağlara gidip çalışacağım. Peki sen gelemez misin buralara? Dağların tepesinde bütün bir evi bize veriyorlar, bey gibi yaşardık orda. Bir düşün. Doğrusu şöyle bir gayrete gelip kıçını kıpırdatsan iyi edersin. Amerika gerçekten görülecek yer. Herkesin öyle kolay kolay göremeyeceği harika ilginç bir yer. Çok da güzel üstelik, baya sürpriz oldu benim için. Üç gün kadar önce otomobille New York'u gezdik; Hudson ırmağı kıyıları son derece gözalıcı ve güzel. Heyecanlanıyor insan. Burada otomobiller öyle hızlı gidiyor ki, ellerinle kafanı tutup sağlama almazsan rüzgar uçurup götürecek sanırsın.

Tekerime çomak sokmalar sürüyor ama epeydir alıştım artık buna ve şimdi ben de kendimi tehlikeye sokmadan yapabilirsem birilerine çelme takmayı beceriyorum. Bir daha buluştuğumuzda tam bir Amerikan hergelesi göreceksin karşında: beni, yani.

Yazıyorum. İcmaller okuyorum ve İngilizce öğreniyorum. İnsanın kendi dişleriyle tırnaklarını sökmesi kadar zor bir iş. Tek tek her kelimenin telâffuzunu ve yazılışını ezbere öğrenmen gerekiyor: bu kural düşkünü adamlar tam da anarşistlerin dilini konuşuyorlar — tek bir kural yok bu dilde!

Benim adıma Amerikalılara çatan Rus gazetelerini okudum. Çok duygulandım. *Twentieth Century*'ye mektup yazarak, hakkımda iyi niyetler besleyenlere, işin aslını gözden kaçırdıklarını hafiften ima yollu bildirdim.

Shelley'nin 3. cildini bana postalar mısın lütfen? (Mr.John Martin, Staten Island, N.Y. adresine.)

Burada İngiliz şairlerini okumak için çok büyük bir istek var içimde. Kitabı yollayacaksın değil mi? Eh, herkese selam ederim. Herşeye rağmen buralara gelirsin belki, ha? Harika olur, sahi söylüyorum. Bilsen ne ilginç, orijinal şeyler var burada!

Yatma zamanı. Maria Fiyodorovna bir toplantıda, ben de yarınki bir toplantıya hazırlanmalıyım. Elini sıkıyor, Amerika'ya gelmeni diliyorum.

Zamanını boşa harcamış olmayacaksın!

●

K.P.PİYANİTSKİ'YE

Ağustos sonu, 1906, Adirondacks

Sevgili dostum,

Düşmanlar adlı piyesimi Ladiznikov'a gönderdim ve bir an önce sana iletmesini rica ettim. Yeni romanım *Ana*'yı bitirmek üzereyim. Ola ki eline geçmeyebilir diye piyesi sana doğrudan göndermedim. Öylesine gürültülü, hareketli bir hayat yaşıyorsun ki, sana gelen giden mektupların polisçe okunduğundan endişem var.

Burada devrim olması için daha çok uzun zaman geçmesi gerekecek — eğer önümüzdeki on yıl içinde bura mültimilyonerlerinin beyinsiz kafalarına bomba gibi inip patlamazsa. Böylesine ilginç bir ülke görülmemiştir! Görsen herifler neler yapıyorlar, nasıl çalışıyorlar, ne biçim enerjileri var, nasıl da cahil, kendini beğenmiş ve barbarlar! Hem takdir ediyorum onları, hem basıyorum küfürü; birgün iğreniyorum hepsinden, ertesi gün yüreğimi şenlendiriyorlar ve her zaman çok eğleniyorum. Sosyalist olmak mı istiyorsun? Buraya geleceksin. Sosyalizme ihtiyaç apaçık ve kaçınılmaz biçimde oportada.

Anarşist mi olmak istiyorsun? bir ayda olur çıkarsın, seni temin ederim.

Buraya gelenler aç gözlü ahmak hayvanlara dönüyorlar. Bütün bu zenginlik karşısında canavarlaşıp kalıyorlar — kimi sonunda milyoner oluyor, kimi de milyoner olacağım derken acından ölüp gidiyor.

Göçmenlere gelince. İğrenç yaratıklar. Hiç de Amerika'yı kuranlara benzemiyorlar. Bugünün göçmeni Avrupa'nın süprüntüsü, döküntüsü, tüm enerjisini yitirmiş, tembel, ürkek, aciz bir korkuluktan başka birşey değil. O enerji olmadan da insan burada hiçbir yere varamaz. Modern göçmen hayata el atmaktan acizdir; bütün yapabildiği, hazırlop, güvenlikli, kendi kabuğundan memnun bir varoluşu sürükleyip durmaktır. Bu tür göçmenleri okyanusun dibine göndermek en iyisi. Senatoya seçildiğim zaman bu önerimi oya sunacağım!

Sana yazdığım ve yine cevabını alamadığım son mektubumda sanırım belirttiğim gibi şimdi Adirondacks'dayız. Dağlar, hep, yapraklarını döken ormanlarla kaplı. En yüksek nokta 1500 metre. Oradan bakınca göl görünüyor. Hiç fena değil. Bir mil kadar ötemizde bir felsefe okulu var. Yakınlarda oturan profesörler tatilde biraz para kazanmak için bilinen her bilim dalında konferanslar veriyorlar. Haftada on dolar ödeyip altı konferans izliyorsun, ayrıca besliyorlar da adamı, ama daha çok, otla! Dinleyiciler küçücük bir salonda oturup, can sıkıntısından patlaya patlaya, can sıkıcı bücür Prof.Morris'in psikoloji üzerine kağıttan okuduğu can sıkıcı konferansı dinliyorlar. "Metafizik, baylar ve bayanlar! Nedir metafizik? Her kelime, herhangi bir kelime, bir semboldür, baylar ve bayanlar! Ben metafizik kelimesini telâffuz ettiğim zaman gözlerimin önünde yerden başlayıp uzayda kayıplara karışan bir merdiven belirir. Psikoloji dediğimde, ardarda bir dizi sütun görür gibi olurum." Evet, tam böyle, kelimesi kelimesine. O sütunlardan birini herifin kafasına geçirmek geliyor içimden! James'le, Channing'le, daha başkalarıyla tanıştım. James hoş adam ama o da tam bir Amerikalı işte. Tümünün canı cehenneme! Gülünç yaratıklar — hele de kendilerine sosyalist diyenler...

●

İ.P.LADYİZNİKOV'A

1906 Ağustos sonu, Adirondacks

Azizim İvan Pavloviç,

Söyleşiler'imi beş bin dolara bir dergiye sattım. Kontratın aslını size göndereceğim, siz daha sonra onlara benim bütün eserlerimi yayınlamalarını önerebilir miydiniz acaba? Burada çok okunuyorum — geçen gün *Foma* 17. baskısını yaptı, her baskı 5 binden. Harika birşey! Belamy sadece 6 bin satmıştı. Upton Sinclair'in *Jungle*'ı ise topu topu 3 bin, buna rağmen bütün Amerika'da olay oldu!

Kitapçılıkta pek iş yok bu ülkede. Utanılacak birşey. Rusya'da sosyalist kitapların kaç bastıklarını söylediğim zaman yerli sosyalistlerin ağızları bir karış açık kalıyor.

Bakın size ne diyeceğim. Başımızdaki bütün belalara rağmen biz bu özgür Amerika'dan çok daha ilerideyiz. İnsan buralı çiftçi ya da işçiyi bizim köylülerimiz ve işçilerimizle kıyasladığında bu özellikle ortaya çıkıyor.

Amerika hakkında yazan bütün o Tverskoy'lar ve benzeri başka Rus yazarları budalalıklarına doymasınlar!

Ama işin bu yanı felsefe. Gerçeğe gelince — müthiş yorgunum.

Hikayemi yakında bitiriyorum.

Saygılar.

Biz hepimiz iyiyiz.

Maksim Gorki 1868 yılında Nijni Novgorod (bugünkü adıyla Gorki) şehrinde doğdu. 1936'da öldü. Moskova'da Kızıl Meydan'a gömüldü. 68 yıllık yaşamında ulaştığı noktayı ünlü Fransız yazar Romain Rolland şöyle anlatır: "Çağın dünya kültürünü ve devrimi böylesine görkemli bir biçimde kaynaştırmak Gorki dışında hiçbir zaman, hiç kimseye kısmet olmadı."

Maksim Gorki'ye dair

Moskova'nın en güzel, en kalabalık ana caddelerinden biri Maksim Gorki'nin adını taşır: Gorki Caddesi.

Bu caddenin bir ucunda küçük, şipşirin bir park vardır. Parkın ortasında Maksim Gorki'nin heykeli.

Kışın, güneşli günlerde, yazın akşamları, bu parkın sıralarında oturacak yer bulunmaz. Birbirinden şık çocuk arabalarıyla anneler, birbirinden gürbüz genç kızlar, delikanlılar ve güler yüzlü ihtiyarlar...

Parkın dört yanından taksiler, hususi otobüsler, troleybüsler, otobüsler, motosikletler ve insanlar sel gibi akıp durur.

Gorki'nin heykeli, yüksek kaidesinin üstünde, ayaktadır. Bastonuna dayanmıştır. Vekarlı bir umutla ileriye bakar. O, bu haliyle Sovyetler Birliği halklarına: "Sarp yollar aşarak feraha çıktık, ilerisi daha da ferahtır yoldaşlar" der gibidir. O, bu haliyle, bütün dünya halklarına, emekçilerine: "Umudunuzu kaybetmeyin, bahtiyar olacaksınız kardeşlerim" demek ister.

Geçen akşam ben de bu parktaki sıralardan birinde Maksim Gorki'nin yanıbaşında, sevinçli çocuk çığlıkları, genç kahkahalar, korna ve klakson sesleri arasında oturup dinlendim. Türkiye'nin kurtuluş, hürriyet, ekmek, barış, milli bağımsızlık hareketleri üstüne Gorki'nin tesirini düşündüm.

Onun kitaplarından bir çoğu, hatta çoğunluğu diyebilirim Türkçeye çevrilmiştir. Fakat öyle sanıyorum ki, en çok okunan ve ilk çevrilen eseri "Ana" romanıdır. 908 meşrutiyet inkilabından biraz sonra dilimize çevrilen bu romanı o günlerden bu güne kadar, Türkiye halkının bahtiyarlığı uğrunda çarpışan yurtseverlerin büyük bir çoğunluğunca ya okunmuş, ya dinlenilmiştir.

"Ana" romanı birçok kereler ve resmen yayınlandığı halde Türkiye yurtseverlerini yargılayan birçok mahkemede suç delili diye ileri sürülmüştür. Yani Türkiye'de vatan, millet hainleri, birçok kereler Gorki'nin "Ana" romanını da Türkiye yurtseverleriyle birlikte mahkemeye sevketmiştir. Doğrusunu isterseniz, yeryüzündeki bütün gerici kuvvetlerin, barış ve milli bağımsızlık düşmanlarının, faşistlerin ve her çeşit yalancı, düzme demokratların en korktukları yazıcılardan biri de Gorki'dir. Neden? Çünkü Maksim Gorki yalnız kendi halkına değil, bütün halklara yurtlarını, hürriyeti, barışı ve birbirlerini sevmeyi öğretir. Çünkü o, insanın, insanlığın geleceğinden, güzel günler göreceğinden emindir. Çünkü o, emekçi insanı, koluyla, kafasıyla çalışan insanı, yeryüzünün gerçek, biricik efendisi sayar. O, bu insanın bu efendiliğe kavuşması için savaşmıştır. O, bu savaşa, bu bahtiyarlık savaşına insanları çağırır.

Düşünüyorum: Kaç kereler İstanbul'da, İzmir'de, işçi ve esnaf toplantılarında Maksim Gorki'nin "Ana" romanını tekrar tekrar okuduk. Kaç kereler, hapishanelerde, yol parasından, vergi borcundan, toprak kavgasından, yani yoksullukları yüzünden yatan köylülere "Ana" romanını okudum.

Düşünüyorum: Gerçekçi, halkçı ileri edebiyatımız üstünde Maksim Gorki'nin çok hayırlı bir tesiri olmuştur...

Maksim Gorki'yi Türkiyemde anlayan ve seven, işçilerle köylüler, fakir zanaatkârlarla namuslu aydınlar, yani Türkiye halkıdır.

(Nazım Hikmet, Bütün Eserleri, Sofya. 8. Cilt)

Gülnaz Gedik'i kaybettik

Geçen yıl Temmuz ayında TSİP tutuklamalarında eşi Bahri Gedik'le birlikte gözaltına alınan ve 24 gün 1. Şube'de kaldıktan sonra tutuksuz yargılanma kararıyla salıverilen Gülnaz Gedik geçtiğimiz ay içinde cilt kanserinden öldü. Aslen Tuncelili olan ve 1970'li yıllarda Bursa'da demokratik kadın çalışmalarında yer alan, 1977'de TSİP'e üye yazılan Gülnaz Gedik, güçlü kişiliğiyle ve sosyalizme olan büyük bağlılığıyla çevresinde büyük bir sevgi ve saygı uyandıran bir arkadaşımızdı. 12 Eylül darbesinden sonra faşizmin devlet terörü koşullarında bu mücadele tarzının aile yaşamına yansıyan tüm zorluklarına güçlü bir inanç ve yüksek bir bilinçle intibak etmişti. İlk kez 1983 yılında ortaya çıkan fakat doğru teşhis konulamayan hastalığı, gözaltı süresini ve sonrasını izleyen aylarda belirgin göstergeleriyle hızlandı. Pasaport almak ve yurt dışında tedavi olanağı aramak için yaptığı başvuru, resmi hastane raporlarına rağmen kabul edilmedi. Gülnaz Gedik, eşinin tahliyesinden üç ay sonra 44 yaşında öldüğünde arkasında geniş bir arkadaş çevresiyle iki çocuğunu ve mesleği olan ebelik sırasında doğumlarına yardımcı olduğu yüzlerce çocuğu ve herşeyin ötesinde işçi sınıfı davasına inanmış, onurlu bir militan kadın örneği bıraktı.

VARŞOVA PAKTI ÜLKELERİ

(Baştarafı 1. sayfada)

Sovyetler Birliği'nin, nükleer silahların ve tüm diğer kitle tahrip silahlarının bu yüzyılın sonuna kadar tümüyle ortadan kaldırılması programını destekleyen Varşova Paktı ülkeleri önerileri başlıca şu noktaları içeriyor:

●Avrupa ülkelerinin, tüm kara ve taktik hava kuvvetlerinde, ABD ve Kanada'nın Avrupa'da konumlandırılmış buna tekabül eden kuvvet ve silah sistemlerinde önemli bir indirim yapılmalıdır. Konvansiyonel silahların yanısıra, 1000 km.'ye kadar menzile sahip taktik nükleer silahlarda da indirim yapılacaktır. İndirim, hiçbir ülkenin güvenliğini zayıflatmayacak şekilde, gözetim altında ve dengeli olarak gerçekleştirilecektir.

●İlk adım olarak, önümüzdeki bir-iki yıl içinde karşıt askeri-politik ittifaklardaki devletlerin askeri güçlerinde bir kereye mahsus olmak üzere, karşılıklı olarak 100-150 bin kişilik indirim yapılacaktır. Taktik hava kuvvetlerinde de indirim yapılacaktır. Bu adımın ardından Varşova Paktı ülkeleri, NATO ülkelerinin de aynı şekilde hazır olması halinde, 1990'ların başına kadar her iki ittifakın Avrupa'daki kara ve taktik hava güçlerinin mevcut düzeyinden % 25'lik bir indirim yapılmış olacaktır. Bu her iki tarafın asker sayısında da yarımşar milyondan fazla bir indirimin olması demektir.

●Silahlı kuvvetlerde ve silahlarda indirim sürdürülmeli, ittifakların dışında kalan diğer Avrupa ülkeleri de bu sürece katılmalıdır. İndirime tabi silah ve teçhizat ya ortadan kaldırılmalı, ya da anlaşmalarda belirlendiği üzere ulusal topraklarda depolanmalıdır.

●Silahlı kuvvetlerde ve konvansiyonel silahlarda indirim yapılması yoluyla tasarruf edilen fonlar, yeni tür silahların üretimine ya da başka askeri amaçlara yöneltilmemeli, ekonomik ve sosyal gelişme için kullanılmalıdır.

●İndirim sürecinin, ani bir saldırı tehlikesinin önlenmesi ve Avrupa kıtasında askeri-stratejik istikrarın pekişmesine katkıda bulunması için, Avrupa'daki hava taktik hücum silahlarında hatırı sayılır bir indirim yapılmalı ve bu ittifakların birbirleriyle temasta bulundukları hatlarda bulunan birliklerin yoğunluğu azaltılmalıdır. Ani hücumları önleyecek, güven geliştirici ek önlemler alınmalıdır.

●Silahlı kuvvetler ve konvansiyonel silahlar, güvenilir ve etkili bir biçimde hem ulusal teknik araçlar, hem de yerinde denetim dahil uluslararası yöntemlerle indirilecektir.

●Avrupa'da askeri cepheleşme düzeyini düşürmek üzere önerilerin derhal tartışmaya açılmasını isteyen Varşova Paktı ülkeleri, Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada'nın yer aldığı bir özel forum düzenlenmesini mümkün görmektedirler.

●Avrupa ve tüm dünyada güvenliğin çıkarları doğrultusunda, askeri kavramlar ve askeri ittifakların doktrinleri savunma ilkelerine dayanmalıdır.

Budapeşte toplantısında açıklanan programda Varşova Paktı ve NATO paktlarının aynı anda dağıtılması önerisi bir kez daha tekrarlandı.

ABD MAHKUM OLDU

(Baştarafı 1. sayfada)

1983 ve 1984 yıllarında Nikaragua'ya karşı girişilen sabotaj eylemlerinden ve 1984 yılında Nikaragua limanlarının mayınlanmasından dolayı suçlu buldu. Limanların mayınlanması sonucu çeşitli ülkelere mensup on gemi zarar görmüştü. Kararda ABD'nin Nikaragua'ya karşı uyguladığı ticari ambargo da, 1956 dostluk anlaşması hükümleri gereğince yasadışı bulundu. Mahkeme Washington'un katıldığı ilk oturumlarda öne sürdüğü Nikaragua'nın saldırgan olduğu ve bölgedeki ülkelerin kendilerini Nikaragua'ya karşı savunmaları gerektiği iddiasını reddetti. ABD bilindiği gibi davayı boykot ediyor.

Lahey Adalet Divanı'nın kararının açıklandığı aynı hafta içerisinde ABD Temsilciler Meclisi contra'lara 70 milyonu askeri yardım olmak üzere 100 milyon dolarlık yeni yardım yapılmasını kabul etti. "Contra"ların yetiştirilmesi, silahlandırılması, finanse edilmesinin ve Nikaragua'ya karşı militer ve paramiliter faaliyetlerin teşvik edilmesinin, uluslararası hukukun ihlali olduğu kararı resmen açıklanırken, ABD yönetiminin bu karara meydan okurcasına contra'lara yeni yardımda bulunması yüzsüzce uyguladığı orman kanununa canlı örnektir.

ÖZAL'IN FONLARI VE ÖZDAĞLAR

(Baştarafı 1. sayfada)

Bir söylentiye göre, ünlü Özdağlar olayının ardında yatan sırrı da burada aramak gerekiyor. Bazı fonlarda toplanan kendi "emanet"indeki paraları başbakan Özal kimi yakın ve mutemet adamlarına yine "emaneten" dağıtmış. Paralar mutemet adamların —danışmanlar, bakanlar, akrabalar, vb.— kendi adlarına bir yerlere yatırılmış, ama her birinden bu paraların üzerine oturmayacaklarına dair "namus sözü" alınmış. Bu fon işleri böyle yürütülüyormuş.

Anlaşılan İsmail Özdağlar adlı mutemet adam oyunun kuralına uymuyor. "Emanet" aldığı paraları daha "emin ellerde" saklansınlar diye tutup kendi adına Amerika'ya transfer ediyor. İş —tabii hep perde arkasında— ortaya çıkınca kıyamet kopuyor. Özal bizzat gidip mutemet adamı TC milletvekili ve bakan İ.Özdağlar'dan hesap soruyor. O da, inat bu ya (ya da kime ve neye güveniyorsa) hesap mesap vermiyor. Bunun üzerine bu çok mutemet adamı cezalandırmak ve de Özal yönetiminin suistimal konusunda ne denli "hassas" olduğunu cümle aleme göstermek için bütün o malum işbitirici rüşvet olayı icad ediliyor. Bildiğimiz gibi Yüce Divan yoluyla adalet de bu işe âlet ediliyor!

İ.Özdağlar adlı vaktiyle çok mutemet adamın bu iş için girdiği hapisten çıkmasına şunun şurasında üçbeş ay birşey ya kaldı ya kalmadı. Adam hapise girmezden önce ikide bir basınla görüşüp "öldüm bittim, mahvoldum, yıktılar beni!" feryatları arasında sık sık da şimdi köşesinde oturup bir yandan "adaletin tecellisi"ni beklerken. bir yandan da asıl ilgi alanı olan otomobil motorlarını geliştirme üzerinde "bilimsel-teknik" araştırmalarını sürdüreceğini söyleyip duruyordu. O zaman pek dikkati çekmemişti. Şimdi de en son çıkan bir habere göre, hapishanede çok iyi ve rahatmış; tek derdi, motor araştırmalarını sürdürmek için, hapishanenin sübyanlara tahsis edilen özel iş atölyesinde çalışmasına izin verilmemesi imiş!

Yukardaki söylenti kulağımıza gelince "üstün teknik zekâ"sıyla ünlü Özdağlar nam rüşvet hükümlüsünün otomobil motorlarına duyduğu ilgi birden bizim de ilgimizi uyandırdı. Amerika'ya transfer edilen fon paraları ile bu "bilimsel-teknik" ilgi arasında bir ilişki olamaz mı diye düşündük.

Hiç belli olmaz, fikir suçundan başka her suçun sınırsız bir gönlüyücelikle bağışlandığı Türkiye'de olmayacak şey yoktur. Günün birinde bu İ.Özdağlar'ın —eğer hapisten çıktıktan sonra ömrü vefa ederse— taa Amerika'larda büyük, çok büyük bir motor fabrikasının kendini hiçten yetiştirmiş sahibi ve yöneticisi olarak Türk basınında adı yeniden manşetleri kaplarsa hiç şaşmayalım!

G.AFRİKA'DA IRKÇILIK

(Baştarafı 4. sayfada)

parti ve örgütlerin 15 Haziran günü düzenlediği bir mitingle protesto edildi.

Mitingte, G.Afrika Ulusal Kongresi (ANC) sorumlusu bir konuşma yaptı. Konuşmacı, Soweto katliamının her yıl olduğu gibi bu sene de onlarca kurban pahasına yüzbinlerce kişi tarafından protesto edildiğini belirtirken, özgürlük mücadelesinin bundan sonra da tüm baskı ve zorbalığa rağmen süreceğini söyledi. Ne emperyalizmin ne de onun kuklası apartheid rejiminin gücünün bu mücadeleyi engellemeye yetmeyeceğini belirtti ve gösterilen uluslararası dayanışma için teşekkür ederek konuşmasını bitirdi. Sosyal Demokrat Parti (PVDA) ve FNV sendikası adına da birer konuşma yapıldı. Yapılan konuşmalarda G.Afrika'da ırkçı rejimin uluslararası hukuk kurallarını ayaklar altına aldığını ve insan hakları diye bir şey tanımadığını, Soweto katliamından sonra da binlerce siyahın sokak ortasında katledildiğini herkesin bilmekte ve izlemekte olduğunu belirten konuşmacılar, Hollanda hükümetinin ırkçı rejimle olan ekonomik, politik tüm ilişkilerini derhal kesmesini istedi.

16 Haziran'ın ardından ırkçı rejim bu kez de yürürlüğe koyduğu yeni güvenlik yasalarıyla gözaltı süresini 180 güne çıkartırken, baskıları daha da ağırlaştırmış bulunuyor.

İSPANYA İÇ SAVAŞI

(Baştarafı 8. sayfada)

suz ki boşa gitmedi. Yenilgiden hemen sonra Mihver Devletleri Avrupa'yı işgale başladıklarında, gerek Doğu Avrupa'da, gerekse Fransa'da, gerekse Balkanlar'da ve nihayet Sovyet cephesinde halklar faşizme karşı olağanüstü kahramanlıklar yaratarak İspanya halkının mücadelesini topyekün bir uluslararası savaş kapsamında tekrarladılar ve uluslararası faşizmi emelleriyle birlikte hüsrana uğrattılar.

Bugün, aradan elli yıl geçtiği halde ve o zamandan bu yana dünyanın politik atmosferinde ileriye doğru büyük değişiklikler yaşandığı halde, İspanya Savaşı ve İspanya halkının "NO PASARAN!" (Faşizme Geçit Yok) sloganıyla gösterdiği büyük antifaşist direniş ve onun güçlü gelenekleri yok olmadı.

İspanya Savaşı kaybedildi, yani İspanya devrimi yenildi, ama arkasında seçkin bir örnek bıraktı, özgürlük için savaşmanın tüm maddi ve manevi yönlerini emekçi halklar tarihine silinmez harflerle yazdı.

Savaşın 50. yıldönümünde, İspanyol halkını ve onların politik planda yenilen, ama işçi sınıfı ve emekçi halklar tarihine bir zafer kadar derin izler bırakan büyük mücadelelerini saygıyla selamlıyoruz.

MAYA PLİSETSKAYA

(Baştarafı 5. sayfada)

yapımlarda rol aldım. Herşey eskinin tekrarıydı. Ama son yapımıyla Carmen, işte o bendim.

□ *Balede modernlik konusunda ne düşünüyorsunuz?*

■ Modernlikten yalnızca dans biçimini değil, felsefeyi, karakterlerin tavırlarını, müziğin yorumunu da anlamak gerek.

Ben hâlâ klasikleri seviyorum. Beni ben yapan onlardır ve onlarsız hiçbir deneye girişemezsiniz. Ama yeniyi araştırmak hiç kolay değil, çünkü algılayış klişeleri çok ağır basıyor. Yeni bir ürünü tekrarlıyorken Stravinski'nin şu sözlerini hatırlarım hep: "Kamuoyu bilmek ister, anlamak değil". Ama ne kadar zor olursa olsun izleyiciye yeniye saygı duyma öğretilebilir.

□ *Standart ölçüler ve kavramlar sanatınızı tanımlamaya yetmiyor. Bir makalede hakkınızda şunlar yazılmıştı: "Onun sanatında balerinin alışılagelmiş 'zor zanaat'ının yerini zorlama olmayan hafifliğiyle, pek çoğunun sahip olmadığı doğrudan bir zenginlik, içinden geldiği gibi —doğaçtan— oynama yeteneği almıştır". Bu "yerini alma" kelimesi belki çok doğru değil bu tanımlamada ama, tüm bu nitelikler nasıl birleşti sizde?*

■ Doğaçtan dansı çocukluğumdan beri severim. Tüm yaşamımda doğaçlamayı öyle benimsedim ki daha önce ne yaptığımı bile unutuyorum. Hiçbir şeyi ezberleyerek öğrenmedim. Bu nitelik de hep yardımıma koştu. Bis'leri hep aynı şekilde oynayamazsınız... "Zor zanaat"a gelince. Hiçbir şeyi ağır çalışmayla elde etmedim. Her zaman tekrarlardan kaçınarak, hatta tembelce geçtim. Ama dansı ve sahnede dans etmeyi sevdim. Hiçbir şeyi abartmadım. Eğer bir şey iyi olmadıysa başkasını denedim. Rejisörler hep benimle uğraşmak zorunda kaldılar. Ama hiç yapmadığım birşey, ders kaçırmaktı. Bu, yalnızca hastaysam, fizikman yataktan kalkıp tiyatroya gidemediğim zaman olur.

□ *En önemli özelliğiniz nedir?*

■ Spontanite (kendiliğindenlik).

PERU'DA KATLİAM

(Baştarafı 1. sayfada)

Sosyalist Enternasyonal'in Lima'da toplandığı günlere rastlayan olaylar sırasında, askerlerin ellerindeki tutukluları kafalarına vurarak öldürdükleri kısaca tam bir katliam sergilendiği açıklandı. Olaylarda yüzlerce insan hiç bir yargılamaya gidilmeden, sorgusuz sualsiz kurşuna dizildi. Hapishane gibi sınırlı bir mekan içerisinde tutuklular hücrelere basılıp, ateşe tutularak katledildi.

Yetkililerin özürü kabahatinden büyük misali "aşırıya kaçtığı"nı belirttikleri ve soruşturma açmaya zorlandıkları olaylar, "yargılamada infaz"ın, en temel insan hakkı olan yaşama hakkının ortadan kaldırılmasının ibret verici örneğidir.

OTOMOBİL–İŞ

(Baştarafı 1. sayfada)

için, fiili ve fiziki baskıların yanısıra, pekçok hukuk dışı yöntemleri de denediler, sonuçta bu sendikayı kayyım yönetimine devretmeyi başardılar.

Kayyım yönetiminde ve sendikanın iki yıl önceki üye tabanını temsil yeteneğinde bir kongre yapılmaya zorlanan sendika bu öngörülen kongresini Haziran ayında gerçekleştirdi. Kongre öncesinde, delegelerin düşürülmesi ve yenilenmesi konusunda birçok sahtekarlığa başvurulup göz yumulduğu halde Kongre basiretli bir seçim yapmayı başardı.

Otomobil-İş kongresi ve öncesi sendikal haraket için önemli bazı tespitlerin altı bir kere daha çizildi. Sendikalar içinde de en geniş ilerici birlikler kurulmadıkça baskıları göğüslemek mümkün olmayacaktı. Bağımsız sendikalar, işçilerin sahip çıkması durumunda bile sınıf mücadelesinde zayıf kalacaklardı. Otomobil-İş, aynı zamanda bir deney olacak, sınıf sendikacılığı bu bağımsız sendikayı güçlendirirken, bağımsız sendikacılığın yaratacağı sorunları da öğrenecek.

"HUZUR VE GÜVEN"

(Baştarafı 1. sayfada)

"Huzur ve güvenliğin korunması" yeni doğan bebeklere verilecek isimlerde de gözetiliyor. Barış, Devrim gibi "yıkıcı" ve bütün Kürtçe isimler "bölücü" oldukları için yasaklıdır.

Faşizmin el atmayacağı alan yoktur. Dolayısıyla hayatın her alanında faşizme karşı yapılacak bir şeyler mevcuttur. Meselâ, çocuklarımıza yasaklanmış isimleri koymak için diretmek ve direnmek gibi...

MİTİNGLERLE

(Baştarafı 1. sayfada)

partilerin temsilcileri mitinge ancak, polisle yaptıkları uzun kovalamacalardan sonra katıldılar, siyasi partilerin ve şehir halkının "davetli olmadıklarını" belirten Türk-İş yönetimi polisin işini kolaylaştırdı.

Neresinden bakılırsa bakılsın, bu mitinglerin, Türk-İş yönetimiyle değil, işçilerin baskı ve çabalarıyla gerçekleştiği belli oluyor. Yönetim kendini bu gelişmeye uydurmaya çalışıyor. Şevket Yılmaz yaptığı konuşmada "Hükümet iktisaden güçlü durumdaki küçük bir azınlığın yanındadır. Türkiye'de demokrasi bu küçük azınlık için vardır. İşte bunu değiştirmeye mecburuz ve değiştirmek elimizdedir..." diyerek, ağzından şimdiye kadar duyulmadık laflar etti.

Görünen o ki, mitinglerden, grevlere açılan yol zorlanıyor, bunu baskı ve terör kadar Türk-İş yönetiminin "ince taktikleri" de önlemeye yetmeyecektir.

AYRANI YOK İÇMEYE

(Baştarafı 1. sayfada)

Bu kadarcık bilgiyle dahi alabildiğine detaylı bir tablo resmetmek mümkün. Afet halini almış bir işsizlik; alabildiğine adaletsiz ve her geçen gün daha da bozulan gelir dağılımı; şehirlerde gökdelenlerin etrafını kuşatmış en sefil gecekondu mahalleleri; çöplüklerde futbol oynayan çocuklar; hırsızlık ve gasp başta olmak üzere yüksek suç oranı; yaygın rüşvet ve suistimal; bir türlü bitmeyen veya yarım kalan yatırımlar; ve.... futbol iptilası!..

Futbolun, özellikle gelişmekte olan kapitalist ülkelerde yığınların ekonomik ve sosyal problemlerinden kaynaklanan hoşnutsuzluklarının deşarj edilmesi için, egemen güçler tarafından nasıl manipüle edildiği üzerine çok söz söylenmiştir ve bunun pek çok örneği vardır. İşte son Meksika olayı da bu olgunun tipik örneklerinden birisi.

Meksika'yı 57 yıldır Resmi Devrimci Parti yönetmektedir. Meksika'nın bağımsızlığını savunan ve buna özen gösteren bir partidir. En büyük desteğini fakir halk kesimlerinden almaktadır. Uzun yıllar boyu iktidarda olması nedeniyle nerdeyse devletle özdeşleşmiştir. Ucuzlatılmış gıda maddeleri, bedava sağlık hizmeti, okul ve ev inşası ve benzeri uygulamaları nedeniyle yoksul halk kesimlerinin devamlı desteğini kazanabilmiştir.

Ancak Meksika'nın petrol ihracatçısı bir ülke haline gelmesiyle birlikte durum da değişti. Ülkenin kalkınması için son derece elverişli bir imkan olabilecek petrol tam da aksine bir sonuç verdi. 1970'li yıllarda, petrolün yüksek fiyatından da yararlanan Meksika boyunu aşan projelere el attı, bunun için de aşırı borçlanmalara girişti. Meksika'nın petrolüne güvenen dış kaynaklar da onun talep ettiği yüksek kredileri sağlamakta fazla bir sakınca görmediler. Ancak doların değer kazanmasıyla birlikte borçlar da yükselmeye başladı. Buna petrol fiyatlarındaki düşme eklenince Meksika'nın dış ödemeler dengesindeki açık hızla yükselip devasa boyutlara ulaştı. Tabii bu olumsuz sonuca gelinmesinde esas faktör, petrol gelirine güvenip yapılan hesapsız, plansız, programsız, savurgan yatırımlardır.

Ama Meksika yönetiminin olup bitenlerden ders almaya niyetli olmadığı, son Futbol Şampiyonası ile bir kere daha anlaşılıyor. Ekonomi devamlı gerilediği halde yönetim elindeki kısıtlı fonların bir bölümünü, bir bakıma gösteriş uğruna, bir bakıma da halktaki futbol iptilasını istismar ederek —onlar da dünya şampiyonu bir Meksika illüzyonu yaratarak— çarçur etmekten geri durmuyor. Ancak silahın geri tepmesi ihtimali de gittikçe artıyor. Bunun hiç de küçümsenmeyecek belirtileri var. Örneğin Şampiyona başlamadan önce Meksiko sokaklarında, Şampiyona'yı protesto eden, iş ve ekmek isteyen protesto gösterileri yapıldı. Şampiyona'nın daha açılış töreninde dünyada belki de hemen hiç rastlanmadık bir olay oldu: Devlet başkanı Miguel de la Madrid yuhalandı. Ve Meksika takımı elenince kızgın halk ortalığı birbirine katarken yönetime hayır diyen sloganlar yükseldi.

Meksika, ekonomisi uluslararası kapitalist merkezlere —ekonominin başlıca söz sahibi IMF'dir— bağımlı, gelişmekte olan ülkelerin nasıl iflas ettiklerinin tipik örneklerinden birisi. İflastan kurtulmanın yolu ise emekçi halkın insiyatifi ele geçirmesine bağlı.

50. yılında İspanya İç Savaşı (1936-1986)

Tarihte emekçi sınıfların bazı öyle büyük mücadeleleri vardır ki, bu mücadeleler yenilmiş olsalar bile emekçi sınıfların mücadele geleneğinde olağanüstü etkiler bırakmışlardır. Romalı kölelerin Spartaküs öncülüğündeki büyüs isyanı, Paris Komünü ve İspanya İç Savaşı bu örnekler arasında en evrensel olanlarıdır. Derin izleriyle insanlığın evrensel tarihine malolmuş bu tür mücadeleler dışında her halkın tarihinde yenilgiyle sonuçlanmış böyle güçlü mücadelelere rastlanabilir. Örneğin ülkemizin yer aldığı Anadolu ve Ege tarihinde Şeyh Bedrettin isyanı da böyle bir mücadele olarak bilinir.

İspanya İç Savaşı, her şeyden önce, üç ayrı milliyete mensup İspanya halkının takatinin son zerresine kadar her şeyini ortaya koyarak savaştığı olağanüstü bir mücadele örneğidir. İspanya halkı, İspanyoluyla, Katalonuyla ve Basklısıyla kendi çıkarlarını ve kazanımlarını korumak için yerli faşistlere ve onların ardındaki Hitler-Mussolini ittifakında somutlanan Mihver Devletlerine karşı varını yoğunu ortaya koyarak savaşmıştır. O zamanki, uluslararası güçler dengesinin hayli elverişsiz koşulları nedeniyle İspanya halkı savaşı kaybetmiştir, ama faşizme karşı direnmenin, faşizme geçit vermemek için elinden gelen her şeyi yapmak gerektiğinin son derece seçkin örneğini kendinden sonraki insanlık kuşaklarına son derece değerli bir miras olarak bırakmıştır.

İspanya Savaşı'nı yakından izlemiş tüm uluslararası gözlemcilerin, gazeteci, yazar ve sanatçıların *hepsinin* hemfikir olduğu en önemli nokta, Cumhuriyetçilerin inanılmaz kahramanlığı, faşistlerin ise kendi karanlık tıynetlerine uygun hunharlığıdır. Cumhuriyetçiler Atmaca Lejyonu adını alan Nazi hava birliklerinin ve Mussolini'nin İtalyan pilotlarının havadan yağmur gibi indirdikleri bombalara ve Krupp fabrikalarında yapılmış silahlarla yerden saldıran İspanyol faşistlerine karşı ülkelerini, köylerini, kasabalarını ve kentlerini siper siper, sokak sokak, barikat barikat savunmuşlardır. Dağlık yörelerde büyük kahramanlıklarla dolu Partizan savaşını sürdürürken, düzlük yörelerde düzenli orduyla ve yerleşim birimlerinde de düzenli ordunun yanısıra milislerle ve milis dışı sivil yurttaşlarla faşizmin azgın saldırısına karşı yapılması mümkün olan herşeyi yapmışlardır.

İspanya Savaşı'nın çok önemli diğer özelliği proletaryanın çıkarlarıyla tüm İspanya'nın çıkarlarının bu savaşta hemen hemen tümüyle özdeşleşmiş olmasıdır. Bilindiği gibi her kapitalist ülkede proletarya yerli sömürücülere ve onun ardındaki uluslararası burjuvaziye karşı sınıf savaşı verirken, işçi sınıfının bu mücadelesi ulusun çok büyük çoğunluğunu oluşturan tüm emekçi katmanları, dolayısıyla ulusun kendisini de temsil eder. Bu gerçeklik, her ülke için genel bir doğru olmakla birlikte, işçi sınıfının verdiği mücadele o ülkedeki somut koşullara göre diğer emekçi katmanlarla derece derece mesafeler taşır. İspanya Savaşı örneğinde ise İspanya işçi sınıfının sınıf mücadelesi, faşistlere karşı verilen topyekün mücadeleyle tam anlamıyla özdeşleşmiştir. Bunun başlıca nedeni komünistlerin bu özgürlük savaşındaki güçlü önderlikleri ve olağanüstü kahramanlıkları idi. Bu durum, komünist olmayan işçileri ve diğer emekçileri derinden etkilemekteydi. Böylece komünistlerin müttefikleri olan sosyalistler ve radikaller de kendi sınıf ve zümre tabanlarının eğilimlerine uygun olarak bu ölüm kalım savaşı içinde komünistlerle yekvücut olmuşlardı. Savaşın öncesinde Halk Cephesi'ndeki politik dengelerde birinci derecede ağırlıkta bulunmayan komünistler, savaşın hemen başlangıcından itibaren özverileriyle, kahramanlıklarıyla, en önde dövüşmeleriyle, komünist olmayan cumhuriyetçilere seçkin bir örnek haline gelmişler ve Halk Cephesi'nin, Cumhuriyetçilerin sadece öncüsü değil, aynı zamanda *adeta kendisi* haline gelmişlerdi. Bir başka deyişle, işçi sınıfının komünistler önderliğindeki sınıf savaşı (iktidar mücadelesi) antifaşist savaşla özdeşleşmişti. Yani faşistlere karşı savaşın kazanılması, aynı zamanda proletarya devriminin gerçekleşmesi anlamına gelecekti.

İspanya Savaşı'nın çok değerli ve önemli diğer bir yanı da proletarya enternasyonalizminin ve uluslararası dayanışmanın o güne değin yaşanmış en seçkin örneğini kendisinde somutlamış olmasıydı.

Barselona, 1936 Temmuz'u

Savaşın başlamasıyla dünyanın dört bir yanından gönüllüler Ispanya'da faşizme karşı savaşmaya koştular. Birçok ülkede biraraya gelen gönüllüler Enternasyonal Tugayları adı verilen birlikler halinde Cumhuriyetçi saflarda yer tuttular. Bu gönüllü tugaylara katılanlar arasında işçiler kuşkusuz ki birinci sırayı tutuyorlardı. Dahası da, İspanya'da faşizme karşı savaşanlar arasında Alman ve İtalyan komünistleri de bulunmaktaydı.

Yukarıda andığımız son iki faktörü birleştiren diğer önemli bir özellik de şuydu: insanlar bir yandan faşizme karşı savaşırken, öte yandan sosyalist üretimin uygulamalarına geçmişlerdi. Cumhuriyetçilerin kontrolündeki bu uygulamalar küçük mülkiyetin yaygın olduğu köylere kadar yayılmıştı ve kırsal kesimde bile kollektivizasyonun ve sosyalist kooperatifçiliğin başarılı ve verimli uygulamaları sürdürülüyordu. Ekonomik düzey açısından, üretim teknolojisi, bilgi ve tecrübesi açısından daha gelişmiş ülkelerden gelmiş olan Enternasyonal Tugay mensupları da İspanya emekçileriyle birlikte savaşmıyorlar aynı zamanda üretim de yapıyorlar, kendi gelişkin üretim deneyleriyle de İspanya emekçilerine katkı getiriyorlardı. Bazı köylerdeki kollektif uygulamalar öylesine başarılıydı ki, bir Amerikalı sinemacının çektiği belgesel filmleri seyreden ABD Cumhurbaşkanı Franklin Roosevelt bu uygulamalardan heyecanlanmış ve Cumhuriyetçiler lehine savaşa müdahele edebilme amacıyla ihtiyaç hissettiği kamuoyu desteğini sağlamak için sinemacıya, savaş sahnelerinden çok, bu tür üretime ve onun başarılı sonuçlarına değgin) filmler çekmesini söylemişti. (Demokrat ve ilerici nitelikli Roosevelt'in tüm çabalarına rağmen Amerikan tekelci burjuvazisi Roosevelt'in İspanya Savaşı'na müdahele etmesini önledi.)

Bu kıyasıya savaşın, bu ölüm kalım mücadelesinin sonunda Cumhuriyetçiler yenildiler. Franco'nun şefliğindeki faşistler ülkenin tamamında kontrolü ellerine geçirdiler ve büyük bir katliama giriştiler. Onbinlerce Cumhuriyetçi katliamdan kurtulabilmek için ya Sovyetler Birliği'nin kurduğu hava köprüsüyle Sovyetler Birliği'ne geçtiler, ya da Fransız komünistlerinin de yardımıyla Pireneleri aşarak Fransa'ya sığındılar. İspanya halkı için artık yeni bir mücadele evresi başlıyordu, bu mücadele iktidarda olan faşizme karşı illegal örgütlenme yoluyla yeraltı mücadelesiydi. Vakit yitirilmeksizin bu mücadeleye ve onun öngördüğü örgütlenmeye geçildi. Zamanla ülke dışına çıkmış olan komünistlerin bir çoğu, gerek Fransa'dan, gerekse Fransa yoluyla Sovyetler Birliği'nden gelerek gizlice ülkelerine girdiler ve uzun erimli bir illegal mücadelede yeraldılar. Daha sonraki yıllarda ise Mihver Devletleri 2. Dünya Savaşı'nı başlatınca yurtdışında kalmış olan İspanyol komünistleri ya Fransız Rezistans hareketine katıldılar, ya da Kızıl Ordu üniformasını giyerek uluslararası faşizme karşı savaşmaya koştular. Kendi ülkesindeki antifaşist savaşta can vermemiş olan birçok İspanyalı komünist, insanlığın faşizme karşı verdiği topyekün savaşında hayatını kaybetti. Bunlar arasında İspanya Komünist Partisi lideri Dolores İbarruri'nin Stalingrad müdafaasında ölen oğlu da bulunmaktaydı.

İkinci Dünya Savaşı Mihver Devletlerinin mahvıyla sosyalist ve demokratik güçlerin zaferiyle sona erdi, ama İspanya halkının faşizme karşı mücadelesi sona ermedi. Nitekim 1950'lerin ilk yarısında Franco faşizmine karşı üniversite olayları baş gösterdiğinde bu hareketin örgütleyicileri İç Savaş sonrasında Sovyetler Birliği'ne getirilmiş ailelerin çocuklarının yetişmiş gençler olarak ülkelerine dönerek illegal mücadeleye katılanlarıydı, ya da hapisten çıktıktan sonra aktif mücadeleye devam eden komünistlerdi.

İspanya Savaşı'ndaki olağanüstü kahramanlık kuşku-

(Devamı 7. sayfada)

Çoğalıp İspanya olmak

● Barışı savunmanın yasak olduğu bir ülkede, yürekli bir barış savaşçısı iseniz ve bu soylu inancınızın bedelini zindanlarda ödüyorsanız, yılmamış, daha da bilenmişseniz, bugün ve yarın yine varsanız, bu bizim sizi anlayıp hatıranıza saygı duymamız için kafidir. Ama bütün bunlar İSPANYA'yı anlamanıza yetmez.

● 15-16 Haziran'da çocuktunuz, umutlarınızla birlikte büyüdünüz, Partinizi ve davanızı, bazan Kars'ta, tek göz bir gecekondunun eksi elli soğuğunda bir emanet battaniye içinde, bazan İstanbul'un bir grev çadırında işçilerle paylaştığınız uykusuz gecelerde büyüttünüz. Bir Şubat sabahında götürüldünüz, dönmemişsiniz. Can yoldaşlarınızın mezarlarından hâlâ ince bir kan sızmaktadır. Olabilir, büyüyecek, daha büyüyecek İNSAN'ı ülkenizde kurtaracaksınız, ama siz İSPANYA'yı anlayamazsınız.

● Seni Davutpaşa kışlasından, seni de Sansaryan'dan tanıyoruz. Selimiye'nin kapısından girerken saçında ak yoktu. Ölümün adli tıp kayıtlarına "inadından" diye geçti. Siz boşuna ölmeyip, boşuna yaşamadınız ama eğer 36'da Madrit'i görmediyseniz İSPANYA'yı tanıyamazsınız.

● ...Siz hiç, gözleri açık, küçücük başı yana düşmüş çocuk ölüleri taşıdınız mı? Siz hiç, az sonra asılacak bir genç insana sigara tuttunuz mu? Size, gece yarısı telgraflarının siyanür gibi bir yalnızlık taşıdığı oldu mu? Olabilir, bütün bunları yaşayıp hâlâ yaşıyor olabilirsiniz, ne yazık ki İSPANYA size uzaktır.

● Biliyorum, onbinlerle birlikte Şili halkının acılarını paylaştınız. Filistin'de Filistinliler için dövüşüp Angola için Mersin'de bilet sattınız. Afgan halkı kurtuldu sizin kadar sevinmedi, siz dünyanın her yanında, özgürlük için savaşan insanların yanındaydınız. Cumhuriyetçilerin İSPANYA'sında var mıydınız? İşte bu nedenle bilemezsiniz.

● Sen Kürtsün, Dersim'den birinin torunusun, dilini konuşamıyor, türkünü söyliyemiyorsun. Ulusun, sen daha çok savaşırsan yaşayacak besbelli. Kararlı olman, onurun için savaşman ne güzel şey, yanındayız, yanımızdasın. Yine de bunlar İSPANYA gibi olmaya Basklıyı, Katalan'ı anlamaya yetmezler.

● Çıkar çıkınını birlikte bakalım. Haliç grevin var, Tersane'de direnmişsin. Kavel gibi bir Temmuz sıcağında terlemişsin. Kömürde yaşamış Devrek'li Çavdar'la birlikte ölmüşsün. Saraçhane'de pankart taşımış, Demir-Döküm'de nöbet tutmuşsun. 1 Mayıs'ta tanklar geçmiş üzerinden ezilmemişsin. Sen belki bilirsin diyecektim ama sen hiç ISPANYA olmamışsın, bilemezsın.

● İSPANYA, senin yaptıklarının ve yapacaklarının toplamıdır. Daha çok yenilecek, yenecek, öğreneceksin. Senin için Arjantin'de bir tornacı, Yunanistan'da bir balıkçı kahırlanacak, sen Güney Afrikalı bir siyahla birlikte asılacaksın. Bir kadın çığlığı düşecek orta yerine dünyanın, ayakkabıcılar postal, urgancılar sicim üretmez olacaklar, sen çoğalıp İSPANYA olacaksın.

● Sen İSPANYA'yı tanımıyorsun, ama İSPANYA'yı ancak sen tanıyabilirsin.

«Ancak faşizm yeryüzünden silindiğinde mutlu olacağız»

Bundan 50 yıl önce Temmuz 1936'da başlayan İspanya İç Savaşı, faşizmin uluslararası saldırısı karşısında, Komintern'in çağrısıyla Komünist partilerin öncülüğünde dünyanın dört bir yanından işçi sınıfının en seçkin evlatlarının, antifaşist aydın ve gençlerin Enternasyonalist Tugaylar'da yarattığı destana tanık oldu.

Aşağıda İspanya'da Enternasyonal Tugaylar safında çarpışan Britanya Alayı'nda çarpışan işçi Jim Brewer'in anne-babasına cepheden gönderdiği mektuptan bir parça sunuyoruz:

"Sevgili yoldaşlar, burada hepimiz birbirimize böyle hitap ettiğimiz için size de yoldaş diyebilirim. İnsan anasına babasına pek böyle hitap etmez ama, neden olmasın? İnsanın kendisini faşistlerle bu kadar yüz yüze hissetmesi ve arada faşistleri koruyan polisler olmadan onların üzerine doğru harekete geçebileceğini bilmesi, büyük bir duygu. Buraya gelmekle doğru iş yaptım. Biz, ancak faşizm yeryüzünden silindiğinde mutlu olacağız, başka yolu yok. Beni buraya getiren macera isteği değildi. Maceraperestler bu kadar ileri gidemez, giderlerse de işi içkiye vururlar, bu yüzden de yararsızdırlar. Burada hiçbir birliğin, safında içkili biriyle cepheye gitmesi sözkonusu değil. Kapitalist ordu için iyi olan işçilerin antifaşist ordusu için hiçbir şekilde iyi olamaz... Gazetelerde okuduklarınıza ınanmayın... Eğer bu yolda düşersem, benim için yas tutmayın. İnancıma sadık kalmış olacağım. İnsan daha fazlasını yapamaz. Eğer yaşarsam, hayat benim için öncekinden yüz kat daha değerli olacak. Ve de insanlarım için yüz kat daha yararlı. İngiltere'den gelen sanayi haberleri bizi çok sevindiriyor. Busmen grevlerine çok sevindik ve madencilerin başlatmak üzere oldukları mücadele haberleri anlatılamayacak hisler uyandırdı bizde. Herşey, işçi sınıfının tarihinde yeni bir aşamaya uygun görünüyor. Dün, birkaç İtalyan kentinde İspanya'ya asker gönderilmesine karşı ayaklanma olduğunu duyduk. Bu harika. Almanya'da da işçi sınıfı hareketi her zamankinden daha kararlı. Harekete geçtiğinde Herr Hitler ve şürekâsına cehennemin yolu gözükecek. Almanya'ya kısa süre önce gelmiş insanlarla tanıştım, durumu biliyorlar. Tüm dünyada işçiler hazır bekliyor, herşey buradaki mücadeleye bağlı. Harekete geçmeliyiz ve kazanacağız...."

Enternasyonal Tugaylar safında 54 ülkeden binlerce işçi savaştı, pekçoğu İspanya'da şehit oldu, orada gömüldü. Bir kısmı Franco birliklerine esir düştü, büyük acılar çekti. Geride kalanlar ise II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında faşizme karşı mücadelede kararlılıklarını defalarca gösterdiler. İşçi sınıfının, emekçi halkların faşizme karşı mücadelesinde, bugüne uzanan şanlı örnekler bıraktılar.

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum
DAYANIŞMA'NIN EKİDİR TEMMUZ 1986

Projektörler SHP üzerinde

> **Özgürlükler için mücadelede başarının garantisi mücadelenin kitlelere malolmasıdır. Bu bakımdan aydın kesimin bu alanda en önde gelen görevi o mücadeleyi kitlelere bugünden mal edebilmede kendi üzerine düşeni tek tek aydın kişiler ya da örgütlü kuruluşlar olarak bugünden yerine getirmeye bilfiil çaba göstermektir. Bunu yapabilmenin esas şartı da, hiç şüphesiz, mevcut özgürlük düşmanı rejimin sözde "yasal" kısıtlamalarını, icazet sınırlarını aşmayı göze almaktır. Güç dengelerini değiştirme kararlılığı göze alınmadıkça güç dengeleri değişmez. Karakuşi "yasa"ları onlara uyula uyula yasallaşır. Ve eller kollar gönüllerle birlikte bağlanır. Gözetilen ve özlenen alternatif neyin alternatifi? Salt Özal ve yâranının mı? Bugün, hangi koşullarda ve nasıl çıkarıldıkları malum yasalarla halkın özgürlüğünü gaspeden yasakçıların, yarın bir seçimden sonra, SHP iktidara da gelse, özgürlükleri kısıtlayan aynı karakuşi yasaların sökülüp atılmasına kuzu kuzu rıza göstereceklerinin garantisi nedir? SHP ileri gelenlerine ve aydın kesimin en ümitvar, iyimser çevrelerinin sözcülerine göre "milletimizin demokrasiye yürekten inancı, bağlılığı". Yani daha açık bir deyişle, generallerin ve sair tekelci egemen mihrakların "demokrasiye saygısı"...**

HERKES SHP'yi merak ediyor. Büyük çoğunluk için umutsuzluktan kaynaklanan bir merak bu. Ama aynı zamanda ister istemez bir ölçüde umutla karışık.

Bir kere, eski CHP'nin alışılmış ve alışkın "taban"ı SHP'yi merak ediyor. 83 sözde seçiminde düzmece HP emrivakisi o tabanın kimi kesimlerinin *hattâ* T.Özal'a bile hayırhah bakmasına neden olmuştu. Birkaç ay sonraki yerel seçimlerde SODEP durumu tam düzeltemedi. Ardından SODEP-HP birleşmesi CHP'li taban için belli bir cazibe merkezi oldu oluyor derken Ecevitçi tavrın DSP'de somutlanması kafaları da, durumu da oldukça karıştırdı. Ve birlik sorunu sürüncemeli bir yara gibi gündemde müzminleşti. Gerçi Ecevit'in DSP'sinin eski CHP tabanından alıp götürdüklerinin hiç değilse gelecek bir genel seçim sonrasına kadar geri gelmeyecekleri artık kesinleşmiş sayılabilir; Cunta partisi HP'den SHP'ye transfer Cunta memurları ve eski CHP "göbek takımı" artıklarının da kendilerine başka kapı bulmalarına ya da bütün bütün siyasetten silinmelerine pek birşey kalmadı. Ama yine de kendilerine sosyal demokrat diyenlerin —ya da sosyal demokrat diye bilinmeyi kabullenenlerin— birliği sorunu eski CHP tabanı için önemini koruyor. Daha bir süre de koruyacak ve kafa karıştırmakta devam edecektir. Hiç değilse yöresel etkinlik ve seçim hesapları açısından.

Sonra, SHP'ye eski CHP tabanının bakışını belirsizleştiren bir etken daha var: SHP'nin o tabana hitap eden *yeni* bir parti olması. Şu anlamda yeni: eski CHP ne de olsa *CHP* idi. Yılların yerleşmiş, muteber partisi. TC'nin tüm günahlarındaki büyük payına rağmen —ve hatta asıl da o *paydan ötürü*— CHP tarihi itibarını, güvenilirliğini, "devlet emanet edilebilir"liğini belli bir ölçüde sonuna kadar korumuştu. Daha da önemlisi, bu vasıflarından ötürü, ekonomik-sosyal statü ve çıkar mekanizmasının bir hayli ağır bastığı yerel politika planında taban için, tabanda etkin ve etkinlik arayan unsurlar için önemli bir cazibe merkezi olabiliyordu. Partinin politik iktidar mücadelesinin, tabanın yerel beklentileri açısından, çok somut maddi temelleri vardı. Kısacası, eski CHP yıllar yılı o iktidar için gerekli oy çoğunluğuna ulaşamamış olmasına rağmen, yine de her zaman için gerçek bir *alternatif* idi. Bugün durum pek öyle değil. Herşeyden önce, eski CHP imajı 12 Eylül ile ve 12 Eylül'den sonra ağır ve kesin darbe yedi. CHP'lilik uzun süre yasaklandı. Devlet aygıtının, bürokrasinin orta ve alt kademeleri, önemli belediyeler, CHP'lilerden temizlendi. Bugünün SHP'si, başındaki İnönü adına rağmen dünün CHP'si kadar "muteber" ve "güvenilir" bir politik örgütlenme değil. Faşizmin altı yılının CHP tabanını bir hayli alabora ettiği, CHP'nin yerini almaya çalışan SHP'nin de tabanını, karı-koca Ecevitler'in anlayışına göre "yol geçen hanı"na çevirdiği biliniyor. Ayrıca eski CHP'nin son demlerinde bir hayli sorun yaratan "hizipleşme" olgusu bugünün SHP'sinde de sürüyor, partinin politik hüviyetini karmaşıklaştırıyor. Dolayısıyla eski CHP tabanında, kendisini ne anlamda ve ne ölçüde yeni SHP'nin tabanı olarak görebileceği konusunda kuşkular mevcut. Bu kuşkular, seçim sonuçlarını hayati ölçüde etkileyen, kılpayı eğilim farklarının, ağırlıkların, tereddütlerin işlevini olağanüstü arttıran yeni, karışık ve maksatlı seçim sistemiyle somutta büyük önem kazanıyor. SHP'ye iktidar için gerekli oy çoğunluğunu kritikleştiriyor. Bu da o tür kuşkuları kendi payına yeniden besleyen bir etken oluyor.

İKİNCİSİ, yıllardır faşizmin, Evren-Özal iktidarının tasallutuna uğrayan yığınlar SHP'yi merak ediyorlar. Gittikçe olağanüstü ağırlaşan, adeta nitelik değiştiren hayat koşullarının bunalttığı işçiler, köylüler, şehir küçük burjuvaları, orta katmanların alt ve orta kesimleri, daha önceki politik eğilim ve tercihleri ne olursa olsun, Özal türü "alternatifsizliğe" bir alternatif beklentisi içindeler. Yığınlar arasında bugüne kadar oldukça ileri politik bilince ulaşmış kimi kesimler ve unsurlar elbette gerçek alternatifin SHP gibi sosyal demokratlığı bile su götürür bir hareketin çok daha solunda, işçi sınıfı siyaseti çizgisinde ve önerilerinde yattığını görmekte ya da en azından sezmektedir. Ne ki işçi sınıfı siyasetinin bu beklentiye cevap verebilecek birlikten, vüsatten ve güçten bugün için yoksun oluşu, 12 Eylül'den sonra yediği ağır darbe ve 12 Eylül'den beri gerçek sol üzerinde estirilen maddi, manevi terör karşısında ve o siyaseti şu ya da bu ölçüde temsil edebilir nitelikte legal bir örgütlenmenin yokluğunda, genel eğilim tek başlarına "sol" diye lanse edilen SHP ve DSP'de daha da çok SHP'de odaklaşıyor.

Gerçi yığınların da SHP'ye bakışında SHP'nin "iktidar emanet edilebilirliği"ne dair az önce sözü edilen kuşkuların hiçbir yeri olmadığı söylenemez, ama onların o tür kuşkulardan *pek fazla* etkilenmedikleri muhakkaktır. Hali hazır durumları o denli vahim, gelecekleri o denli karanlıktır. Onları daha çok etkileyen faktör, SHP'nin Özalcılığa alternatif olarak kendilerine ve vaadettiği ve vaadleri doğrultusunda izlediği politikanın ne ölçüde tutarlı olduğudur. Yığınların bu konuda bir hayli kuşkulu oldukları muhakkaktır. Bugün SHP'nin, genel özgürlükler konusunda salt söz ve beyanla savunduğu talepler ötesinde, ekonomi alanında —hayat pahalılığına çare, üretimi artırıcı yatırımlar, işsizlik, vergi politikası, vb.— ve nüfusun büyük bir kesimi için hayati önemi haiz güncel siyasi konularda —mesela Kürt halkının ulusal demokratik talepleri ve Doğu'da özel tedhiş, vb.— Özal'dan farklı ne yapacağı, yapacağını nasıl yapacağı hiç bilinmiyor. Özgürlükler konusunda politik tutumu da, eğer iktidara gelirse vaadlerini yerine getirmek için generallerin ve sair egemen mihrakların "demokratik bilinci"ne ve "iyi niyeti"ne —bir de Avrupa kamuoyunun desteğine— güvenmekten ileri gitmiyor. Bu durumda yığınlar açısından SHP'nin kendini ilk genel seçimde iktidara aday görmesi elbette ki yetmiyor; iktidara gerçekten aday olabilmesi için bugün muhalefette SHP olarak yapacağım dediği şeyleri bir SHP iktidarının gerçekten *yapmaya aday* olduğunu yığınlara göstermesi gerekiyor. Yığınların buna dair hiç de açık seçik bir fikri, bilgisi yok. Bu eksikliği giderme gayreti de SHP'de yok. Adeta, yığınların bugünkü durumundan daha beteri nasıl olsa olamaz diye düşünerek kendisine arka çıkacakları kanısındaymış gibi davranıyor. Oysa hoşnutsuzluk her ne kadar genelleşmiş de olsa, hoşnutsuzluğun nedenlerine ve sorumlularına tepki ve hoşnutsuzluğun nasıl giderileceğine dair umut tek bir noktada genelleşmemiştir. Yığınlar içinde SHP'yi merak edenler çok olmakla birlikte onu tek "kurtarıcı" olarak görenler sanıldığı kadar çok değildir. Çünkü SHP'nin şimdiye kadar yürüttüğü "ihtiyatlı", "temkinli", "gerçekçi" denilen muhalefet, parlamento içinde de, parlamento dışında da, durumu idare etmekten, işi oluruna ve zamana bırakmaktan ibaret kalmıştır. SHP yığınlara güncel, acil ve somut hedefler sunarak büyük hoşnutsuzlar çoğunluğunu kendine çekecek, umutları depreştirecek, gayretleri harekete geçirecek bir cazibe merkezi olmaya yeter gayreti göstermekten adeta "eli yanmışça"sına kaçınmıştır.

ÖTE yandan SHP 84 yerel seçiminde en çok oy alan ikinci parti, ve bugüne kadarki kamuoyu yoklamalarında muhalefette hep en önde gelen parti olarak, kendi çevresinde toparlanmış bir hoşnutsuzlar cephesi de oluşturabilmiş değil. Kendisi bu yolda fazla bir çaba göstermediği gibi, zaten fazla bir çabayla da bir sonuç alınamayacağı ortada. Özgürlükler konusunda olsun, CHP'de arta kalan "devletçi" imajının yanısıra diğer sosyal politikalarda (lâiklik, vb.) olsun, hoşnutsuzluk temsilcisi sair siyasi hareketlerle SHP arasında uzlaşmazlık noktaları bir hayli. Özal'a "alternatif"lerin birden çok olduğu, ve her birinin kendi adlarına iddialarını koruduğu, hatta iddialarını SHP karşıtlığına dayandırdığı biliniyor. Sonuç olarak, hoşnutsuzlukta birleşenlerin Evren-Özal vakıasına tepkisi sağdan sola —RP'den DSP'ye— dağınık ve bölünüktür. Bu durumda tüm hoşnutsuzlar, sanki eşyanın tabiatı gereğiymiş gibi, kendiliklerinden gidip oylarını SHP'ye verecek değiller.

Kaldı ki bu tür genel hoşnutsuzluk havasına fazla güvenmek politikada tehlikeli bir eğilimdir. İnsan kolaylıkla eli böğründe kalabilir. Bugün SHP'nin 1988'de iktidar olacağını adeta kesinleşmiş sayanlar —başta SHP'liler kendileri— genel hoşnutsuzluğun bizzat onu yaratanlarca pekâlâ manipule edilebileceğini hiç düşünmüyorlar. Evren-Özal iktidarı, kararlı ve tutarlı politik önderlikten yoksun, şaşkın, çaresiz, anlık umutlara kapılmaya her an teşne hoşnutsuzluğu dilediği kanala sevketmekte fazla zorluk çekmeyebilir. Hoşnutsuzları hallerinden *daha az hoşnutsuz* kılacak tek alternatifin mevcut koşullarda yine kendisi olduğuna onları ikna etme manevralarına şimdiden başladı bile. Elinde bol vaad, ulufe dağıtma, kandırma, aldatmaca, daha olmazsa baskı ve tehdit imkanı var. Bu arada, geleceğe dair siyasi planlarını genel hoşnutsuzluk ortamında rejime karşı kişisel dikenleşmeye bağlayan politik mağdurlar cephesinde yumuşama sağlayacak tasarruflara girişebilir. Bu tür girişimlerden alınabilecek sonuçların ucu şimdiden görünüyor. Demirelgil'in hali ortada. Ayrıca bugünkü yönetimi ve onun sağladığı her türlü bol imkanı 88'den sonra Türkiye'de "istikrar" adına şu ya da bu kombinezonla bir beş yıl daha uzatmak için ellerinden geleni geri koymayacak gizli-açık, yerli-yabancı çevrelerin harcayacağı yoğun çaba ve boyalı basının daha şimdiden olağanüstü boyutlarda seyreden Özal hayranlığı da cabası!

SHP'yi merak eden bir üçüncü kesim, aydınlar.

Aydın kesimin esas —hiç değilse şu önümüzdeki dönem için— ilgi alanı özgürlüklerdir. Bu kesim yitirilen özgürlüklere yeniden kavuşma umuduyla SHP'yi *iktidarda görme* umudunu adeta özdeşleştirmiştir. Bir başka deyişle, yitirilen özgürlükleri yeniden kazanmak için bilfiil acil mücadeleye —bir hayli gecikerek de olsa— girişmek yerine, özgürlükler konusunda az çok kendi görüşlerini savunan SHP'nin bir genel seçimde iktidar olmasını kolaylaştırmayı kendi aydın ve yurttaş görevlerinin hemen en önde geleni sayıyorlar. Dolayısıyla da, SHP'nin iktidara gelirse özgürlükler konusunda bugünkü görüş ve vaadlerini nasıl ve ne ölçüde hayata geçirebileceğini merak edecek yerde, SHP'nin nasıl iktidar olabileceğini asıl meraka değer buluyorlar. Sosyal demokrat "hareket"in bölünmüşlüğüne hayıflanıyor, bu olgunun önümüzdeki seçimlerde doğuracağı olumsuz sonuçlardan kaygı duyuyorlar; kafaları hep DSP'nin bir seçimde yaratabileceği sorunlarla ya da SHP'nin hizipleriyle, hizip çekişmesinden doğan imajla meşgul. Tüm sosyal demokratların birliği gibi SHP'nin de kendi içinde "birlik ve beraberliği" adeta gökten zembille iniverse de iktidar kendiliğinden cepte keklik olsa özlemi içindeler.

ÖNÜMÜZDEKİ bir erken seçimde ya da 88'de SHP'nin parlamentoda iktidar çoğunluğunu elde etmesinin, demokratik hak ve özgürlüklerin yeniden kazanılması mücadelesine —olduğu kadarıyla— önemli ivme kazandıracağı elbette doğrudur. Böyle bir sonuç yalnız SHP'ce savunulmayan, tüm demokrasi güçlerinin yükselttiği bu yoldaki taleplerin seçmen kitlesi tarafından da tescili demek olacaktır. Ne ki seçmen tercihini hayata geçirme gereğinin pek de kaale alınmaması, milli iradenin kıyısından köşesinden ya da "icabında" doğruca cepheden ihlâli Türkiye'de siyaset ve yönetimin olağan pratiğidir. "Ülkenin yüksek çıkarları", "devlet adamı sorumluluğu", "mevcut koşullar", vb. kabilinden gerekçeler seçmen tercihine uymayı her an için "şimdilik imkansız" kılabilir.

Özgürlükler için mücadelede başarının garantisi mücadelenin kitlelere malolmasıdır. Özgürlüğün, demokrasinin kitleler için bir "lüks" ya da sıradan bir mazhariyet değil, ekmek ve su kadar acil bir ihtiyaç olduğunu da gerek tüm Cumhuriyet tarihi, gerekse geçirdiğimiz son yılların tecrübesi göstermiştir. Bu bakımdan aydın kesimin bu alanda en önde gelen görevi o mücadeleyi kitlelere *bugünden* mal edebilmede kendi üzerine düşeni tek tek aydın kişiler ya da örgütlü kuruluşlar olarak *bugünden* yerine getirmeye bilfiil çaba göstermektir. Bunu yapabilmenin esas şartı da, hiç şüphesiz, mevcut özgürlük düşmanı rejimin sözde "yasal" kısıtlamalarını, icazet sınırlarını aşmayı göze almaktır. Güç dengelerini değiştirme kararlılığı göze alınmadıkça güç dengeleri değişmez. Karakuş "yasa"ları onlara uyula uyula yasallaşır. Ve eller kollar gönüllerle birlikte bağlanır. Gözetilen ve özlenen alternatif neyin alternatifi? Salt Özal ve yârânının mı? Bugün, hangi koşullarda ve nasıl çıkarıldıkları malum yasalarla halkın özgürlüğünü gaspeden yasakçıların, yarın bir seçimden sonra, SHP iktidara da gelse, özgürlükleri kısıtlayan aynı karakuşi yasaların sökülüp atılmasına kuzu kuzu rıza göstereceklerinin garantisi nedir? SHP ileri gelenlerine ve aydın kesimin en ümitvar, iyimser çevrelerinin sözcülerine göre "milletimizin demokrasiye yürekten inancı, bağlılığı". Yani daha açık bir deyişle, generallerin ve sair tekelci egemen mihrakların "demokrasiye saygısı"...

Abesle iştigalin artık klasikleşmiş örneği!

SHP ve SHP destekçileri bugünkü —kimi burjuva çevreler için— bir ölçüde "serbest"lemiş durumdan ya da faşistlerin her dilediklerini her zaman yapamayacakları gerçeğinden yola çıkarak, rejimin kendi çizdiği sınırlar içinde bazen sübabları gevşetmesini, ya da Avrupa ile iyi ilişkiler gündeme geldiğinde kimi konularda geri adım atmasını, ya da rejimin kendi nizamını şu ya da bu noktada kendisinin dejenere etmesini genel ve sağlıklı bir demokratikleşmeyle —bu arada generallerin ve egemen mihrakların da demokratikleştiklerini varsayarak!— bir tutuyorlar. Bütün bunlar, en fazlasından, demokrasi ve özgürlük yolunda, faşizmin halka yönelttiği ve hâlâ sürdürdüğü saldırıyı defetme yolunda mücadele için *kendiliğinden* ortaya çıkan *imkanlardır*. Elbette küçümsenip bir kenera atılmamalıdırlar; ama, demokrasi ve özgürlüğün geleceğini bu imkanlara bakıp da bugünden teminat altında görmek, mücadelenin asıl gereklerini yerine getirmekten kaçınmak ya da onu sürekli ertelemek, o imkanların da heba edilmesi demektir.

NİHAYET SHP'yi tekelciler de merak ediyor. Onları en çok ilgilendiren konu "istikrar"dır. Bunun için generallere de, Özal'a da medyunu şükrandırlar. Muhtemel bir SHP iktidarını ise —salt "yol geçen hanı" ya da "12 Eylül öncesi CHP" imajlarından ötürü değil, yığınsal bir tepkinin ifadesi olarak— bizatihi bir istikrarsızlık unsuru olarak görmeye teşnedirler. Onun için şimdilerde, hiç değilse bir seçim ve sonrası için "sağda birlik" adına Anavatan Partisi ağırlıklı yeni ve toparlayıcı kombinezonlar peşindeler. SHP'nin buna rağmen iktidara gelmesi ihtimali karşısında ise merak ettikleri nokta yine istikrarla ilgili. Ekonomi alanında fazla endişeleri olduğu söylenemez. Bir SHP iktidarının —ki gerçekleşirse kılpayı gerçekleşeceği bugünden belli— Özal'ın (ya da IMF'nin) ekonomi politikasını özüne ilişmeden sürdürmekten başka seçeneği olmadığını biliyorlar. Hatta bugünkü SHP'nin eski CHP'den kalma eskimiş "devletçi" derisini üzerinden atarak "liberal"leşmeye bizzat hevesli olduğu da genellikle biliniyor. Ne ki demokratik hak ve özgürlükler alanı ekonomi politikasına çok yakından bağlı. SHP'nin özgürlükler konusunda bugünkü vaadlerini bir SHP iktidarının ancak *asgari* ölçüde gerçekleştirebilmesinin tekelci mihraklar açısından sağlama bağlanması gerekiyor. Bunun için askerlerin süregidecek etkinliğine güvenmek yetmez. O nedenle tekelci mihraklar SHP'nin kendi *içini* de merak ediyorlar. SHP'de Cunta memuru HP artıklarından öte hizipler olgusu ve SHP üst yönetiminde bir genel seçime kadar ağır basacak eğilimler bu bakımdan önem kazanıyor.

Bütün sınıf ve katmanların bir bileşeni: Gençlik

MADDİ toplumsal ilişkileri ölçü aldığımızda *gençlik* ya da *öğrenci gençlik* diye bir sınıf veya katmana rastlanmaz. Bütün sınıf ve katmanlardan gençler ve öğrenciler bulunur. Başka bir deyişle, gençlik ya da öğrenci gençlik, maddi ilişkileri yönünden ayrı bir sınıf veya katman özelliği taşımaz.

Buna rağmen, günümüz toplumlarını ve toplumdaki siyasi hareketleri "gençlik" diye bir olgunun varlığını görmezlikten gelerek anlamaya çalışmak da mümkün değildir. Dolayısıyla, kendisi bir sınıf ve bağımsız bir katman olmadığı halde gençliği çeşitli ideolojik ve politik eğilimleri yönünden incelemek, sınıf mücadelesindeki yerini ve rolünü analiz etmek, Marksizmin başlıca sorunlarından biridir.

Gençliğin çok değişik kesimleri mevcuttur. İşçi gençlik, köylü gençlik vb. gibi. Bunların sosyal durumlarını, bağlı bulundukları toplumsal kesimin durumu az-çok belirler. Genç olmaktan dolayı gösterdikleri kimi özgün eğilimleri bulunsa bile gençler, maddi yönden bağlı oldukları sınıf ve katmanların dışında bir çerçeve içine alınamazlar.

Gençliğin sadece bir kesimi bir çok bakımdan farklı bir özellik taşır ve öteki gençlik kesimlerinden ayrılır: Öğrenci Gençlik... Eğitim gibi, çok yönden incelenmeye muhtaç, belirlenmiş bir faaliyet ve bu faaliyetin kendi doğal ilişkilerini yaşayan öğrenci gençlik, bu yanıyla bile bağımsız bir toplumsal katman hüviyetine bürünmez. Gençliği orta katmanlardan saymamıza götüren faktörler, "gençlik hareketi" adı altında incelenmeye elverişli, ülkeye, zamana ve koşullara göre değişen ideolojik ve politik kapsamlıdırlar.

Gençliği orta katmanlar hareketi içinde görmemizin nedeni olan ideoloji ve politika elbette ki rastlantıyla oluşmaz. En kaba hatlarıyla bu, yine de gençliğin, köken itibarıyla gösterdiği sınıf ilişkilerine denk düşer, ya da en azından ters düşmez. Öğrenci gençlik içinde, sınıfsal nitelikli bir ayrışmaya hiç bir zaman kesin olarak ulaşılmasa bile kapitalist toplumda süreç, işçi ve yoksul emekçi sınıflardan gençliğin sayıca oranını azaltan bir yönde gelişir. Orta katmanlardan gelen gençlerin oranı belirli bir ağırlık teşkil eder ve bu keyfiyet, öteki gençlik hareketleri içinde sürükleyici bir karakter taşıyan yüksek öğrenim gençliği içinde belirgin bir karakter alır. Türkiye'de 12 Eylül'den sonraki yüksek öğrenimin durumu bu eğilimi doğrulamıştır. Başkaca araştırmalarla desteklenmeye muhtaç olsa bile, sırf okul harçları ve yüksek öğrenime hazırlık teşkil eden Anadolu liselerine ödenmesi zorunlu giderler bir fikir verebilir. 400-700 bin lira arasında değişen kolej ve özel lise harçları ile ayda 63 bin lirayı bulan (1985 yılı) yüksek öğrenim giderleri, işçi ve emekçiler tarafından karşılanacak ölçüler değildir.

Bu noktaya kesin bir kanıt olması bakımından değil, eğilim olması açısından dikkat çektik. Elbette ki öğrenci gençliği, onun ideolojik ve politik hareketlerini, orta katman kategorisine sokan, bundan daha belirleyici faktörler olmalıdır.

İlk kaydedilmesi gereken, eğitimin niteliğidir. Eğitim belli bir faaliyet türüdür. Öğrenci gençlik, ister istemez bu faaliyetinin zorunlu ilişkileri içinde bulunur. Öğrenci gençliğin ideolojik biçimlenmesinde bu ilişki rol oynar. Eğitim, üretim gibi nesnel bir faaliyet değildir. Bir bilgi birikimi sürecidir. Pozitif ve sosyal bilimler yönünden sadece bilgi birikimi bile, dünyayı kavramak, sosyal gerçekliğe dönük ilgiler geliştirmek bakımından itici rol oynar. Öte yandan, üniversitelerin tarihsel ve güncel, iç örgütlenişi bile tek başına bilimsel ve toplumsal sorunların analizini ve bu alandaki eğilişmeyi sahiplenme esasına dayanır. Bu ilişkiler öğrenci gençliği, belli bir çerçeve içine almamızın asgari nedenleridir. Eğitimin verili toplumsal örgütlenmesi öğrenci gençliğe belirlenmiş bir alan ayırır. Farklı farklı toplum kesimlerinden süzülüp gelmiş gençler, o güne kadarki biçimlenmişliklerini de koruyarak eğitim faaliyetlerinin —ve yaşamının— ortak özelliklerini sindirmeye başlarlar.

Öğrenci gençliği "bağımsız" tutum oluşturmaya iten faktörlerden bir diğeri de, bilgi birikiminin ve eğitimsel yetkinliğin üretimle olan dolaylı ve doğrudan bağlarıdır. Bilimsel ve teknolojik devrim bu ilişkiyi çok belirginleştirmiştir. Öğrenci gençliğin toplumsal sorunlara derinliğine ilgi duyması, kendi geleceğine ilgi duyması anlamına gelir. Kendi geleceğiyle kurduğu ilişki, öğrenci gençliği, ister istemez sosyal ve siyasal sorunların tartışmasına veya bu tartışmadan dışlanmış olmasıyla çatışmaya sürükler.

Böyle bir ilişki öğrenci gençliğin, tek tek bütün bireyleri açısından gelip-geçici niteliktedir. Bu nedenle birey bazında bir tutarlılık ve süreklilik göstermez. Öğrenci olarak kazanılmış ideolojik ve siyasal biçimlerin, okul sonrasında, büyük açılar çizerek sapması ve sınıfsal temeli bulunan ideoloji ve politikalarla bütünleşmesi kaçınılmazdır. Ancak, kesintisiz olarak ve giderek artan sayıda bir "öğrenci" kategorisi daima bulunur ve bu durum, toplumun bu kesiminde kalıcı gelenekler yaratarak sürüp gider.

Toplumun öteki bütün sınıf ve katmanları, sadece siyasal ve demokratik eylemler planında kendini "etkin yöntemlerle" ileriye sürer olmasından ötürü değil, burada kendi entellektüel kaynaklarını da buldukları için öğrenci gençlikle yakından ilgilenir, bu ilgiyi ideolojik ve politik beraberliklere dönüştürmek için sürekli çaba gösterirler. Bu bakımdan öğrenci gençlik, sadece kendi içinden gelen itici motifler nedeniyle değil, ayrıca salt kökenleri itibarıyla da değil, toplumsal sınıf ve katmanların ona dönük programları nedeniyle de toplumun bütün kesimlerine ve sorunlarına sayısız bağlarla bağlanmış olur.

Bütün bu karşılıklı ilişki ve etkileşim yumağı içinde belli bir bütünlükten yoksun olması gereken "öğrenci gençlik" hareketinin bir iç mantığa, sınıfsal ve katmansal öteki hareketler gibi tarif edilebilir bir bütünlüğe ulaştıran, kapitalizmin kendisidir. Kapitalizmin öğrenci gençlik üzerindeki etkileri muhtelif ekstrem (uç) sonuçlar yaratsa bile, genelde bu, toplumun orta katmanlarının, yani küçük burjuva nitelikli toplumsal kesimlerin ideolojik, politik, kültürel ve ahlâki unsurlarına tekabül eden bir çerçeve yaratır. Toplumun orta katman politik hareketleri içinde gençlik hem yığınsal güçleriyle ve hem de ideolojik yetkinliğiyle önemli bir yer tutar.

Öğrenci gençliğin dünya görüşünü orta katmanların ideolojik ve politik doğrultusuna sokan ve bunu böyle belirleyen temel faktör, belirsizliktir. Kapitalizmde iki temel sınıfın, burjuvazi ile proletaryanın konumları nettir. Bu iki sınıfın karşılıklı mücadelesinin ara sınıf ve katmanlar üzerindeki çok yönlü etkileri (ideolojik, politik, ekonomik) sürekli değişken sonuçlar yaratır. Bu iki temel sınıfın mücadelesinde, ekonomik bakımdan yıkım süreci yaşayan katmanlar hakim sınıf burjuvaziye karşı pratik tutum içindedirler ancak işçi sınıfının bakış açısı dışında kaldıkları sürece bir çözüm üretmeleri mümkün olmaz. Orta katman muhalefetinin bu "çözümsüz muhalif" olma durumu, ultra solculuktan faşizan —bazan faşist— sağa kadar uzanan siyasetler üretir. Öğrenci gençlik çoğunlukla bu siyasi yelpazenin, mevcut düzeni hemen bugün değiştirmeyi vadeden noktasından tutunarak politikaya başlar. Özellikle 1960 sonrasındaki siyasal yumuşama ortamında kapitalist dünyanın hemen tamamında yükselen demokratik hareketler içinde gençlik kitleleri bu nitelikleriyle yer aldılar. Türkiye öğrenci gençlik hareketlerinin bu dönemde en yoğun ve uzun süreli olarak yaşandığı sekiz ülkeden biri olarak tipiktir.

Kapitalizm öğrenci gençliğin geleceğine dair güvenceler üretmekten yoksundur. Bu çelişki öğrenci gençliğin kapitalizme karşı mücadelede haklı çıkış noktasıdır. Bu kapsamda mücadelesi devrimcidir, sömürüsüz bir toplumun kurtuluşunu amaçlayan soyut hedefler güder. Bu hedef için mücadelenin somutluk kazanması, ancak işçi sınıfıyla ve onun siyasi hareketiyle mümkündür. Bu nedenle, çıkarları ve amaçları yönünden işçi sınıfıyla öğrenci gençliğin hedefleri çakışır. Ama bu teorik bir varsayımdır ve kendiliğinden gerçekleşmez. İşçi sınıfının dünya görüşü ve mücadele yolu paylaşılmadıkça, işçi hareketiyle öğrenci hareketi çakışmaz. Öğrenci gençlik hareketi, öteki küçük burjuva katmanlar gibi, gündelik problemlerle ve gündelik çözümlerle sınırlı bir siyasal perspektife sahiptir, devrimci amaçlar gündelik sınırlara sığmazlar. Bu dar perspektife işçi sınıfının dünya görüşünün tamamı da sığmaz, sadece şu veya bu "yönü" sığar. Sözgelimi, devrimci şiddet, siyasal uzlaşma, yahut uzlaşmazlıklara ilişkin Marksist görüşler, sendikal mücadele, köylülüğün devrimci mücadelesi, devlet teorisi vb. gibi...

Bunlardan her biri "tek başına" hiçbir somut durumu açıklamaz, hiçbir mücadele ihtiyacına cevap vermezler. Birini alıp "en keskin devrimci", ötekini alıp "sendikalist", bir diğerini alıp uzlaşmacı pasifizmin teorik kılıfı yapmak mümkündür. Öğrenci gençlik hareketi için de bunların hepsine birden, bazan birbirinden bağımsız, bazan aynı hareketin ön ve arka yüzü olarak bir arada rastlamak hep mümkündür. Ama sonuçta denebilir ki, bütün bu yanlışlarına ve savrulmalarına rağmen öğrenci gençlik hareketi yine de işçi sınıfı hareketi etrafında dolaşır durur. Öğrenci gençler, kendi üzerinde kesişen değişik ideolojik ve politik etkilerden birine bağlanırken, çoğunlukla işçi sınıfının yakınında, burjuvazinin uzağında durmak isterler.

Siyasal düzeyde devrimci hedeflere bağlanma eğilimindeki öğrenci gençler, kendi yaşama alanlarında, bilimsel özgürlüğü ve özerkliği çok daha somut çıkar ilişkileri üzerinde savunurlar. Öğrencilerin bu kendi yalın sorunları sosyal yaşamın önemli demokratik bileşenlerinden biridir. Bu nedenledir ki, siyasal mücadele kapsamında işçi hareketiyle ilişkileri çok daha uzun vadeli çözümler gerektiren öğrenci gençlik hareketini en geniş şekilde kucaklayan, onun somut çıkarlarıyla içiçe geçmiş bulunan genel demokratik harekettir. Kapitalist toplumdaki antiemperyalist demokratik hareketlerin en dinamik ve popüler kesimlerini öğrenci gençlerin oluşturması, onların somut toplumsal durumlarına en uygun düşen açı, kendilerini etkince ifade edebilmelerinin mümkün olanı burası olduğu içindir.

Gerek demokratik hareket içinde, gerekse devrimci mücadelesinde kategorik bütünlükler içine alınmaya elverişli olsa bile, öğrenci gençlik hareketi konjonktürel dalgalanmalardan, diğer sınıf ve katmanların mücadelesinden kolayca etkilenmeye ve yön değiştirmeye açık, kararsız bir çizgiyi sürekli muhafaza eder. Nitelik bakımından mevcut bu sürekli değişebilme niteliği, niceliksel anlamda da geçerlidir ve gençlik hareketleri, kapitalizmin buhranlarına ve devri etkilerine bağlı olarak sürekli yükselip-alçalan bir çizgi izler. Kararsızlık kadar istikrarsızlık da gençlik hareketinin belirgin özelliğidir.

Bu kararsızlığı yenip aşacak faktörleri üretmesini gençlik hareketinden beklemek haksızlıktır. Kendi başına gençlik hareketi olsa olsa, yersiz umutlar ve umutsuzluklar, devrimci çığlıklar ve pasifizm, maceracılık ve düzenle kaynaşma eğilimlerini üretebilir. Kapitalizm ise bunun ortamını gençlik için hep üretir ve güçlendirir.

Gençlik hareketinin kararsızlığını, ideolojik oynaklığını ve nicel istikrarsızlığını aşmanın, bu hareketi toplumsal güçler dengesi içinde sabit ve önceden hesaplanabilir bir faktör olarak kalıcı bir yetkinliğe kavuşturmanın bilinen tek yolu vardır: İşçi sınıfı siyasi hareketinin önderliği.

Öğrenci gençlik hareketine siyasi önderlik etmek, onu işçi hareketinin bir parçası olarak düşünmek değildir. Orta katman hareketlerinden biri olma özelliği içinde, gençliğin özgün demokratik hedefleri ve devrimci siyasal amaçları işçi sınıfının programında çözümlerini bulabilir. Dünyaya ve sınıf mücadelesinin çok daha ileri safhalarına "işçi sınıfı gibi bakmak" değil, kendi güncel sorunlarına "işçi sınıfının bakış açısından" bakmak, bütün diğer orta katmanlar için olduğu kadar, gençlik hareketleri için de geçerlidir. Bu bakış açısı dışında da burjuvazinin etkinlik alanı, ya da çözümsüzlüğün teorik olarak sürekli üretildiği çözümsüzlük alanı bulunur. Türkiye gençlik hareketinin kısa tarihi bile, uzun bir deney olmuştur.

Buraya kadar değindiğimiz bir kaç önemli nokta dışında, öğrenci gençlik hareketinin şu veya bu ideolojik ve politik tezahürlerini de Türkiye'de sosyalist hareket enine boyuna işlemiş, öğrenci gençlik hareketine bilimsel ilkelerin egemen olması için yoğun bir ideolojik mücadele sürdürmüştür. Ama aynı ideolojik ve politik etkinliği, bunca deneye ve bir kaç öğretici toplumsal dönemece rağmen bugün de bir ihtiyaç olarak tespit etmek gelecekte de ve daima sürdürmek zorunda olmamız, gençlik hareketinin bir başka yönüne denk düşer. Hangi toplumsal kesime ait olursa olsunlar, gençler, "yeni" yaklaşımlara karşı derin bir ilgi duymaktadırlar. Yeniye karşı bu gençlik ilgisinin olumlu ve olumsuz yanları birlikte düşünülmelidir. Her şeye "yeniden" başlamak ve kendi "başlangıçlarını" yeni olarak algılamak eğilimi gençlik hareketinde her zaman olmuştur. Bilimsel doğruları, işçi sınıfının dünya görüşünü ve bu görüşün gençlik hareketiyle ilgili yönlerini sürekli canlı tutmak ve gençlere benimsetmek ihtiyacı buradan doğmaktadır. Her şeyin kendisiyle başladığı iddiası gençlik hareketlerini toplumun mücadele geleneklerinden ve deneylerinden uzak tutarak yanlışlara sürükler. Yanlışların en büyüğü ise bu gelenek içinde en değerli birikimi bünyesinde saklayan işçi hareketinden uzak düşmek, bu hareketi görmezlikten gelerek kendine bir gelecek kurmayı düşleyebilmektir.

Türkiye'deki sınıf mücadelesi koşullarında gençlik hareketinin yetkinleşmesi, çok daha yoğun çabaları gerektirir ve gerektirecektir. Gençlik hareketinin, işçi hareketiyle aynı süreçlerden geçip olgunlaştığı bir gelenek mevcut olmamıştır. Gençlik hareketlerine yığınsal değil, dar aydın hareketleri olarak rastlanmıştır. "Tıbbiyeli", "Harbiyeli", "Mülkiyeli" vb. imajlar yaratmaktan öteye geçmeyen bu gelenek 60 sonrasında belirgin bir açılım sağlar ve yığınsallaşır; aydın hareketi olmaktan çıkarak küçük burjuva radikalizmine doğru genişler. Kemalizm gibi, gerici ve demokrat olmayan bir burjuva ideolojisinden beslenip işçi sınıfı ideolojisinin şu veya bu yanından da etkilenerek eklektik bir ideolojiye, kendini her türlü siyasi gelenekten "ayırıp" belli edebileceği bir mücadele anlayışına ve hatta devrimciliğini "siyasal iktidar rüyasına" kadar besleyen ve Kemalist gelenekten kaynaklanan cuntacılığa ulaşmıştır. Ağır bir yenilgiyle sonuçlanan bu ilk dönem gençlik hareketi, ideolojisinin "aksayan" ve hareketi gerçeğin duvarına vurup parçalayan "taktik yanlışlarını" düzelterek kendini üç aşağı beş yukarı 12 Mart'dan sonra da sürdürmüş, aynı mücadele anlayışını "çeşitlendirip" devam etmiştir. 12 Eylül, bu nitelikli gençlik hareketinin ikinci bir yenilgisini teşkil etmiştir.

Faşizm altında yaşanmış altı yıldan sonra baktığımızda, aynı serüveni bir üçüncü defa yaşamaya hazırlanan bir gençlik hareketi görmüyoruz ama, toplumsal koşulların bunu yeniden üretemeyeceğinin hiçbir güvencesi de yoktur. Nitekim, 12 Eylül'den sonraki siyasi yenilgi ortamının karamsarlığı içinden çıkıp gelişen kimi fantazi siyasal ideolojiler, gençlerin bir kesimine "yeni", dolayısıyla "cazip" gelmiş, kendileri için bir "başlangıç" yerine geçmiştir. Bu da gösteriyor ki, gençlik hareketi ideolojik silahlanma yönünden bugün en az geçmişteki kadar, hatta ondan da zayıftır ve sınıf mücadelesinin en genel yasalarından, politik ve kültürel ayrıntılara kadar pek çok şeyi öğrenmek ihtiyacındadır.

Bu da, gençlik hareketinin bir başına ve sahipsiz kalmasında önemli payı olan işçi sınıfı siyasi hareketinin görevleri arasındadır. Aynı şeyleri tekrar etmek pahasına gençliğin ideolojik ve siyasal eğitimini gerçekleştirmek, gençlerin demokrasi mücadelesinde tutarlı bir noktada toplanmalarını sağlamak bilimsel sosyalistlere düşer. İşçi hareketinin "sağ günahlarının" ürünü olarak tezahür eden "sol" gençlik hareketleri kendi "sol günahlarıyla" başbaşa bırakılamaz.

Türkiye'de işçi hareketinin gündemindeki gençlik sayfası yeniden açılıyor ve bu konu geçmiştekinden çok daha ciddi ve kapsamlı ele alınmalıdır. Deneyler bunu başarmamızı mümkün kılacak kadar yoğun olmuştur.

EĞİTİMDE "MALİYET" BARAJI

"Eğitimde, sosyal-sınıfsal hiyerarşiye paralel şekillenmenin son yıllara münhasır sayılabilecek ipuçlarını rastgele bazı rakamlardan çıkarmak mümkün görünüyor. Örneğin 1985'te üniversite giriş sınavlarında ilk yüz sıraya kimler girmiş diye bakalım: Bunların % 82'si İstanbul-Ankara-İzmir liselerinde eğitim görmüş. Üç büyük metropol dışından gelenler sadece % 18. Üç büyük ilden gelenlerin % 28'i ise özel okullardan çıkışlı. Bunların geriye kalan % 78'i ise, üç büyük ildeki oldukça fazla sayıda liseden değil, sayıları 9 olan liseden geliyorlar. Hatta bu 9 lise içinde bile belirgin bir imtiyaz dağılımı var. İlk yüzdekilerin % 34'ünü, üç ilin toplam 9 lisesinden gelenlerin ise % 44'ünü, sadece 2 liseden, Ankara Fen Lisesi ve Atatürk Lisesi çıkışlı olanlar oluşturuyor.

Bu rakamların yansıttığı eğilim elbette yeni birşey değil; bundan önceki yıllarda oluşmuş bir objektif durum sadece pekişiyor. Eğitimi klasik yollardan geliştirmek ve özellikle de istihdam ihtiyaçları bakımından en elverişli eğitimi gerçekleştirmek, zaten belli bir "elit imtiyazı" haline gelmişti.

Yeni olan, bu varolan eski eğilimle yeni ekonomik koşulların birleşmesinden doğan durumdur. Bu yeni duruma göre, eğitim yoğunluğu açısından varolan eleme engellerini her nasılsa aşmayı başarmış kimi "şanslı" işçi ve emekçi ve dar gelirli aile çocuklarının, şansla veya başka faktörlerle aşılamayacak bir ekonomik eleme duvarı ile engellenmeleridir.

"Eğitimdeki ekonomik eleme barajına üniversite harçlarından da bakabiliriz. 1985 yılında 100 bin liradan başlatılan üniversite harçları, ortalama 6 yıllık bir eğitim sonunda —gelecek yıllarda kademeli olarak yükseleceği için— 2.078.125 lira olarak gerçekleşecek. Bu demektir ki, yüksek okul eğitimi harçlar yönünden kişi başına yaklaşık 2 milyon lira fiyatındadır. Bu, öğrencinin, yurt vs. barınma, yeme-içme vs. yaşama, kitap vs. eğitim harcamaları dışında ödeyeceği "fiyattır". Bütün bunları bugünün cari fiyatlarını ve öğrencinin asgari ücretle yaşayabileceği varsayımını esas alarak bir 5 yıl için hesaplarsak, 2 milyon daha ilave etmek gerekecektir. Dolayısıyla bir aile için yüksek öğrenim, daha başlangıçta bugün ve bugünkü gelir düzeyi açısından 4 milyon asgari kaynak yaratmak anlamına gelmektedir. Bu, en iyimser hesapla ayda; 4 milyon/60 ay=67 bin lira demektir.

Dar gelirli emekçi ailelerden yana iyimserliğimizi muhafaza ederek bulduğumuz aylık 67 bin lira yüksek öğrenim giderinin, işçiler, memurlar, dar gelirli esnaf ve çiftçiler açısından ne anlama geldiği ilk bakışta anlaşılmaktadır; ama bir de safi olmayan milli hasılanın paylaşımında bu emekçi ailelerine düşen gelir açısından görmekte yarar vardır.

Sabahattin Kerim Türkiye'deki toplam aileler içinde % 76.86 oranındaki düşük gelirli aile gruplarının GSMH içindeki payını, resmi verilerden hareketle, hesaplayarak aile başına yıllık 593.415 lira, aylık 49.452 lira olarak bulmuştur. (Düşün, sayı 16 Temmuz 1985). İşçi ve diğer emekçilerden oluşan bu aile grubunun bu gelir düzeyi ile (aylık 49.452) yüksek öğrenim harcamalarının altından kalkamayacağı son derece açıktır. Dolayısıyla, bir yandan eğitim giderleri son derece yüksekken, artmayıp eksilen emekçi gelirleri eğitim sürecinde doğal bir eleme barajı oluşturmakta, yüksek öğrenimi imtiyazlı bir faaliyet durumuna dönüştürmektedir."

(DÜŞÜN, Ekim 1985)

Antifaşist stratejinin temeli

> "BU meselenin başarıyla çözülmesi, önce, komünistlerin Marksist-Leninist tahlili ustaca kullanmalarını, somut durumu ve sınıf güçlerinin mevzilenmesini gelişme halinde dikkatle inceleyerek faaliyetlerini ve mücadelelerini ona göre planlamalarını gerektirir. Yoldaşlarımız arasında pek de nadir rastlanmayan, katı şemalara, cansız formüllere ve hazır reçetelere düşkünlüğün kökünü acımasızca kazımalıyız. Komünistlerin, Marksist-Leninist tahlil için gereken bilgi ve yetenekten yoksun olduklarında onun yerine "krizden devrimci çıkış yolu" gibi genel lâfları ve sloganları ikame etmeleri, ve bunu yaparken krizden böyle devrimci bir çıkış yolunu mümkün kılacak koşulların sınıf güçleri arasında ilişkilerin, proletaryanın ve emekçi kitleler çoğunluğunun devrimci olgunluk derecesinin ve komünist partisinin etkinlik düzeyinin ne olması gerektiğini açıklama yolunda hiçbir teşebbüse girişmemeleri durumuna son vermeliyiz. Böyle bir tahlil yapılmadıkça, bütün bu parolalar günün acil görevlerini gözden saklayan kuru yaveler, boş lâflar olarak kalır. Somut bir Marksist-Leninist tahlil olmadan, faşizm sorununu, proleter birleşik cephe ve Halk Cephesi sorunlarını, burjuva demokrasisi karşısında tutumumuz sorununu, bir birleşik cehpe hükümeti sorununu, işçi sınıfı içinde, özellikle Sosyal Demokrat işçiler içinde süregiden süreçler sorununu, hayatın kendisinin ve sınıf mücadelesinde gelişmelerin bugün bizi karşı karşıya getirdiği ve gelecekte karşı karşı getireceği daha bir çok yeni ve karmaşık sorunun hiç birini hiçbir zaman doğru olarak ortaya koyup çözemeyiz."
>
> (Georgi Dimitrov, Seçilmiş Eserler, Sofya, 1972, İng. Cilt. 2, s.86-87)

FAŞİZM tartışmaları, 1970 sonrasında Türkiye solunun gündeminden hiç eksik olmadı. 12 Eylül sonrasında ise, tartışma doğal olarak daha bir alevlendi. Zaman zaman oldukça sertleşen tartışmanın hangi ihtiyaçtan kaynaklandığı besbelli. Ancak tartışmanın bu ihtiyacı yeterince karşılayabilecek olgunluğa ulaştığını, hiç değilse sol güçlerin antifaşist mücadele birlikteliğine zemin teşkil edecek asgari müşterekleri genişletip pekiştirdiğini söyleyebilmek, pek mümkün değil. Hiç mesafe katedilmediği elbette söylenemez, ama en basit, en temel teorik doğruların bile inatla görmezden gelindiği ve bu yüzden tartışmanın hâlâ daha bir ilk yaklaşım çerçevesini aşıp, faşizmi —sadece genelgeçer nitelikleriyle değil, ama Türkiye somutunda biçimlenişiyle— derinlemesine ve tüm boyutlarıyla irdelemeye yönelemediği de bir gerçek. İhtiyacın aciliyeti ölçüsünde, faşizmin ciddi tehdidi ve daha sonra bizzat varlığı nedeniyle, tartışma alabildiğine sert geçmekle birlikte, o ölçüde verimli ve sıhhatli olamadı. Türkiye solunun bilinen genel ideolojik zaafları bu tartışmaya da damgasını vurdu. Zaten tartışmanın sertliği, bir ölçüde de buradan kaynaklanıyor. Tartışmanın kısırlığının ve süregiden kafakarışıklığının antifaşist mücadeleye verdiği ve daha da vereceği zararlar saymakla tükenmez.

Bugün sol güçler, en geniş emekçi yığınları antifaşist mücadeleye seferber edebilme becerisinden ve bunu sağlayacak manivelayı elbirliğiyle oluşturmaktan epey uzaktır. Faşizm, antifaşist mücadele stratejisi ve ilkeleri ile demokrasi konusunda tarafların çoğu kez ayrı dilden konuşuyor olmaları, bu olumsuzluğa yol açan en önemli etkenlerden biridir. Öte yandan, "demokrasiye geçiş süreci" aldatmacasının sahnelendiği ve rejimin böylesi manevralarının, burjuva siyaseti kapsamındaki kimi gelişmelerle birlikte, demokrasi saflarında yeni yeni illüzyonlara ve antifaşist mücadeleye sekte vuran eğilimlere yol açtığı; aynı zamanda yığınların rejime karşı günden güne artan hoşnutsuzluğunun çeşitli biçimlerde dışa vurmaya başladığı gözönünde tutulursa, faşizm ve demokrasi sorununda düğümlenen tartışmaların önümüzdeki dönemde yoğunlaşarak süreceği rahatlıkla söylenebilir. Bütün bu nedenlerle, gazetemizin ek sayfalarında, faşizme ilişkin değişik türden yazılara yer veriyoruz.

12 Eylül öncesindeki faşizm tartışmalarında gözlenen başlıca iki tavır, 12 Eylül sonrasında da varlığını korudu ve faşizmden çıkış sorunu üzerindeki tartışmalara da aynen yansıdı. Hatırlanacağı üzere, 12 Eylül öncesinde yaygın şekilde kullanılan iki grup slogan, sol güçler arasındaki faşizm tartışmalarını genel hatlarıyla özetliyordu: *Birincisi*, hızla iktidara tırmanan faşizmi engelleme ve inine tıkma hedefiyle, demokratik mevzileri savunma, emekçilerin demokratik hak ve özgürlüklerini yığınsal mücadele temelinde koruma görevini belirleyen işçi sınıfı sosyalistlerinin kullandığı "Faşizme Geçit Yok" sloganı; *ikincisi*, "sürekli faşizm", "açık-kapalı faşizm", "sömürge tipi faşizm", "oligarşik dikta" vb. "teori"lerle faşizmin zaten iktidarda olduğunu ileri süren ve keskin devrimci lâfazanlıkla demokrasi mücadelesini reddederek tek çarenin devrim olduğunu iddia edenlerin kullandığı "Kahrolsun Faşizm", "Faşizme Ölüm" sloganları ile bunların "Faşist İktidar", "Faşist MC" gibi türevleri... Miting meydanlarında, kongre ve toplantı salonlarında, yürüyüş ve öğrenci forumlarında hemen ön plana çıkan, keza pankart, afiş ve bildirilerde adeta "mahlas" yerine kullanılan bu sloganlar, tıpkı 12 Mart öncesindeki "Sosyalist Türkiye-Bağımsız Türkiye" sloganları gibi, taraflar açısından bir tür siyasi ya da ideolojik kimlik kartı işlevi görüyordu. Bu durum, iki tavrın nasıl keskin hatlarıyla belirginleştiğini ve tartışmanın nasıl sertleştiğini açıkça gösteriyor. Ayrıca, arada kalan gruplar bir yana, her iki "kamp" içinde sürdürülen ve bazen daha da hararetli geçen tartışmalar da eklendiğinde, faşizm tartışmalarının sol içi ideolojik mücadelede kazandığı önem kendiliğinden açığa çıkar.

Burada, bu çok yönlü tartışmanın bütününü irdeleyecek değiliz. Sadece iki belirgin tavrın antifaşist strateji öngörülerine, asıl olarak antifaşist stratejiyi devrime dayandıran görüşe değineceğiz. Birbirinden böylesine net şekilde ayrılan iki tavrın belirledikleri antifaşist stratejilerin de aynı şekilde temelden farklı olacağı belli.

ANTİFAŞİST stratejinin canalıcı noktası, demokrasi ve devrim mücadelelerinin diyalektiğidir. Yani sorun, aslında salt antifaşist mücadeleyi aşan boyutlara sahiptir. Faşizm olsa da olmasa da, bu sorun sürekli gündemdedir, ta ki devrime kadar. Demokrasi mücadelesi ve devrim mücadelesinin hem bütünlüğünün sağlanması, hem de aynı zamanda birbirine karıştırılmaması gereği, bu çetrefil sorunun özünü teşkil eder. İki mücadelenin birbirinden kopartılması kadar, birbirine karıştırılması, birinin diğerine indirgenmesi veya diğerinin içinde eritilmesi de, aynı şekilde büyük zararlar veren birer sapma niteliğindedir. Devrim mücadelesinin demokrasi mücadelesine feda edilmesi sağ, tersi ise "sol" sapmadır. Faşizm koşullarında da durum değişmemektedir.

Stratejiler, duygulara ya da arzulara göre belirlenemezler. Çok bilinen bir ifadeyle, strateji ve buna bağlı olarak üretilen taktikler, daima somut durumun somut tahliline dayanmalıdır. Bu basit gerçeği kavrayabilmek için de, insanın komünist, Marksist-Leninist vs. olması gerekmez. Arzuları stratejiyle karıştırmanın sonu daima hüsrandır, yenilgidir, bozgundur. Bu yüzden, her durumda "devrim de devrim" diye tutturmak, devrimci tavır değildir, aksine düpedüz pasifizimdir. Bu tavrın antifaşist mücadeleye katkı bir yana, ne büyük zararlar verdiği, örnekleriyle ortadadır.

Antifaşist strateji, arzulara göre belirlenemeyeceği gibi, ileride bir tarihte her nasılsa ortaya çıkacağı varsayılan kimi gelişmelere de dayandırılamaz. Arzularını gerçekle karıştırıp sabırsızlığı strateji haline getirmek kadar, antifaşist stratejiyi önceden öngörülemeyen olayların beklentisi üzerine temellendirmek de, faşizmin ekmeğine yağ sürmekten başka bir şey değildir. Bu türden gelişmelere hazırlıklı olmakla, antifaşist stratejiyi böylesi varsayımlara göre şekillendirmek arasında dağlar kadar fark vardır. Sözgelimi çıkabilecek bir savaşın sonuçlarına veya faşizmin kendi iç çatışmalarıyla iflasına yahut belirsiz bir zamanda oluşabilecek devrimci duruma dayandırılan bir strateji, günün görevlerini bir yana bırakıp yarının hayaliyle oyalanmaktan başka sonuç yaratmaz. Bu anlayışla inşa edilecek bir stratejiyle, ne yol almak mümkündür, ne de aniden belirebilecek herhangi bir fırsatı değerlendirebilecek tarzda hazırlanmak. Çünkü benzeri stratejilerin pratikte tek bir anlamı vardır, o da ertelemeciliktir. Günün nesnel koşullarını ve yığınların içinde bulundukları durumu gözönünde tutmadan, mücadeleyi farazi koşullar içinde hapseden bir strateji, her ne niyetle yola çıkılırsa çıkılsın kitleleri mücadeleden alıkoymaya, mücadeleyi bilinmeyen bir geleceğe ertelemeye, yığınları pasif bir bekleyişe mahkum etmeye götürecektir. Ayakları yere basmayan bir stratejiyle yığınları harekete geçirmek mümkün olmadığı gibi, yığınları bugünden mücadeleye sevketmeden, yarınki mücadeleye, gelecekteki o "mutlu an"a hazırlanmak da imkânsızdır.

DÜNYADA 1920'li yılların sonlarından itibaren biriken muazzam zenginlikte bir antifaşist mücadele pratiği ve bu pratikten süzülmüş, mücadele içinde sınanmış eşsiz değerde bir teorik miras var. Bu ortak hazineye sırt çevirmek, sadece şaşkınlık değil, aynı zamanda suçtur da. İlginç, öğretici ve o ölçüde doğal olan şu ki, antifaşist mücadelede gözlenen tavırlar açısından, yalnızca doğrular değil, yanlışlar da klasik! Yeni bir tür hata keşfedip de kafasını ona çarpan kimse yok. Pratik içinde geçersizliği saptanmış, yüz kere, yüz bin kere çürütülmüş yanılgı ve sapmalar, habire yeniden üretiliyor. Türkiye'de olan da bu.

Klasik yanılgılardan biri olan, faşizmden çıkışın ancak devrimle mümkün olabileceği, faşizmin tek alternatifinin proletarya diktatörlüğü olduğu yolundaki görüşlerin, hiçbir yeni tarafı yok. Benzeri tezler, faşizmin tarih sahnesine henüz çıktığı yıllarda, değişik çevrelerde, bu arada Komintern içinde de savunulmuş, uzun uzadıya tartışılmış, ancak antifaşist mücadele deneylerinin birikimi ve bilimsel yaklaşım sayesinde kesin olarak mahkum edilmiştir. Henüz faşizm olgusunun yeterince tanınmadığı, dolayısıyla enine boyuna tahlil edilemediği sıralarda bu türden tezlerin revaç bulması, herşeye rağmen yine de anlaşılır bir şeydir. Ama bugün hâlâ daha aynı bayat tezlerin ısıtılıp ısıtılıp yeniden piyasaya sürülmesi, üstelik bunun çoğu kez Marksizm-Leninizm adına yapılması, akıl kârı değildir.

Yaşanan pekçok örneğin de gösterdiği gibi, faşizmden sonra sosyalizmin kurulması gibi bir tarihsel zorunluluk yoktur. Koşullar elverir de kurulabilirse ne âlâ; ama "bunun başkaca yolu yoktur" demek, aslında "devrime dek ha faşizm olmuş ha burjuva demokrasisi, farketmez" demektir. Antifaşist mücadele stratejisini devrime dayandırmak, tam da bunu söylemektir.

30'lu yılların başlarında, faşizmin egemenliği altındaki devletlerde bundan böyle burjuva demokrasisine geri dönüşün olamayacağı görüşü, kısa bir dönem için komünistler arasında da yaygın kabul görmüştü. İnsanlığın, tarihin bu döneminde artık faşizmle proletarya diktatörlüğü arasında kesin ve nihai bir seçimle karşı karşıya bulunduğu ve bu şiddetli çatışmanın ortasında, burjuva demokrasisinin yeniden hayat hakkı bulamayacağı ileri sürülüyordu. Ancak çok geçmeden bu görüşlerin yanlışlığı ortaya çıkarılmıştır. Burjuva demokrasisinin tarihsel olarak ömrünü tamamladığı, artık hiç bir işlevinin kalmadığı, dolayısıyla faşist diktatörlüğün ancak devrimle alaşağı edilebileceği, yığınların da bu zorunluluğu kısa sürede kavrayacağı tezleri kesinlikle mahkum edilmiş ve faşizmin yıkılışının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğünü gerektirmeyeceği tespiti, o zamandan —özellikle Komintern'in VII. Kongresi'nden— bu yana bilimsel sosyalist hareketin öngördüğü antifaşist mücadele stratejisinin en önemli temel taşlarından biri haline gelmiştir.

Geçerken özellikle belirtelim ki, faşizmin çöküşünü mutlaka proletarya diktatörlüğünün izlemesi gerektiği tezi tersine bir bakışla faşizmi *mukadder* sayan eğilimlere kapı aralamaktadır. Bu anlayış, faşizmi yaşanması adeta kaçınılmaz bir tarihi-toplumsal aşama haline yükseltmektedir. Bunun doğrudan sonucu, demokrasi mücadelesini küçümseme ve iktidara tırmanan faşizmi engelleme çabalarını önemsemememektir. Ayrıca bu tezin işçi sınıfının faşizme karşı ittifaklar politikasını nasıl daralttığı da hemen görülebiliyor. Böylece bu tezler, geçmişte olduğu gibi bugün de, işçi sınıfı öncülüğünde tüm emekçi yığınların, faşizmden çıkarı olmayan herkesin, faşizme karşı güç ve eylem birliği, giderek antifaşist cephe içinde toparlanmasını engellemekte, ortak mücadeleye zarar vermektedir. Her iki açıdan da bakıldığında, sözkonusu tezin, faşizme iktidar yolunu açmak veya faşizmin ömrünü uzatmaktan başka birşeye yaramayacağı açıktır.

EĞER faşizmden çıkışın tek mümkün yolu proletarya diktatörlüğü değilse ve aynı anlama gelmek üzere, yığınlar Dimitrov'un VII. Kongreye sunduğu ünlü *Rapor*'da belirttiği gibi, "proletarya diktatörlüğü ile burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında *kesin* bir tercih yapmak ve o tercihi hemen bu gün yapmak zorunluluğu ile yüzyüze" iseler (G.Dimitrov, *Seçilmiş Eserler*, 1972, İng. C.2, s. 100), antifaşist stratejiyi devrime bağlamanın anlamı ertelemecilikten başka birşey değildir. Çünkü devrimci durum olmaksızın devrim imkansızdır. Devrimci durum ise, nesnel faktörlere dayanır, bu yüzden, devrimci durum *yaratılamaz*; ancak oluşur, olgunlaşır, hatta nesnel ön koşullar mevcutsa hızlandırılabilir de, ama kimsenin niyetine göre veya öncünün iradi çabalarıyla yaratılamaz. Lenin'in mükemmel bir açıklıkla çözümlediği devrimci durum olgusu bu yazının konusu değil. Burada önemli olan devrimci durumun iradi olarak yaratılamayacağı ve devrimci durum olmadan devrimin gerçekleşemeyeceğidir. Öyle ise, faşizmden çıkışı devrime bağlamak faşizme peşinen boyun eğmektir, mücadele kaçkınlığıdır. Çünkü bu, stratejiyi —yukarda değindik— önceden öngörülemeyen gelişmelere bağlamak ve mücadeleyi bilinmeyen bir geleceğe ertelemektir.

Ayrıca, demokrasi mücadelesi ile sosyalizm (devrim) mücadelesinin diyalektik bütünlüğünü kavrayamayan böylesi bir anlayışla yola çıkıldığında gelecekte oluşabilecek bir devrimci durumun devrim doğurması da (her devrimci durum devrimle sonuçlanmaz) beklenemez. Çünkü, esas olan yığınların devrime hazırlıklı olmasıdır ve Lenin'in defalarca belirttiği gibi, bunun için yığınların kendi siyasi tecrübeleri gereklidir ve yalnız propaganda ve ajitasyon çok yetersizdir. Demokrasi mücadelesinin işçileri sosyalizm mücadelesinden saptırabileceğini söyleyenlere Lenin'in verdiği cevap sürekli hatırda tutulmalıdır:

"Demokrasi için mücadelenin proletaryayı sosyalist devrimden saptırabileceğini, sosyalist devrimi gözardı edeceğini ya da geri plana atacağını vb. sanmak temel bir yanılgıdır. Tersine, nasıl sosyalizm tam demokrasiyi getirmeden zafer kazanamazsa, onun gibi proletarya da demokrasi için çok yönlü, tutarlı ve devrimci bir mücadele yürütmeden burjuvazi karşısında zafer kazanmaya kendini hazırlayamaz" (Lenin, Toplu Eserler, C.22, s. 133)

Faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki *nitel* farkı küçümsemek, burjuvazinin değişik egemenlik biçimlerinin işçi sınıfı mücadelesi açısından taşıdığı önemi değerlendirememek, baskı ve zulmün devrimi yakınlaştıracağını sanmak, tıpkı demokrasi mücadelesinin sosyalist devrimi gözardı edeceğini sanmak gibi, tipik "sol" çocukluk hastalığı arazlarıdır. İşçi sınıfının, emekçilerin, böylesi sorumsuzluklara itibar etmesi elbet beklenemez.

Çeşitli ülkelerde farklı biçimler altında yaşanan faşizmden çıkış deneyleri, sorunun tümüyle somut durumlara bağlı olduğunu göstermektedir. Her ülkenin somut sosyo-ekonomik koşulları, sınıfların karşılıklı güç dengesi, işçi sınıfının ve diğer emekçilerin örgütlülük derecesi, bunalımın niteliği ve derinliği, bu arada devrimin genel koşullarının varlığı ya da yokluğu, yığınların nihai hesaplaşmaya yönelik kaynaşması ve niyetinin açığa çıkıp çıkmaması ve hazırlık düzeyi, nihayet dış koşulların elverişliği, faşizmden çıkışın biçimini belirlemektedir. Bulgaristan deneyi, bu açıdan oldukça öğreticidir. Özellikle, antifaşist stratejiyi devrime dayandırmayanları devrime ihanetle suçlayanların, bu deneyden öğrenecekleri çok şey vardır.

Komintern'in ilkelerini esas alarak hazırlanan Vatan Cephesi programı, 17 Temmuz 1942'de H.Botev radyosundan yayınlandı. Programı, Bulgaristan İşçi Partisi MK-Dış Bürosu adına kaleme alan Dimitrov bizzat radyodan okumuştu. Programın 12 maddesi vardı. İlk beş madde, Nazi işgali ve savaşa ilişkindi. Geri kalan 7 madde ise şu önerileri kapsıyordu:

"a) Faşist mahkeme ve polis tarafından tutuklanan halk eylemcilerinin derhal serbest bırakılması,

b) Demokratik hak ve özgürlüklerin yeniden getirilmesi ve faşist kanunların kaldırılması,

c) Ordunun monarko-faşizmden kurtarılması,

d) Faşist örgütlerin dağıtılması ve faşist suçluların cezalandırılarak etkisiz hale getirilmesi,

e) Halk emeğinin ve ülke kaynaklarının yabancı ellerden kurtarılması, özgür ve bağımsız olarak devletin ekonomik gelişmesinin sağlanması,

f) Halkın geçiminin, işçilerin, iş, gelir ve insanca yaşamının sağlanması,

g) Faşist karanlığın ve ırk düşmanlığının Bulgar halkının ulusal onurunun zedelenmesinin son bulması." (Gornenski, vd, Bulgaristan'da Faşizme Karşı Mücadele ve Sosyalizm, s 45)

Görüldüğü gibi, Dimitrov'un hazırladığı Vatan Cephesi programı sosyalist görevleri kapsamıyordu. Programın tüm antifaşist güçlerce kabul edilmesi gözetiliyordu. Faşizme karşı mücadelenin başarıya ulaşmasının başka yolu olmadığı için, parti, kendi ileri hedeflerini Vatan Cephesi programının önüne geçirmiyordu. 17 Eylül 1944 tarihli (yani 9 Eylül Ayaklanmasıyla Vatan Cephesi'nin iktidara geçmesinden sonra hazırlanan) ikinci Vatan Cephesi programı da "tıpkı birincisi gibi toplumun yapısında herhangi bir temel değişiklik öngörmeden yapılacak, ekonomik ve siyasal dönüşümleri belirlemektedir." (*age*, s. 102)

Sanırız fazla söze gerek yok. Vatan Cephesi programı antifaşist stratejinin temellerine yeterince ışık tutuyor. Acaba BİP devrime ihanet mi ediyordu? Dimitrov, işçi sınıfını burjuvazinin kuyruğuna takmaya mı çalışıyordu? Tarih, bu türden sorulara gereken cevabı en iyi şekilde vermiştir. Vatan Cephesi programı etrafında tüm antifaşist güçlerin birleşmesi zaferi mümkün kılmış; bu zaferi sağlayan mücadele ve zaferin sonuçlarıyla birlikte iç ve dış koşulların elvermesiyle Bulgaristan sosyalizm yoluna girmiştir.

Burjuva faşizm teorilerinin eleştirisi

«Modernleştirici» faşizm

(Moore, Dahrendorf, Schoenbaum ve diğerleri)

Sanayileşme ve teknik, "ilerici" olarak nitelemenin, böyle bir değerlendirmenin başlıca kriteri olamaz. Çünkü bunlar amaca hizmet eden araçlardır ve kendi başlarına amaç değillerdir. Değerlendirmede bu ölçü alınırsa teknik, bilim ve verimin durumu üzerine veriler, sadece ilerlemenin en genel maddi koşulları hakkında bir fikir verir. Faşizme bu açıdan bakıldığında, "ilericilik" diye birşey söz konusu olamaz. Faşizm, hükmettiği ve söz sahibi olduğu tüm ülkelerde, büyük çoğunluğun yaşam koşullarını bariz biçimde kötüye götürmüş, hatta faşist sistemin zorunlu sonucu savaş, nihayet bu insanların yaşam temellerini önemli oranda yok etmiştir.

İşvereni fabrikanın "Führer"i ilan eden, işçi ve diğer ücretlileri de "maiyet" düzeyine indiren 20 Ocak 1934 tarihli "Milli Çalışma Düzeni Yasası"nın kabul edilmesini, en temel çıkarlarını dayatan işverenlere değil de "gönüllerinde" Führer yatan parti ideologlarına bağlayan biri, sosyal çıkarlardan habersiz olmalı. Schoenbaum aynı beceriyi, hızlanan akort çalışmayı seçkinlere ve başarının yüceltildiği nasyonal sosyalist ideolojiye bağlamakla göstermektedir. Burada doğru olan, olsa olsa faşist ve kapitalist seçkinlik ve başarılılık ideolojilerinin birbirlerini mükemmel biçimde tamamladığıdır. Schoenbaum, bazı çift anlamına gelebilecek cümlelerde daha derin bir kavrayışı göstermektedir. Mesela:"Her ne kadar (işçi ve diğer ücretlilerin) hukuki konumu serflerden farksız idiyse de, unutulmamalı ki, akıllı efendiler serflerine iyi muamele ederler. Gösteriye çıkacak hayvana iyi yem verilir." Serflerle karşılaştırma tartışma götürse de, bu cümle kişisel iyi muamele ile toplumsal yapının değişiminin iki ayrı şey olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Yine Schoenbaum'un, tüm sosyal grupların faşist yönetimin egemen keyfiyetiyle aynı biçimde karşı karşıya bulunduğu tezi de tutarsızdır. "Üçüncü Reich"da büyük tekellerin yöneticilerinin tüm sistemin gelişme yönü üzerinde —ve sadece toplumsal değil, siyasi alanda da, mesela savaş hedeflerinin tanımlanması gibi— oldukça büyük nüfuzları vardı. Hatta —Schoenbaum'un bazı yerlerde dikkat çektiği gibi— neredeyse devlet gibi egemenlik yetkileri edinmişlerdi. Schoenbaum, yanlış tezine ancak "işverenleri" bütün bir sınıf olarak gördüğü ve bu şekilde elbette küçük ve orta işverenlerin tamamen etkisiz kılındığı üzerine bir sürü kanıt bulduğu için varabilmiştir.

Faşizmi modernleştiricilik ve devrim olarak gören bu tezle ilgili olarak Arthur Schweitzer'in etraflı ve oldukça çökertici eleştirisine ek olarak işaret etmek gerekiyor. Max Weber'in öğrencisi olan ve hiç de Marksist görüşleri savunmayan bu Amerikalı tarihçinin sözkonusu tezle ilgili hükmüne bakalım: Schweitzer "sözü edilen devrimin, karşı devrimin bir çeşidinden başka bir şey olmadığı" sonucuna varmaktadır. "Devlet tarafından istenen ve kabul ettirilen sınıflararası uyum, ideolojik aldatmacanın tipik bir örneği idi. Sosyal onur işveren ve devlet için sırf iş barışının dayatılması konusunda bir araç olmuştu." Fabrikalarda "disiplini" sağlamak için, Gestapo "gönülsüz çalışanlara" karşı devreye sokuluyor, bunun sonucu olarak "tembel işçiler için eğitim kampları kurulabiliyordu." Bu anlamda Alman İş Cephesi'nin (DAF) lideri Ley, 1937'deki konuşmasında şöyle derken tamamen haklıydı: Fabrika Führer'ine "verilebilecek en yüce şeyi, işçilerini geri verdik". Schweitzer özet olarak: "Bu denli statüye yönelik bir partinin 'modernleşmeye doğru atılım' yapması mümkün değildi. Hitler ne 'liberal modernleşmenin temelini' atabilirdi, ne de bunu herhangi bir zaman 'istemeden' yapmıştır. O sadece tek parti sayesinde siyasi iktidarın tekelleşmesiyle at başı giden ve muzaffer bir fetih savaşını yürütebilmek için modern bir orduyla savaş ekonomisini kurmaya yarayan 'modernleşme' istiyordu." demektedir.

Faşizmin devrim ve modernleştirme olduğu teorisinin bilimsel olarak çürütülmesi, elbette onun kitlelere seslenen yayın hayatındaki siyasi zaferini engelleyemedi. Sebastian Haffner'in yeni kitabı buna örnektir. Modernleştirme tezine besbelli hayran kalmış Haffner, halk topluluğu, güven, arkadaşlık ve mutluluk hisleri üzerine tüm faşist propaganda masallarını hiç eleştirmeden tekrarlamakla kalmıyor, Hitler'i gerçekten "çok başarılı bir sosyalist" olarak niteliyor. Ve bu kitap, tıpkı üç yıl önce Fest'in kitabı gibi, Spiegel'den Welt'e, Zeit'dan Frankfurter Allgemeine'ye kadar çeşitli gazete ve dergiler tarafından coşkuyla selamlanıyor, hatta bir de Heinrich Heine Ödülü kazanıyor.

Teorinin gördüğü beğeni anlaşılır bir şey. Zira sözkonusu öyle bir araç ki, bir yandan egemen tarih bilimini, kavram boşluğu içinde verileri saymak ile manevi tarihle ilgili spekülasyonlar yapmak arasındaki ümitsiz seçeneklerden kurtarmaya yardım edecek ve Marksist bilim karşısına "toplumbilimsel bir teori" ile çıkacak, diğer yandan siyasi yayın hayatına, faşizme, dolayısıyla tüm yandaşlarına ve dostlarına ilerici imajı kazandırma olanağı verecek.

Her iki işlevi de, "modernleştirme" ve "devrim" kavramlarına oldukça geniş, güncel denebilecek bir içerik veren J.C. Fest doruğa ulaştırmıştır. Fest, bu politikanın işlevini Führer Adolf Hitler'e dayandırmakta, ancak sözkonusu işlevi "modernleştiricilik" olarak görmektedir. Gayet esnek olan modernleştirme kavramının böyle algılanması neredeyse faşizmin kendi kendini algılayışına ve hedeflerine yakınlaşmaktadır. Buna göre, Hitler "hem Almanya'yı, hem de dinamizmi ile ulaşabildiği dünyayı 20. yüzyıla sevketmiştir." Her ne kadar "devrimci olarak devrimi kırmışsa da... onun kurtarma girişiminin gerektirdiği güçlerin ve hevesin seferber edilmesi, baskılardan kurtulma sürecini olağanüstü hızlandırmıştır."

Yani Fest'e göre Alman faşizminin "modernliği" özellikle işçi hareketini ve Marksizmi ezmesinde, dünya devrimi mitini yerle bir etmesinde ve bu şekilde hiç olmazsa geçici olarak insiyatifi solun elinden yeniden çekip almasındadır: "Hitler, daha da başarılı olarak dünya devrimi mitine ve proletaryanın tarihi belirleyen gücüne karşı kendi rakip ideolojisiyle çıkmıştır... Her halükârda ideolojik insiyatif otuzlu yıllar boyunca bir süre Moskova'dan Berlin'e geçmiş ve sınıf uyuşması ütopyası bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki diktatörlüğü ütyopyası karşısında öyle açık üstünlük kazanmıştır ki, Hitler korkulan proletaryanın bile önemli bölümünü kendi tarafına çekebilmiş, tüm sınıflardan, bilinç ve varlık düzeylerinden oluşan envai çeşit taraftarları arasına sokabilmiştir. Bu bakımdan gerçekten "Marksizmi ezen" olma iddiasını yerine getirmiştir. En azından onun yaralanabileceğini ve bu rakibin hiç de tarihin yasasını elinde tutmadığını göstermiştir." Böylece Hitler "devrimi modern anlamına kavuşturmuştur." Bu "modernleştirme"nin özellikle etkin motoru Fest'e göre "SS'in ortaya çıkardığı modern devrimci tip" tarafından temsil edilmektedir. Siyasetinin özü bakımından bu, faşizmin tam bir rehabilitasyonudur. Çünkü Fest bu özü bazı önü alınabilir ve bugün artık pek güncel olmayan olgulardan ayırmak yanlısıdır: "İmha kamplarının düşürdüğü muazzam gölge, söz konusu olguların ne ölçüde insanların çağı belirleyici, hatta genel ihtiyaçları ile bağlantılı olduğunu kavramayı zorlaştırmaktadır."

Fest'e göre dış politikada faşist "kurtarma girişiminin" "modernliği" "Avrupa'nın kendini kabul ettirmesinde" idi. Hitler "zamanın iki egemen gücü, sol ve sağ, doğu ve batı arasında bir çeşit üçüncü bir güç olarak kendini kabul ettirme deneyi olarak da kavranabilir". Hitler'in dünyayı bir savaşın içine düşürmesi değil de, savaşı "doğu yerine yanlış cephede" yürütmesi eleştirilmektedir. Zira mesele "tahminen hiç de ümitsiz olmayan, Sovyetlere karşı sefere Avrupai bir karakter kazandırmaktır". İşte burada Hitler'in modernliği yetmemiştir, kendisinin "bir yerde Avrupa'nın taşrasından geldiğini" göstermiştir.

Fest, böylece bariz bir şekilde bugün Franz Josef Strauss'un çevresindeki güçlerce savunulan siyasi düşüncelerin aynısını formüle etmektedir: "Enerji çekirdeği" olan Almanya, Batı Avrupa'nın tüm güçlerini Sovyetler Birliği'ne karşı mücadelede birleştirmeyi ana hedef edinerek "yorgun Avrupa'yı yeniden harekete geçirecek" ve ABD ile SSCB arasında dünyada üçüncü bir güç haline getirebilecek durumdadır.

Hitler, bu şekilde modernliğin bir temsilcisi, ilerici biri yapılmıştır. Faşist diktatörlüğe karşı direniş bu durumda ister istemez modernleşmeye karşı, gerici, "karşı devrimci", "geleneklerin ve aynı zamanda geçmişin etkisini sürdüren liberalizm dışı, otoriter bir ayaklanma" olarak görünmek durumundadır.

Modernleştiricilik teorisinin bu soyut ele alınışında Moore'un hassasiyetle incelediği faşist politikanın esasen kimin çıkarlarını dayattığı sorunu yine tamamen göz ardı edilmektedir. Söz konusu politikanın sırf faşist ülkelerdeki büyük çoğunluğun hayati çıkarlarının değil, faşist savaşın talan ettiği ve neticede yıkıntı altında bıraktığı geri kalan Avrupa ülkelerinin de zararına olmasına bu teoride pek önem verilmemektedir. Açıktır ki modernleştiricilik teorisinin bu biçimi faşizmi rehabilite etme ve haklı çıkarma ile bağlantılıdır.

Fakat faşizmin söz konusu yorumunda çelişkiler doğuran sadece ahlâki nedenler değildir. Bilimsel nedenlerle de bu yorum son derece sallantıdadır:

1- Toplumun tüm gelişimi irdelenmek istenirse, sadece bir bileşeni, sanayi ve tekniği almak ve onu bütün gelişimin belirleyici nedeni, değerlendirmede tek kriter ilan etmek yetersiz kalır. Zaten sanayi ve teknik hiçbir zaman kendiliğinden gelişmediği, yaşayan ve çalışan insanlar tarafından geliştirilmek zorunda olduğu için bu mümkün değildir. Eğer mutlaka toplumsal gelişim ve ilerleme için birincil bir neden sorulacak olursa, bu birlikte çalışan insanların deneyimler kazandığı, bilgi edindiği, yeteneklerini geliştirdiği, doğal güçleri giderek daha iyi tanıdığı, onlara hükmettiği ve tüm bunları sonraki nesillere aktardığı ("sosyal miras") insani çalışmada bulunabilir.

Yalnız bu birincil nedeni diğer koşullarla bir arada ele almak gerekir. Zira ilerlemenin hangi hızla, nasıl biçimler alarak gerçekleştiği toplumsal ve siyasi ilişkilere sıkı sıkıya bağlıdır. Faşizm, ilerleme açısından en az ondan önceki Prusya Askeri Monarşisi ya da feodal devlet kadar olumsuz bir koşuldur. Sadece halkın eğitim düzeyinin son derece düşmesi ve işgücünün, doğal kaynakların kayıtsızca yağmalanması —her ne kadar kısa vadede ve soyutlanarak bakıldığında bir "ürün artışı" (esas olarak yıkıcı amaçlar uğruna) sağlandıysa da— bunu ortaya koyuyor.

Denebilir ki, Sanayi Toplumu Teorisinde güçlü bir mekaniklik bileşeni vardır. Yani sanayi, teknik ve bilimin düzeyinden tüm diğer toplumsal ilişkileri türetmek, aynı zamanda bunların yaşayan insanın çalışmasına bağlı olduğunu, mülkiyet ve toplum düzeninin, devlet ve ideolojinin göreli etkisini ve kendi başına varolmasını gözardı etmek eğilimi vardır. Amerikalı sosyolog Parsons böylelikle Alman faşizminin nedenlerini, Almanya'da sanayileşme ve kentleşmenin özellikle hızlı gelişimine ve bunun etkilerinin, "korku... saldırganlık, dengesiz bir duygusallığa eğilim, duygulara seslenen propagandaya açık olma"nın güçlenmesine bağlanmaktadır. Kuhn da benzer biçimde, faşizmi "gecikmiş ve zorlanmış bir sanayileşmenin sonucu olarak ortaya çıkan toplumsal dengesizlik" olarak tanımlamakta, bu dengesizlik içinde "mülk sahibi orta sınıfların ayaklarını yere basamadığını" söylemektedir.

2- Sanayileşme ve teknik, "ilerici" olarak nitelemenin, böyle bir değerlendirmenin başlıca kriteri olamaz. Çünkü bunlar amaca hizmet eden araçlardır ve kendi başlarına amaç değildirler. Asıl amaçları insanların yaşam koşullarını düzeltmek, yeteneklerini geliştirmek, gereksinmelerine daha iyi cevap vermektir. Değerlendirmede bu ölçü alınırsa teknik, bilim ve verimin durumu üzerine veriler sadece ilerlemenin en genel maddi koşulu hakkında bir fikir verir. Ancak bu verileri zenginliğin dağıtım biçimi ve yolları, sosyal farklılıklar, kitlelerin kendini yönetmesi, yönetime katılımı, eğitim olanakları, yani toplumsal ilişkilerle bağıntılı değerlendirmek gerekir. Faşizme bu açıdan bakıldığında "ilericilik" diye birşey söz konusu olamaz. Faşizm, hükmettiği ve söz sahibi olduğu tüm ülkelerde büyük çoğunluğun yaşam koşullarını bariz biçimde kötüye götürmüş, hatta faşist sistemin zorunlu sonucu savaş nihayet bu insanların yaşam temellerini önemli oranda yok etmiştir —İkinci Dünya Savaşı'nın 50 milyon ölüsünden bahsetmeye gerek bile yok. Faşizmin ileriki nesillerin yaşam koşullarını düzelttiği, bu nedenle ilerici olarak değerlendirilebileceği görüşü de hiçbir temele dayanmamaktadır.

3- Faşizmin demokratik bir devlet ve toplum düzenine daha iyi önkoşullar hazırladığı ve dolayısıyla ilerici olduğu tezinin de savunulur bir tarafı yoktur. Bir kere faşist diktatörlük demokratik güçleri ve düşünceleri uzun süre terörle baskı altında tutmuş, bu güçlerin yönetici kadrolarını büyük ölçüde katletmiş, devletin propaganda ve bilgilendirme tekeli aracılığıyla tüm toplum kesimlerinde faşist ideolojiyi iyice yerleştirmiştir. Bu yüzden faşizmin devrilmesinden sonra demokratik bir devlet düzeninin kuruluşu son derece zor olmuştur. İkincisi, faşist diktatörlüğün toplumsal yapıyı sosyal bir devrim anlamında değiştirdiği tezini verilerle çürütmek mümkündür: Faşizm sayesinde hükmedenlerle, çalışan nüfus arasındaki uçurum daha da açılmıştır. Bu hem sosyal farklılıklar (servet, gelir), hem de egemenlik açısından (halkın siyaset, ekonomi ve fabrikada her türlü karara katılma olanağının yok edilmesi) böyledir. Arthur Schweitzer modernleştiricilik tezine karşı haklı olarak meselenin içeriği bakımından "büyük işverenlerin zaferi" olduğunu vurgulamaktadır. Demokrasinin ve liberalliğin gerçek yıkımına muazzam bir "halk topluluğu" propagandasının ve kimi önemsiz tavizlerin eşlik etmesi, halkın önemli bir kesiminin de bunlara inanması bilimsel analizde bu propagandayı gerçek diye göstermek için bir neden değildir.

Nihayet, faşizme, hükmettiği ülkelerde kapitalist sanayi toplumunu kurduğu, dolayısıyla liberallik ve demokrasinin ön koşulunu yarattığı için ilerici bir modernleştiricilik işlevi atfetmek şüphe götürürden de öte anlamsızdır. Moore'u ele alırken denildiği gibi, Almanya'da kapitalist güçler ve çıkarlar daha 1918'den önce egemen idi. Bu egemenlik Weimar Cumhuriyeti döneminde dolar borçlanmasıyla hızlanan tekelleşme sürecinde daha da pekişti. Yani 1933'de Almanya'da faşizmi doğuran feodal değil, kapitalist bir toplumdu. Faşizmin politikasını da belirleyen kapitalist çıkarlardı. Kimi modernleştirme teorilerindeki faşizmi feodal güçler ve yapıların yarattığı, gelişmiş kapitalizmin faşizme karşı bağışıklığı bulunduğu iddiaları tutarsızdır.

Kapitalizm ile faşizm arasındaki söz konusu bağ bu arada bir rastlantı değildir. Bu bağın nedeni —belirli koşullar altında— faşizmi doğuran ve ona ihtiyaç duyan kapitalist ekonominin bağrında yatıyordu.

Bert Brecht buna sürekli işaret etmiştir. Önce piyasa yasalarıyla akıl dışılık arasındaki bağlantı konusunda Brecht şöyle diyor: "Düşüncenin ekonomiden bağımsız olması gerekir diye bir hayli övünüldü, ama ekonominin düşünceden bağımsız olmasının neresi iyiydi? Çünkü ekonomi, yalnızca belli bir düşünme şeklinden, yani felsefi düşünmeden, bağımsız olup böylece mutlak bir kavram değil, her türlü düşünceden bağımsızdı. Ancak ekonominin, hiçbir devlet kontrolüne tabi olmayan kendi öncülerinin düşüncelerinden bile bağımsız olması da olanaksızdı, çünkü bu az sayıdaki insan böylece kazanç elde ediyordu. İnsanlar kendi kaderlerini belirleyen koşul ve güçler hakkında fazla bilgi sahibi değillerdi, fakat her yerde dizginleri elinde tutan kimseler görüyorlardı.

Peki bu kimselerin de hiçbir şeyden haberleri olmadığı mı varsayılmalıydı? Evet, habersiz idiler ve onlara kazanç getiren de bu durumdu. Birinin kazancı yalnızca diğerinin bilgisizliğine bağlıydı; bu sistemin bir gereğiydi. Önderler için de bütünü kavramak hem olanaksız, hem de gereksizdi, gerekli olan bazı bölümleri gizlemekti."

Faşizmin savaşçı ideolojisi için ise Brecht şunları belirtiyor:

"Kaba kuvvetle diğer insanları ve insan topluluklarını mülksüzleştirmenin, sömürmenin rekabetten silmenin vs. mümkün olduğunu düşünmek küçük ve büyük burjuvazinin özel düşünce dağarcığından kaynaklanmıştır. Ekonomimiz tam da bu düşünce üzerine kuruludur."

Bazı kapitalist ülkeler, bu köklü çözümün kendilerine içeride ve dışarıda uygun çıkar yol gözüktüğü bir konumda idiler: "Kapitalizmin işleri çeşitli ülkelerde (sayıları giderek artıyor) artık kabalaşmadan yürümüyor. Kimileri hâlâ idare edilebileceğini düşünüyor. Ama hesap cüzdanlarına bir bakış, onları da er geç aksine inandıracak. Bu sadece bir zaman meselesi... Fakat kendi proletaryasıyla sonucu belirleyecek kavgaya girmeden önce kapitalizmin en son çekingenliklerini bir kenara bırakması, özgürlük, adelet, kişilik, hatta rekabet gibi kendi tüm kurumlarını birbiri ardına fırlatıp atması gerekiyor. Böylelikle bir zamanların büyük devrimci ideolojisi son kavgasına adi dolandırıcılığın en düşük biçimiyle, en küstah satınalınabilirlikle, en acımasız korkaklıkla, yani faşist biçimle çıkıyor."

Brecht şu sonuca varıyor: "Dostlarımız arasında faşizmin vahşetinden en az bizim kadar tiksinti duyan, ama mülkiyet ilişkilerini ayakta tutmak isteyen ya da bunların sürdürülmesine karşı kayıtsız kalanlar, böylesine üste çıkan barbarlığa karşı mücadeleyi yeterince güçlü ve soluklu sürdüremezler. Çünkü onlar barbarlığı gereksiz kılacak toplumsal koşulları tanımlayacak ve gerçekleştirmeye yardımcı olacak durumda değildirler."

Tüm bunlardan çıkan, modernleştiricilik teorilerinin faşizmin sadece bir yönünü ele alan teorilere nazaran sorunu ortaya koyma bakımından daha üstün olduğudur. Çünkü tüm toplumun gelişimi göz önünde tutulmuş ve çeşitli sosyal, politik bileşenlerin birbirleriyle ilişkisi aydınlatılmaya çalışılmıştır. Bu teorilerin bir kısmı bu büyük iddiaya geniş bir araştırma ufku ve ince yöntemlerle önemli ölçüde layık olabilmiştir. Bu biçime örnek olarak Barrington Moore incelendi. Diğer biçimler ise, faşizme "ilerici" diyerek onu rehabilite etmeye, günümüz sorunları için yeniden çekici yapmaya yaramıştır.

Gerd Antz, Anavatan için, 1936

Kardeşleri Lenin'i Anlatıyor

-2-

ÜNİFORMA giyme zorunluluğu, görevliler, üniversitenin katı bir kontrol altına alınışı, ajanlar sokulması, liberal profesörlerin uzaklaştırılması, hemşeri toplulukları gibi kendi halinde kuruluşlar dahi her türlü örgütün yasaklanması, bir çok yüksek okul öğrencisinin okuldan uzaklaştırılması, kaydının silinmesi (göze batmış olanların), tüm bunlar öğrenim yılının ilk aylarında öğrencileri patlama noktasına getirmişti. Sonunda kasım ayında tüm üniversiteleri kapsayan bir huzursuzluk başgösterdi. Bu olaylar Kazan'a da sıçradı. Kazan Üniversitesi öğrencileri 4 Aralık'ta toplandılar, müfettişle görüşme talebinde bulundular. Dağılmayı reddettiler. Müfettiş geldiğinde yalnızca yüksek okul öğrencileri olarak taleplerini iletmekle kalmayıp, politik taleplerini de belirttiler. Kardeşimin bana anlattığı bu görüşmenin ayrıntılarını şimdi artık hatırlayamıyorum. Volodya'nın iyiliği için uğraşan annemin anlattıklarından hatırladığım kadarıyla, müfettiş Volodya'yı toplantının en aktif katılanlarından biri olarak niteliyip, onun ön sıralarda bulunduğunu iddia etmiş. Anlatıldığına göre öyle heyecanlanmış ki, yumruklarını konuşturmasına çok az kalmış.

4 Aralık'ı 5'ine bağlayan gece Vladimir İlyiç evde tutuklandı ve kırk kişiyle birlikte nezarette pek çok gece geçirdi. Onu gözaltında kaldıktan sonra getiren polis memuru Lenin'in anlattığına göre, "neye isyan ediyorsunuz genç adam? Önünüz bir duvar" demiş. "Bir duvar olabilir. Ama bir vurduğunda çökecek, çürük bir duvar" diye duraksamadan yanıtlamış İlyiç(1). Kaydının silinmesiyle ilgili herşey çok çabuk olup bitti. Kazan'dan 40 verst(2) ötede Kukuşkino köyünde dedesinin aldığı çiftliğe döndü V.Ilyiç. Polis gözetimi altında bulunan, Sibirya'ya 5 yıllık sürgün cezası annesinin başvurusu üzerine değiştirilmiş olan kız kardeşi de (bu satırların yazarı) orada yaşıyordu. Çiftliğin beşte biri annemize aitti. Orada işleri kotaran iki teyzemizdi. Çok soğuk ve rahatsız yan yapılardan birinde 1887-88 kışını geçirdik. Küçük kardeşlerimizle annemiz de bir süre sonra Kokuşkino'ya taşınmıştı. Komşularımız yoktu. Kışı tam bir yalnızlık içerisinde geçirdik. Fırsat düştükçe yeğenlerden birisi, ya da ilçe polis müdürü kendisini gösteriyordu. Bu ikincisi, benim yerimde olup olmadığımı, çiftçileri kışkırtıp kışkırtmadığımı anlamak derdindeydi. Bunlar dışında kimseyi göremiyorduk. Vladimir İlyiç çok okuyordu. Yan binada bir kitap dolabı vardı. Sözü geçen dolap, okumaya meraklı, ölmüş dayılarımızdan birine aitti. İçinde değerli makalelerin bulunduğu eski dergiler de bunlar arasındaydı. Kentten gelen paketin bizim için nasıl bir olay olduğunu, içinde kitap, gazete ve dergiler bulunan kenevir sepeti nasıl sabırsızlıkla açtığımızı iyi hatırlıyorum. Uygun bir fırsatta bu sepet, kitaplar ve mektuplarla birlikte Kazan'a geri gönderilirdi. Bu benim özel bir anımı aklıma getirdi. Bir akşam hepimiz, teyzemin ertesi sabah yanında çalışan biriyle geri göndereceği sözü geçen sepete koymak için mektuplarımızı yazıyorduk. Başka zaman mektup falan yazmayan Volodya'nın satır üzerine satır ekleyip, heyecanlı heyecanlı birşeyler yazması dikkatimi çekti. Sepet dolmuş, annem ve küçük kardeşlerimiz uyumuşlardı. Her zaman olduğu gibi ben ve Volodya bu esnada çene çalıyorduk. Kime yazdığını sordum. Başka üniversiteye gitmiş olan bir okul arkadaşına yazdığı ortaya çıktı. Tabii ki Kazan Üniversitesi'ndeki olayları çok canlı olarak anlatmıştı ve diğer üniversitede durumun nasıl olduğunu öğrenmek istiyordu. Ona böyle bir mektubun tümüyle yararsız olduğunu, gereksiz yere kendisini yeni baskılara maruz bırakacağını anlatmaya başlamıştım. Ne ki her zaman olduğu gibi, onu kanaatından döndürmek kolay değildi. Keyifle odanın bir ucundan öbürüne volta atıyor, gözle görülür bir zevkle müfettişi ve diğer yetkilileri nasıl pohpohlamalarla donattığını anlatıyor, benim korkularımla alay ediyordu. Ve kararından dönmek istemiyordu. Bunun üzerine mektubu yazdığı okul arkadaşını tehlikeye soktuğuna dikkatini çekip, "belki bu okul arkadaşın da okuldan atılmış, ya da gözetleniyordur. Böylesi bir mektup onun durumunu yalnızca daha da kötüleştirmekten başka bir işe yaramaz." dedim. Volodya, bunun üzerine düşünceye daldı ve bu son söylediklerime hak verdi. Mutfağa gidip, şu sözü geçen talihsiz mektubu, üzülerek de olsa, tekrar sepetten çıkarıp alıkoydu. Daha sonra, yazın, yeğenimizle yaptığımız rastgele bir konuşmada onun yarı şaka, yarı ciddi bana, verdiğim bir akıl için teşekkür borçlu olduğunu söylediğini sevinerek işittim. Sözkonusu olay, mektup çekmecesinde birkaç ay kaldıktan ve o, mektubu yeniden okuyup yok ettikten sonra geçmişti. Kitap okumanın yanında V.İlyiç Kokuşkino'da küçük erkek kardeşleriyle uğraşıyor, kışın kar ayakkabıları giyerek ava gidiyordu. Ama bunlar onun ilk atış denemeleri olup avın maddi bir yararı dokunmuyordu. İnanıyorum ki, bunun nedeni, onun hiçbir zaman diğer iki erkek kardeşim gibi tüm varlığıyla gerçekten avcı olmamasında yatıyordu. Tabiidir ki, bu karlı yan binada kış çok sıkıcıydı. Volodya'nın yoğun çalışma alışkanlığı ona bu durumu atlatmasında kolaylık sağlıyordu. Özellikle belirgin olarak, yorucu kıştan sonra, taşrada yaşadığımız ilk, birdenbire geliveren ilkbaharı hatırlıyorum. Bir de Volodya ile benim çevrede tarlalar arasında, uzun gezintiler esnasında, yükseklerde süzülen göremediğimiz serçelerin ötüşlerinin eşlik ettiği konuşmalarımızı, yarlardaki kar pırıltılarıyla ilk ürkek yeşillikleri hatırlıyorum.

Yazın yeğenler bize geldi. Ve böylece Volodya gezintileri, av ve satranç için arkadaş buldu. Ne ki bunlar, toplumsal yaşama hiç ilgi duymayan, bu yüzden de Volodya için ilginç olmayan konuşma arkadaşlarıydılar ve daha yaşlı oldukları halde, onun hazırcevaplığı ve muzipliğiyle başa çıkamıyorlardı.

1888 güzünde Vladimir İlyiç Kazan'a dönme iznini aldı. Annem de küçük kardeşlerimizle birlikte oraya taşındı. Kısa bir süre sonra onların ardından izin aldım.

Kazan'da

PİRVAYA Gora'da Arskoye Pole'ye uzak olmayan bir daire kiraladık. Dairenin bir balkonu ve dağ yamacında tablo gibi bir bahçesi vardı. Garip şekilde iki mutfak girişte, diğer odalar üst kattaydı. Volodya fazlalık olan ikinci mutfağı kendine ayırdı, zira burası kuytuydu ve çalışma için diğer odalardan daha elverişliydi. Günün büyük kısmını etrafını çevreleyen kitaplar arasında geçiriyordu. "Kapital"in 1. cildini incelemeye burada başladı.

Akşamları sohbet etmek için yanına indiğimde, Marksist teorinin esaslarından ve açtığı yeni ufuklardan nasıl hararet ve coşkuyla bahsettiğini hâlâ hatırlarım. Gazetelerle kaplı ocağın üzerine oturarak yaptığı ateşli tartışmalar, bugünkü gibi aklımda. Konuştuğu kişilere güven veriyordu. Daha o zamanlar ikna etmeyi ve konuşmasıyla başkalarını etkilemeyi bilirdi. Birşeyler öğrendiği ve yeni yollar bulduğu zaman, bunu başkalarına da anlatıp, mücadele arkadaşları kazanmaktan başka birşey düşünmezdi. Kazan'da kendisi gibi Marksizmi inceleyen, devrimci genç mücadele arkadaşları bulmakta gecikmedi.

Burada ailemiz özellikle çok sıkı gözetim altındaydı. Bu dostlar çok ender bize gelirler, çoğunlukla Volodya onların toplandığı evlere giderdi. Anneme saygıda son derece dikkatliydi. Oğlu Aleksandır'ı kaybettiğinde gösterdiği olağanüstü cesaret ve tahammül, bizzat başkalarında hayranlık ve saygı uyandırmıştı. Daha da çok biz çocukları onun iradesine olan son derece güçlü hakimiyetine hayrandık. Nadeshda Konsttantinova'da Vladimir İlyiç'in annemin hayranlık uyandıran cesaretinden, onun erkek kardeşimiz ve daha sonra kız kardeşimiz Olga'nın kaybında gösterdiği tahammülünden bahsettiğini belirtir.

Annemizin çocukluğumuzdan beri üzerimizdeki etkisi çok büyüktü. Tamamiyle başka bir konuya geçiyorum; Kazan'daki hayatımızdan bir olayı anlatmak istiyorum. Volodya sigaraya başlamıştı. Çocukluk ve gençliğinde çok iyi olmayan sağlık durumundan duyduğu endişeden dolayı, annem onu sigaradan vazgeçirmeye uğraşıyordu. Sigaranın sağlığa zararlı olduğu argümanı genç insanlar üzerinde az etkili olduğundan sonuç vermedi; bunun üzerine annem küçük de olsalar ek harcamalardan kaçınması gerektiğine, zira henüz bir geliri olmadığına dikkatini çekti (o zamanlar hepimiz annemin emekli parasıyla geçiniyorduk). Bu argüman etkili oldu ve Volodya sigarayı hemen bıraktı, hem de temelli olarak. Annem bana memnuniyetini anlatırken, tabii harcamalar meselesini en son koz olarak kullandığını da ekledi.

Dost çevrelerinde yapılan konuşmalardan bana bahsetmek, Volodya'nın alışkanlığıydı, bazı toplantılar üzerine çok hararetli bilgi verildi. İlkbaharda grup "circle) çalışmaları her zamanki gibi hareketlenmişti ve Volodya akşamları genellikle evde olmazdı.

Şimdi yayınlanan araştırmalardan da öğrendiğimiz gibi, eskiden Kazan'da birçok küçük grup oluşmuştu. Gizlilik nedeniyle bunlar birleşmezler ya da sadece imkan bulunduğunda biraraya gelebilirlerdi. Bazı üyeler başka bir grubun bulunduğunu bile bilmezlerdi. Bunu bilenler ya da hissedenler olsa da, kimlerin bu gruplara bağlı olduğu onlara söylenmezdi. Zorunluluk olmadıkça isim verilmezdi. Merkez grubunda son derece aktif ve inanmış sosyal demokrat Nikolay Yevgrafoviç Fedosseyev çalışıyordu.

Fedosseyev jimnazyumun son sınıfındayken okuldan atılmış ve kendini enerjik bir şekilde devrimci çalışmaya vermişti. Merkez örgütün yasaklanmış kitaplardan oluşan illegal kitaplığı vardı. İlkbaharda bölgesel yayınların hazırlığı ve az bulunan illegal yazıların yeniden basımı için biraraya gelindi. Vladimir İlyiç bu planlardan haberdar olmuştu, ama bizzat grubun üyesi değildi. Fedosseyev'i de şahsen tanımıyordu, onun hakkında sadece bazı şeyler duymuştu. 1889 Temmuz'unda Kazan'daki tutuklamalar duyulduğunda, muhtemelen kendisinin de bu işin içine karıştırılacağını tahmin ettiğini söylemişti. Fedoseyev tutuklandı ve grup dağıtıldı. Vladimir İlyiç'in içinde bulunduğu gruptan da bazı kişiler tutuklanmıştı. Kendisi tutuklamalardan kurtuldu, zira ailemiz Mayıs 1889'da Samara vilayetine taşınmıştı. Annem Mark Timofeyeviç Yelizarov aracılığıyla Alakayevka'da bir çiftlik edinmişti. Ben Mark'la evlendim ve aynı yılın sonbaharında tüm aile Samara'ya yerleşti.

Ücra Samara'ya yerleşme, Volodya'ya Marksist dünya görüşünü daha sakin kafayla araştırma ve sonradan üniversite sınavlarına hazırlanma imkanını verdi. Çok sağlıklı ve tabiat olarak çekici bu bölgede geçirdiği yaz mevsimi, elbette onun sağlığını da güçlendirmişti.

Ağebeyi Aleksandır'ın Çar 3. Aleksandır'ı öldürme girişimine katıldığı için idam edilmesi üzerine Volodya annesine "Biz daha değişik yol izleyeceğiz" diyordu.

Samara'da

İLYİÇ üniversitenin ısrarla reddettiğini kabul ettirmeye çalışıyordu. Sonunda kendisine üniversite mezuniyet sınavı için izin verildiğinde hukukun çeşitli dallarında durup dinlenmeden çalıştı ve 1891'de Petersburg'da sınavı kazandı. O zamanlar birçokları, onun üniversiteden atılmış biri olarak başkasının yardımı olmaksızın ve herhangi bir yıl sonu veya yarı yıl sınavı vermeksizin yaklaşık bir yıl içinde böylesine iyi hazırlanıp, mezun oluşuna hayret etmişlerdi. Vladimir İlyiç'e büyük yeteneğinin yanısıra, olağanüstü çalışma gücü de yardım etmişti.

Yazın Samara vilayetinde kaldığımız sırada, onun ıhlamur ağaçları arasında sıra ve masalardan oluşan kapalı bir çalışma yeri yaptığını hatırlıyorum. Kahvaltıdan sonra kitapları yüklenir, sanki sert bir öğretmen onu bekliyormuşcasına tam vaktinde oraya gider, saat üçteki öğle yemeğine kadar köşesine çekilirdi. Bizden kimse onu rahatsız etmemek için bu köşeye ayak basmazdı.

Eğer derslerini sabahtan bitirmişse, öğle yemeğinden sonra toplumbilimleri kitaplarıyla tekrar kendi yerine yönelirdi. Hatırladığım kadarıyla Engels'in *"İngiltere'de Emekçi Sınıfların Durumu"* kitabını Almancadan okumuştu. Daha sonra gezmeye çıkar, banyo yapar ve akşam yemeğinden sonra sivrisineklerin odaya girmemesi için dış merdivene bir lamba yerleştirirdi; ve Volodya'nın başı tekrar bir kitaba eğilirdi. Gerçi yoğun çalışma onu ileriki yıllarda somurtkan bir kitap kurdu yapmamıştı, ama bu yönü gençliğinde çok daha belirgindi. Boş vakitlerinde, yemekten sonra ve gezintilerde şakalaşır, sohbet eder, hepimizi neşelendirir ve kahkahasını bize de geçirirdi.

Başka hiç kimse Volodya kadar çalışamaz ve de onun gibi dinlenmesini bilmezdi.

Samara'da devrimci düşüncelere sahip insanların sayısı doğal olarak üniversite şehri Kazan'dan daha azdı, fakat yok da değildi. Ayrıca burada Sibirya'dan dönmüş eski sürgünlerle, polis gözetimi altında tutulanlar da yaşıyordu. Bu sonuncular tabii Popülistler ve Narodniklerdi. Bunlar için sosyal demokrasi, Rusya'da uygun bir zemini olmadığına inandıkları yeni bir devrimci akımdı. Ücra sürgün bölgelerinden ve Sibirya'daki Ulus'tan, ülkemizin gelişimini ve bununla bağlantılı olarak büyük şehirlerde onların katılımı olmadan başgösteren toplumsal yaşamdaki değişiklikleri takip edemiyorlardı. Bizzat büyük şehirlerde bile, 1883 yılında "Emeğin Kurtuluşu" grubu tarafından yurtdışında hayata geçirilen sosyal demokrat doğrultunun ancak birkaç temsilcisi vardı. Bunların da büyük kısmı genç insanlardı.

Sosyal demokrasi yolunu ancak açmıştı. Toplumsal düşüncede hâlâ Popülistler, Voranzov (W.W), Yushakov ve Krivenko gibi adamlar ilgi çekiyordu; bunların fikir babası da eskiden *"Narodnaya Volya"* ile sıkı ilişkileri olmuş eleştirmen ve yazar Mihailovski idi. Mihailovski 1894 yılında, o zamanlar ilerici bir dergi olan *"Russkoye Bogatsvo"*'da sosyal demokratlara karşı açık mücadeleye girişmişti. Kökleşmiş görüşlerle mücadele edebilmek için hem teorik bilgilerle silahlanmak, yani Marx'ı etüd etmek, hem de bu bilgileri Rus gerçeğine uygulama imkanını verecek Rus sanayi ve tarımının gelişimi üzerine araştırmaları içeren istatistik materyaller edinmek gerekiyordu. Bu alanda derli toplu bir çalışma hemen hemen hiç yoktu; eski kaynaklar araştırılmalı ve kendine özgü sonuçlar çıkarılmalıydı. Bu muazzam ve şimdiye kadar başlanmamış çalışmayı, Vladimir İlyiç, Samara'da yaptı.

O, Marx ve Engels'in tüm eserlerini (bunlardan *"Felsefenin Sefaleti"* gibi bazıları o zamanlar sırf yabancı dildeydi) ciddi şekilde etüd ederken, bu arada Popülistlerin de tüm eserlerini inceledi. Popülistlerin eserlerini temelden eleştirmek ve sosyal demokrasinin Rusya'da mümkün olduğu konusuna açıklık getirmek için istatistik araştırmalara koyuldu.

Parti tarihi komisyonu Samara şubesinin yeni yayınları, Vladimir İlyiç'in şehir kütüphanesinden bu konuyla ilgili ne kadar kitap aldığını gösteriyor. O sadece okuyup incelemiyor, aynı zamanda okudukları üzerine tebliğ hazırlıyordu. Bu tebliğlerden biri Postnikov'un *"Güney Rusya Köylü Ekonomisi"* kitabı üzerine *"Köy Yaşamında Yeni Ekonomik Süreçler"*(3) adı altında kapsamlı bir büroşür olmuştu.

Güney Rusya'da tarımda kapitalist işletmelerin gelişimi, bilindiği gibi orta ve kuzey Rusya'ya nazaran daha önce başlamıştı. Güney Rusya'da çok sayıda topraksız gündelikçinin çalıştığı büyük tarım işletmeleri doğmuştu. Bu nedenle Güney Rusya'da tarımın durumu, ekonomimizin hangi yönde gelişeceği sorusu bakımından özellikle ilginçti. Postnikov devrimciden başka herşeydi ve Vladimir İlyiç onun reform önerilerini dikkate almadı. Kitaptaki verileri aldı ve bunlardan kendi özel sonuçlarını çıkardı.

Vladimir İlyiç daha önceden kaleme aldığı Marksizmin etüdüyle ilgili diğer tebliğler gibi (örneğin *"Felsefenin Sefaleti"*'nin kısa bir açıklaması ve Popülist W.W ile Yushakov'la yaptığı polemik), bu tebliği de Samaralı gençlerin oluşturduğu gruba sunmuştu. Samara'daki ilk dostluğu kocamın arkadaşlarından biri olan Vadim Andreyeviç Yonov ile oldu. Yonov, Vladimir İlyiç'ten yaşça daha büyüktü ve *"Narodnaya Volya"*'nın görüşlerini savunuyordu. O zamanlar Samaralı gençler arasında hatırı çok sayılan ve sözü geçen bir kimseydi. Vladimir İlyiç onu giderek kendi tarafına çekti. Öte yandan Samara'da jimnazyumdan atılmış ve bir zamanlar hapiste yatmış kendi yaşıtı Aleksey Pavloviç Sklyarenko (Popov) hemen mücadele arkadaşı oldu. Sklyarenko etrafında genç kursiyerler ve hemşirelik öğrencileri toplanmıştı. Vladimir İlyiç bu grupta ve Popülistlerin gruplarında konuşmuş ve bu sonuncularda heyecanlı tartışmalar olmuştu. Eski Narodniklerle karşılaşma ve konuşmalarda şiddetli tartışmalar olurdu. Bunlar arasında en sık, sarsılmaz devrimci düşüncelerine çok değer verdiği Aleksandır İvanoviç Livanov'la biraraya gelirdi.

(Sürecek)

1) Nakleden V.V.Adorastski.
2) 1 verst 1066,78 metredir.
3) V.İ.Lenin, Tüm Eserleri, Cilt 1, s. 1-63

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

YANKI Sayı 791-92

Azılı bir işçi ve demokrasi düşmanı bile mevcut durumu ele aldığında grev hakkının varlığından ve kullanılabilir olduğundan söz etmeye cesaret edemiyor. İşte bunun ilginç örneklerinden biri daha:

Grev sözde kalıyor

Grevler bugün için işverenin stoklarını eritmesine yarıyor

...

200 milyondan fazla üyesi bulunan kısa adı **İCFTU** olan Uluslararası Hür Dünya İşçileri Konfederasyonu'nun Genel Sekreteri **John Vanderveken,** bütün dünya işçilerinin desteğini Türk-İş'e verirken şöyle diyordu:

"Demokrasiye geçiş, gerçekte fevkalade ağır işlemektedir. İşte, Uluslararası Hür Sendikacılık hareketini derin kaygıya iten de budur. 1963 yılından 1980 yılına kadar hür toplu pazarlık, grev hakkı ve hür sendikalık bu ülkede Anayasal ve yasal güvencelere sahip iken, bugün durum böyle değildir. Askerlerin iktidarda olduğu dönemde hazırlanan ve bugünkü hükümetin değiştirme arzusu içinde olduğunu gösterir hiçbir işaretinin bulunmadığı bu yasalarla, bu ülkede sendikacılık hareketinin hakları ve özgürlükleri ciddi suretle kısıtlanmıştır.

Bizler, ICFTU olarak yürürlükteki yasaların çoğu hükmünün Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ilke ve normlarını ihlal etmesi vakıası ile yakından ilgiliyiz."

...

Harp-İş Sendikası'nın yayınladığı derginin son sayısında grevin etkisizliğine şu olay örnek gösteriliyordu:

"Öz İplik-İş Sendikası, işverenle anlaşmaya varamayınca İstanbul'da bulunan Seryıl Mensucat Fabrikası'nda çalışan 27 işçiyle greve çıkmıştı. Bunun üzerine İşveren grevi kırmak için her yolu denedi. Bu yollardan birisi de kaçak işçi çalıştırmaktı. İşveren grev süresince kaçak işçi çalıştırarak üretimini sürdürdü. Bunun üzerine sendika mahkemeye başvurdu. İşyerinde kaçak işçi çalıştırıldığını iddia etti. 11.9.1985'te açılan dava 6 ay sonra, 6.3.1986'da sonuçlandı. İşveren suçlu bulunmuştu. Ancak, artık çok geçti. Çünkü artık grevci işçi kalmamıştı. Grev 16 gün önce fiilen sona ermişti"

...

Gerçekten de grev, sendikalar için kullanılacak bir silah olmaktan çıkıyordu. Bu tutarsızlığı ve haksızlığı, Türk-İş Genel Başkanı **Şevket Yılmaz** şu şekilde ifade ediyordu.

"Bütün dünyada grevler, işçilerin artan refahtan pay almalarını sağlayan etkili bir silahtır. Ancak ülkemizde grev sadece ve sadece işverenlerin stoklarını eritmeye yarıyan, işveren için bir nimettir."

...

Öte yandan grev hakkının lafta kaldığı Petrol-İş Sendikası'nca hazırlanan bir raporda gözler önüne seriliyordu.

Sözü geçen raporda, bu konuda şu görüşe yer veriliyordu:

"Her ne kadar 1982 Anayasası'nda grev bir hak olarak hükmedilmişse de 2821 ve 2822 sayılı Sendikalar Toplu Sözleşme Grev ve Lokavt Yasaları'ndaki, ilgili hükümler grev hakkını yok edecek kadar kısıtlamış olmaktadır. Ancak, işçi sınıfının hak alma uğraşı içinde önemli bir mücadele biçimi olan grev, yine de sonuna kadar denenmekten geri kalınamaz. 1985 yılında da öyle olmuştur. İşvereni zorlayıcı etkisinden yoksun bırakılan grev, yer yer sözleşme masalarında bizzat işveren tarafından gündeme getirildi ve "İstiyorsanız greve çıkın" yollu bir tehdit olarak bile kullanıldı. Sanki grev işçilerin değil, işverenin silahı olmuştur. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, yukarıda da değindiğimiz gibi işçinin grev mücadelesi o aşamaya gelindiğinde seçeneksiz başvurulan bir hak alma yoludur ve bu yol da sonuna kadar denenme durumundadır. Resmi istatistiklere göre, 1985 yılında 191 işyerinde grev kararı alındığı, ancak, 19'unda greve çıkıldığı belirtilmektedir. Yine aynı kaynağa göre, grevlere 1680 işçi katılmıştır ve toplam 254 bin 421 işgünü kaybolmuştur. Bu konuda derlediğimiz rakamlara dayanarak hazırladığımız tablo grevlerin lafta kaldığını ortaya koymaktadır."

562 BİN İŞÇİYE GREV YASAK

Sözü geçen Petrol-İş raporunda, ayrıca yasal düzenlemelerle 562 bin işçiye grev yasağının konulduğu öne sürülüyordu. Grev yapması yasaklananlar arasında, petrol işkolundaki **26 bin,** kömür madenciliğindeki **65 bin**, enerji işkolundaki **107 bin**, eğitim işkolundaki **30 bin**, kara taşımacılığındaki **26 bin** demiryolu taşımacılığındaki **26 bin**, deniz taşımacılığındaki **11 bin,** sağlık işkolundaki **16 bin**, milli savunma işyerlerindeki **34 bin,** belediye hizmetlerinde çalışan **130 bin işçi** bulunuyordu. Bunların toplamı ise, **562 bini** aşıyordu. Görüldüğü üzere, **2,5 milyona yakın sigortalı,** iki milyon sendikalı işçiden 600 binine yasalar, **"Grev yapamazsınız"** diyordu.

Refik SÖNMEZSOY

1965-1984 ARASI FİYAT VE GÜNLÜK ÜCRET KIYASLAMASI (1965 =100)

YILLAR	Ankara ve İstanbul tüketici fiyat göstergesi ortalaması		Günlük ortalama ücretler		Ücret artışının fiyat artışından farkı
	Gösterge	Artış	Gösterge	Artış	
1965	100.0	—	100.0	—	—
1966	107.0	7.0	108.9	8.9	1.9
1967	117.9	10.9	119.5	10.6	0.3
1968	124.0	6.1	130.6	11.1	5.0
1969	130.5	6.5	148.7	18.1	11.6
1970	143.2	12.7	163.4	14.7	2.0
1971	172.3	29.1	182.0	18.6	-10.5
1972	198.8	26.5	203.0	21.0	-5.5
1973	228.3	29.5	251.8	48.8	19.3
1974	273.4	45.1	315.9	64.1	19.0
1975	328.5	55.1	395.9	80.0	24.9
1976	384.3	55.8	533.5	137.6	81.8
1977	478.0	93.7	678.1	144.6	50.9
1978	755.0	277.0	962.2	284.1	7.1
1979	1229.4	474.4	1361.9	399.7	-74.7
1980	2427.3	1197.9	1975.8	613.9	-548.0
1981	3300.1	872.8	2516.6	540.2	-332.6
1982	4314.9	1014.8	3197.7	681.1	-333.7
1983	5596.4	1281.5	4370.1	1172.4	-109.1
1984	8192.2	2592.8	6048.5	1678.4	-914.4

GREVİN SÖZDE KALDIĞININ TABLOSU

İŞYERİ	GREVCİ İŞÇİ SAYISI	GREV SÜRESİ:
1984 YILI GREVLERİ:		
1-Yıldırım Tersanesi	12	11 ay sürdü.
2-Desan "	8	3 ay sonra yasadışı bulundu.
3-Testaş	224	1,5 gün sürdü.
TOPLAM	244	422 gün (1985 dahil)
1985 YILI GREVLERİ:		
1-Domsan Mobilya	75	195 gün sürdü.
2-İzmir Selülot	99	9 ay sürdü
3-Halk Çelik	23	
4-Aysan Zincir Fb.	112	
5-Şayakçı Madencilik	65	
6-Temsan	28	
7-Nazilli Deri San.	86	İşyeri borç nedeniyle mühürlü.
8-Seryıl Mensucat	37	Yeni işçiler alındı.
9-Nastaş	86	
10-Taraktaş	35	
11-Hastaş	86	
12-Gerkonsan	200	
13-Yedikule Deri San.	124	6 gün sürdü.
		" " "
14-Mustafa C. Der San.	13	" " "
15-Diztaş Konf. Deri	70	" " "
16-İshak-Yasef	12	" " "
17-Nika Oryataş	15	" " "
18-Abdinur Alkoç	32	" " "
19-Tevfik Alkoç	30	" " "
20-Şükrü Sergici	34	" " "
21-Ahmet Eroğlu	35	" " "
22-Soydan Deri	20	" " "
23-İlhami Bakkalbaşı	15	" " "
24-Celal Deri	30	" " "
25-Hayman Makine San.	80	" " "
26-Grant Denizcilik	22	" " "
27-Haldun İŞman Ser. San.	45	
28-Birleşik Alman İlaç Fb.	440	53 gün sürdü
29- Plastifay	130	34 gündür devam ediyor.
TOPLAM	2079	Toplam işgünü 234.421 (Hükümet açıklaması.)

(Kaynak: Petrol-İş Araştırma Bürosu).

DÜNDEN BUGÜNE GREVLER

YILLAR	GREVE KATILAN İŞYERİ SAYISI	GREVCİ İŞÇİ SAYISI	GREV NEDENİYLE KAYBOLAN İŞGÜNÜ SAYISI
1973	22	12.284	479.857
1974	45	21.046	470.089
1975	90	25.389	1102.682
1976	105	32.899	1768.201
1977	167	59.889	5778.205
1978	175	27.208	1598.905
1979	190	39.901	2217.347
1980 (9 ay)	227	46.216	5408.618
1981	—	—	—
1982	—	—	—
1983	—	—	—
1984	3	244	60
1985	29	1998	254.421

(Kaynak: Petrol-İş Araştırma Bürosu).

GÜN Siyasi Haber ve Yorum Dergisi

Nisan 1986/14

Sol Parti

ÇAĞATAY ANADOL

"SOSYALİST bir parti kurulabilir mi? Kurulabilirse kurulmalı mı?" Bu sorular bir süreden beri tartışılıyor. Basında yeralan kimi haberlere göre "sosyalist" bir parti kurulması doğrultusunda girişimlere dahi başlanılmış.

Siyasi partilerin, **toplumsal ihtiyacın** ürünleri oldukları bilinen bir olgu. Türkiye'de de -Avrupaya kıyasla gecikmiş bile olsa- sosyalizme duyulan toplumsal ihtiyacın hayli eskilere uzanan bir tarihi var. Bir diğer deyişle Türkiye'de sosyalistler uzun yıllar boyunca var olmuşlar, mücadele etmişler, örgütlenmişlerdir. İşçiler, emekçiler arasında kök salmışlar, onların aktif katılımını ve desteğini sağlamışlardır. Sosyalizm bugün emekçi halkın azımsanmayacak bir bölümünün dünya görüşü, kurtuluş umudu haline gelmiştir. Kısacası sosyalizm Türkiye toplumunda kimsenin inkar edemeyeceği, görmezden gelemeyeceği veya "yasaklandı" de - mekle yasaklayamayacağı boyutta bir **toplumsal meşruiyet** kazanmıştır.

İşçi sınıfının dünya görüşünü temsilen, tarih sahnesinde boy gösteren bilimsel sosyalizmin, bütünsel ve tutarlı bir ideoloji oluşturduğu bilinir. İdeolojinin özgünlüğü ve sınıf antaognizmaları karşısındaki konumu, ideolojinin bağımsızlığının, dolayısıyla da örgütsel bağımsızlığın titizlikle korunmasını gerektirir. Sosyalistlerin hangi şart altında olursa olsun bu ilkeyi titizlikle gözetmelerinin, ideolojik ve örgütsel bağımsızlığın gereklerini yerine getirmelerinin nedeni budur.

Pek bilinen bu konuların kısaca hatırlatılmasının nedeni şu: "Sosyalist" bir partinin kurulmasıyla her şey **yeniden başlamış olmayacaktır.** "Toplumsal meşruiyet" ile "hukuki meşruiyet"in birbirine karıştırılmaması gerekir. Toplumsal meşruiyetin varlık sebebi toplumun kendisidir. Bu nedenledir ki, sosyalizme hayatiyet ve güç kazandıran toplum kesimleri varoldukça, sosyalizm de varolmaya devam edecektir. "Hukuki meşruiyet"in sınırları ne denli ağır yaptırım getirirse getirsin, toplumsal meşruiyeti ortadan kaldıramaz. Nasıl ki hukuki tedbirlerle, toplumdan emekçileri kaldırmak imkansız ise... Bu yüzdendir ki, sosyalist hareket, toplumun sosyalizme duyduğu ihtiyaç nedeniyle ve elde ettiği toplumsal meşruiyet sayesinde, "hukuki meşruiyet"in sınırları ne olursa olsun, her türlü şart altında varlığını sürdürür.

Varlığını sürdürmenin doğal uzantısı toplumda sosyalizmi güçlendirmek, bunun için de onu mümkün olduğunca yaygınlaştırmaktır. İşte bu konuda, "hukuki meşruiyet" büyük önem kazanır.

Öyleyse, hukuki meşruiyet uğruna mücadele sosyalist hareketin önde gelen görevlerinden birisi olmaktadır. Hukuki meşruiyet meselesinin demokrasi meselesinden ayrı tutulamayacağı besbellidir. Bir başka deyişle, demokratik hak ve özgürlükler üzerindeki kısıtlamaların ortadan kaldırılması mücadelesi, aynı zamanda sosyalist hareketin hukuki meşruiyetini de içermek zorundadır.

Ancak, demokratik hak ve özgürlükleri savunmak ve kısıtlamaların kaldırılması uğruna mücadele etmek, hukuki meşruiyetin kazanılması doğrultusunda yapılması gerekenlerin sadece bir bölümüdür. Bunun yanısıra, kısıtlı da olsa mevcut olanakların değerlendirilmesi hayati önem taşımaktadır.

Hemen sadece sosyalist hareket tarafından Türkiye'nin siyasi hayatına getirilmiş, sosyalistler tarafından savunulmuş ve emekçi halk tarafından benimsenmiş, emekçilere malolmuş, toplumsal yapıda radikal değişiklikler öngören somut hedefler ve tedbirler vardı. Bunların başlıcaları özetle şöyle sıralanabilir:

- Büyük üretim ve dolaşım araçlarının kamulaştırılması,
- Dış ticaretin devletleştirilmesi,
- Topraksız ve az topraklı köylüye yeterli toprak ve teçhizat sağlayacak köklü bir tarım reformu yapılması,
- Ekonominin, halkın ihtiyaçlarını en rasyonel şekilde karşılayacak yapıda, yeniden düzenlenmesi ve merkezi planlama ile yönlendirilmesi,
- Ulusal bağımsızlığı titizlikle gözeten bir dış politika izlenmesi. Bu kapsamda:
  - ABD ile olan SİA'nın ve diğer ikili anlaşmaların iptali, ABD üslerinin kapatılması,
  - NATO'dan çıkılması,
  - Yurt topraklarında hiçbir nükleer silah bulundurulmaması, varolanların sökülmesi,
- Şovenizme son verilmesi,
- Helsinki Nihai Senedi hükümlerinin tam ve eksiksiz şekilde uygulanması,
- Sistemli bir istihdam politikasıyla işsizliğin ortadan kaldırılması,

Bugünkü kısıtlı hukuki yapı dahi, bu taleplerin dile getirilip savunulmasını engellememektedir. Örneğin Koç grubuna ait Asil Çelik fabrikasının devletleştirilmesi, Güney Sanayii'nin kurtarılması gibi örneklerle, Haliç kıyılarında olup bitenler, mevcut istimlak mevzuatı ile dahi büyük üretim araçlarının kamu mülkiyetine devredilmelerinin mümkün olduğunu göstermektedir. Bankaların devletleştirilmesi talebini devamlı dile getiren sanayiciler vardır. Devlet Planlama Teşkilatı'na ekonomide tayin edici rol öngörenler bir haylidir. Toprak reformu tartışması sürmektedir. ABD ile Savunma İşbirliği Anlaşması'nı gözü kapalı sürdürmeye, mevcut hükümet dahi yanaşmamaktadır.... Özetle yukarıda sıralanan somut taleplerin teker teker herbirini ve topluca hepsini savunmak, bunları politik bir hareketin **programı** halinde bütünselleştirmek günümüzün şartlarında da olanaklıdır.

Böyle olduğu halde bugün, açık politika sahnesinin solunda yer-alanların bu taleplerden bir tekini bile dile getirmedikleri bilinen bir gerçektir. Bu da doğaldır. Çünkü sosyal demokrasi ile sosyalizm arasında her birinin öngördüğü toplumsal ve ekonomik formasyonlar açısından **nitel** fark vardır. O halde yasal sınırları bir hayli daraltılmış da olsa politik arenada, yukarıda sıralanan somut talep ve hedeflerin oluşturduğu siyasi bütünlük söz konusu olduğunda bir, **boşluk** var demektir. Bu boşluğun doldurulması da, sosyal demokratlardan daha ileri siyasi, ekonomik ve toplumsal yapılanmaları hedefleyenlere düşmektedir.

Ancak hemen hatırlatalım ki sosyalistlerin politikası köklü yapısal dönüşümleri ihtiva eden programatik hedeflerle sınırlı değildir. Günümüzün en acil meselesi, emekçi halk için son derece hayati öneme sahip demokratik hak ve özgürlüklerin savunulması, bunlar üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması için mücadele verilmesidir. Sosyalistler dışında da pek çok kimse, siyasi partilerin önemli bir bölümü, mevcut kısıtlamalardan şikayetçidirler ve şu veya bu ölçüde bunların kaldırılmasını talep etmektedirler. Bize göre demokratik hak ve özgürlükler bir bütündür. Sosyalistlerin görevi, demokratik hak ve özgürlüklerin en tam şekliyle yeniden elde edilmeleri için olanca çabalarını seferber etmektir. Çünkü bu hak ve özgürlüklere en fazla ihtiyacı olanlar çalışan insanlardır, günden güne yoksullaştıkları resmi istatistiklerle ispatlanan emekçi kitlelerdir. O halde yukarıda sıraladığımız somut taleplerle bütünleşen ve kısıntısız bir demokrasiye varmayı ön plana alan bir siyasal yapılanmanın, bir **Sol Parti**'nin hedeflenmesi, bu amaçlarda mutabık **herkesi** içine alacak, ve onlarla birlikte oluşturulacak şekilde önümüzde durmaktadır.

Meselenin nazari planda kısaca analizi sonunda, önümüzde şekillenen şema böylesine yalın ve basittir. Ama pratikte işlerin hiç kolay olmayacağı aşikardır.

Her şeyden önce sosyal psikolojide 1980 sonrası dönemde meydana gelen olumsuzluğun aşılması gerekmektedir. Bu dönemde solun maruz kaldığı ağır baskı, azımsanmayacak moral tahribata yolaçmıştır. 1980 öncesinde, yukarıda belirtilen somut hedefleri benimsemiş, bunlar uğruna mücadele etmiş, bunları programlarına koyan partilere oy vermiş yüzbinlerce kişinin bir bölümü, sol üzerindeki baskının etkisi altındadır. Halâ daha süregelen tevkifatlar, açılan davalar, verilen mahkumiyetler, sol üzerindeki baskının devam etmekte olduğunun kanıtlarıdır. Bu nedenle pekçok solcu, sosyal demokrasiden daha solda bir partinin kurulmasının henüz vaktinin gelmediği kanaatindedir. Bu psikolojinin giderilmesi, beklemekle hiçbir şey kazanılmayacağının, baskının tesirinde olanlara somut çalışmalarla gösterilmesi ve kavratılması gerekir. Bunun da en kestirme yolu sol bir partinin oluşturulması girişimlerini başlatmak, böylesi bir partinin kurulmasının gereklerini fiilen yerine getirmektir.

Sol bir partinin kurulmasının önündeki zorluklardan bir diğeri sosyal demokratların, kimi solcular arasında da rağbet bulan, böylesi bir girişimin "solu böleceği ve solun iktidar olmasını engelleyeceği" yolundaki karşı propagandalarıdır. Sosyal demokrasinin gerçekten sol olup olmadığı tartışmasına girmemek için, yaygın siyasi terminoloji diliyle konuşup, sosyal demokrasinin sol kanatta yer aldığını kabul edebiliriz. Ancak dünyanın her yerinde -bizde de fiilen böyledir- sosyal demokrasi, solun sadece bir bölümünü oluşturur. Çünkü yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi sosyalistlerle sosyal demokratların dünya görüşleri arasında nitel bir fark vardır. Savunulan sınıf çıkarlarından kaynaklanan bu fark en belirgin şekilde sömürü olgusuna bakış ve sömürüye karşı politikalarda kendini açığa çıkarır. Dolayısıyla bir sol partinin kurulması solu bölmek değil, zaten hayatın kendisinde varolan bir bölünmüşlüğün adını koymak olur.

Kaldı ki, "solu bölmek"ten kasıt, bir genel seçimde oyların dağılacağı, yüzde 10'u tutturamayan oyların heder olacağı ve bu yüzden sosyal demokratların kazanılabilecek bir iktidarı kaybedecekleri ise, böylesi bir yaklaşımın hakkaniyetle hiç de bağdaşmadığına hemen işaret etmek gerekir. Bu tür argümanları ileri sürenler öncelikle şu soruya cevap vermelidirler: Sosyal demokratların, kendilerinden farklı dünya görüşüne sahip sosyalistlerin oylarını kendi tapulu malları olarak görmeye ne hakları vardır?

Eğer mesele oyları bölmeyip sağın karşısında bloklaştırmak ise, bunun da yolu vardır ve yeryüzünde pek çok ülkede başarıyla denenmiştir. Sosyalistlerle sosyal demokratlar seçim ortaklığı yaparlar, olur biter.

Ayrıca bir genel seçimde sosyalistlerin, toplam oyun yüzde ne kadarını alacağını bugünden kestirmek bir hayli zordur. Kaldı ki, barajın aşılamayarak oyların ziyan olacağı gibi bir gerekçe, kısır döngü yaratır ve seçmen karşısına alternatif olarak çıkmayan sosyalistlerin ilelebet "baraj altında" kalması sonucunu da doğurabilir.

Hepsi bir yana, siyaset sadece seçimlerden ibaret değildir. Sol bir partinin, seçimlere katılmanın yanısıra daha başka önemli görevleri vardır. Sosyalist dünya görüşünün emekçilere özümsetilmesi, programın somut hedef ve taleplerinin yığınlara maledilmesi, demokrasi, partiye her geçen gün daha fazla üye kazanılması....Böylesi hayati öneme sahip görevler, 5 yılda bir yapılan genel seçimlerde "oyların bölünmemesi" kaygısına -ki bu kaygının yerinde olmadığını gördük- asla feda edilemez.

Sosyalist bir parti kurulması konusunun en önemli sorunu, böyle bir partinin kimler tarafından, nasıl oluşturulacağıdır. Türkiye'de sol hareketin -sosyal demokrasi dışındaki sol anlaşılsın- bölünmüşlüğü ve dağınıklığı, bu sorunun önündeki en büyük engel gibi gözükmektedir. Ne var ki, akıllı, basiretli ve sabırlı olunduğunda, hoşgörülü ve yapıcı davranıldığında sorunun çözülmemesi için hiçbir neden yoktur. Yazının önceki bölümünde sıraladığımız programatik hedefler esas alındığında -ki partinin günümüzdeki başlıca misyonu ve işlevi, bu hedefler ve talepler manzumesini savunmak olacaktır- Türkiye sol hareketi içinde yeralanların hemen tamamının hemfikir oldukları görülecektir. O halde partinin, sol hareketin ortak partisi olarak oluşturulması pekala mümkündür.

Bu işin kolay olmadığı besbellidir. Ama, sol hareket içinde yeralan ve ana programatik hedefler üzerinde anlaşan herkes "bu parti sadece benim değil **bizim** partimiz olacaktır", olgunluğunu gösterdiği takdirde, partinin ortaklaşa oluşturulmasının yolu açılmış olur. Gerçi, insanoğlunun binlerce yıldan bu yana kanına işlemiş "benimki" güdüsünden kurtulup "bizimki" ni benimsemesi kolay bir iş değil. Ama, "bizimki"nin yürekten benimsenmesi için "benim olan"dan vazgeçmek gerekmiyor. Burada sorunun püf noktası "bizim" olanla "benim" olanın en iyi şekilde uyumlaştırılmasıdır, onların birbirleriyle çatışmadıkları, aksine birbirlerini bütünleştirip güçlendirdikleri bilinciyle davranılmasıdır.

Böyle bir partide ideoloji meselesi sorun yaratmayacak mıdır?

Neyin ne olup, neyin ne olmadığı noktasında anlaşıldığı takdirde ideoloji konusunda problem çıkmaması gerekir. Parti ona katılan herkesin ortak örgütü olacaktır. Bu nedenle de böyle bir partide "saf" bir ideolojiden sözedilemez. Bu dediğimizden partinin ideolojisi olmayacaktır anlamı çıkmaz. Partinin tayin edici özelliği, onun emekçi karakteridir. Çağımızda emeğe damgasını vuran işçi sınıfıdır. Dolayısıyla sosyalist partinin ideolojik yapısında, genel hatlarıyla belirleyicilik rolünü işçi sınıfı ideolojisinin oynaması, partinin bu ideolojiden önemli oranda esinlenmesi kaçınılmazdır.

Son bir nokta, ortaklaşa oluşturulacak sol partinin en geniş kapsayıcılıkta olması için nasıl gayret gösterilmesi zorunluysa, neyi dışlaması gerektiği konusunda da o derece titiz davranılması gerektiğidir. Biz, sol hareket içinde herkesin birbirine dost olduğuna inanıyoruz ve herkesin geçmişin tatsızlıklarına sünger çekmekten yana olmasını memnunlukla karşılıyoruz. Ne ki aldatıcı olabilecek bazı görünümlerin de aslında ne olduklarına daha baştan dikkati çekmekte yarar var. Ve bu nedenle diyoruz ki, yaşayan sosyalizme düşmanlık besleyenler, üzerinde durduğumuz partinin dostu olamazlar. Böylesi bir ortak partiyi ise ancak dostlar kurup, ilerletebilirler.

Sonuç olarak, yasal siyasi yelpazenin solunda bir boşluk mevcuttur ve bu boşluğun ne pahasına olursa olsun doldurulması, hem de sol hareket içinde ye alan herkesi kapsayacak şekilde, herkesin katılımıyla ve elbirliğiyle doldurulması gerekir. Bunun yöntemini konuşmak için vakit henüz erkendir. Her şeyden önce sol hareket içinde yer alanların böylesi bir oluş hakkında görüşlerini açıklamalarını beklemekte yarar vardır. ●

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

DÜŞÜN
Haziran 1986

Resim Resmi Bir Şey Değildir

Can Yücel

Elif Naci'ye

Resim, ressamın görmüş olduğu ve görüp göreceği, ister suretli, ister suretsiz olaylardan yararlanarak, kurduğu birikim içinde, bütün vücudunu fırçada ve malada yoğunlaşmışçasına kotararak kurduğu yoğun çizgi, nesne, yapıttır. Bunun resmiyetnen ilgisi yoktur. O kadar yoktur ki (belki ben tarihleri ve adları karıştırabilirim), Lizst piyano çalarken konuşmalar üzerine çalmayı keser, niye sustuğu sorulduğunda Milano Kralı'na hitaben «Haşmetbena konuşurken tebaasına susmak düşer» demiştir.

Bu resim denen bir putun (ki islamca öyledir) hâlâ laik cumhuriyetimizde ne kadar değişik ölçülerle ve özgürlüklerle kurulabileceğine inanmamışlıklardan kaynaklanmaktadır. Eğer biz turizmi bizim veya resmi daireler tarafından çizilmiş daireler halinde görmede diretirsek ve çakıl taşlarıyla, yani inşaat malzemeleriyle yapılmışlığına bakarak kendi temsilimizin en büyük sanat eseri olduğuna inanırsak; sade ortaya çıkan eserleri değil, kendi hakkımızdaki anıları da sakatlamış oluruz.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bunun ders alınacak ilginç örnekleri vardır. İbrahim Çallı'dan başlayalım, iki büyük Cumhurbaşkanımızı içererek: Bir tarihte Atatürk, Çallı'nın Etnografya Müzesi'nde düzenlenmiş bir sergideki resmini inceleyerek Çallı'ya sormuş, demiş ki: «Çallı, bakıyorum, bu resimde beş tane at var, dört de süvari; beşinci süvari nerde kalmış?» Çallı'nın cevabı şu: «Sayın kurtarıcımız, öbür süvari tepenin arkasında kalmış.»

İkinci örnek de, Bedri Rahmi Eyüboğlu tarafından yine Çallı'dan naklen anlatılmış bir öyküdür:

Çallı'nın eli sıkışmış. Arkadaşları vasıtasıyla Çankaya'ya uçurulan bir haber sonucunda, Ankara'ya toplayıp götürdüğü resimleri koltuğu altında gittiği Karpiç Lokantası'nda, Aka Gündüz'ün de dahil olduğu bir masadan garsonlar tarikiyle çağrıldığı davet üzre arabaya binip Köşk'e vardığı zaman, Köşk yaveri tarafından Cumhurbaşkanımızın meşgul olduğu gerekçesiyle baştan savılmış ve ertesi günkü bir randevuya intizar etmiş... Nasıl oluyor ki, Köşk idaresi Çallı'ya bir araba bulamamış, o yüzden de Çallı, birden başlayan yağmurun altında, resimleri koltuğunda, Çankaya'dan iner olmuş. Neden sonra sırılsıklam Karpiç'e vardığında, Çallı'nın getireceği resimlerin satış parasıyla eğlenme beklentisinde olan arkadaşları hayal kırıklığı, Çallı ise bir büyük öfke içindeymiş. Çallı bu öfkeyle İsmet İnönü'ye atıp tutarken, birisi, Cumhurbaşkanının namütenahi sanat meraklısı olduğunu, hatta bir hafta önce **Dostum Mozart**'tan bir prelüd çalan bir piyanistimize —ki Mithat Fenmen olabilir— altın bir saat hediye ettiğini söyleyerek Çallı'nın bu infialine itiraz ettiğinde Çallı şöyle demiş, rivayet edilir. (Bu anlatacağım ve anlatmakta olduğum fıkra, hiçbir zaman İsmet İnönü'ye, en azından bir vücut alilliği yüzünden nakise sayılmamalıdır.) Tekraren, Çallı demiş ki: «Bre kardeş, madem sağırlar musikiden anlayıp musikiyi takdir ediyorlar, o halde biz ressamlar olarak, başımıza kör bir cumhurbaşkanı getirmeliyiz.»

Hikaye odur ki, ertesi günü Çallı, İsmet İnönü tarafından kabul edilmiş ve resimlerini İsmet İnönü'nün beğenisine sundukta, İsmet Paşa Çallı'nın getirdiği resimleri önünde duran masaya serip birer birer seyre başladığı zaman Çallı: «Paşam bunlar muharebe paftası değil resimdir» demiş ve kapının kenarına dayayıp İsmet İnönü'nün seyrine sunmuş. Bunda da Paşa'nın hiçbir itirazı olmamış. Nitekim bunun üzerine Paşa, Çallı'ya İkinci Dünya Harbi içindeki onca meşguliyetine karşın 25 gün poz vererek yaptırdığı resmin (ki bu resim, resmi daireleri resmen yıllarca süslemiştir) karşılığı olarak verdiği parayla, Çallı, nedense bir ressam kaprisi olarak Heybeli ile Sait'in Burgaz Adası arasındaki o güzelim Kaşık Adası'nı satın alıp, bu ikrama sanatçı gönlüyle cevap vermiştir.

Çallı'nın belki de Heybeli'de gömülü bir tarihçi arkadaşına yakın olmak için aldığı bu ada, halen bir musevi tarafından (çok hatır bilen bir kişi olması lazım) ağaçlandırılmış ve imar edilmiş bulunmaktadır.

Resim, resmi bir şey olmadığı gibi, ne resmiyet, ne de üniformalarla yargılanır. Nitekim bizim resmimiz olan **Hat Sanatı**, Hamdullah ve Yesari ustalar eliyle, dinimize, imanımıza, yani sanatımıza, ki bu yaşamın kendisidir; emniyet edildiğinde, sultanlarımız tarafından bile büyük bir tevazuyla baş köşelere getirilmiştir.

Bu iş bu kadar öyledir ki, Abdülmecit'in kendi tarafından yapılan resmi bile, müzelerimizde sadece bir antikadır.

Resmen resim yapılmadığı gibi resmi resim de yapılmaz. □

EKMEK VE HAK BİLDİRGESİ

İkinci "Aydınlar" Dilekçesi yolda...

Bu kez "Ekmek ve Hak Bildirgesi" adını taşıyacak olan metin ilkinden farklı olarak ekonomik talepler içerecek ve yalnız aydınları değil herkesi kapsayacak

"Bu bildirgeden sonra, Evren bir defa daha denesin, yüzde 92 değil, yüzde 9.2 oy alamaz bu halktan..." Bugünlerde hazırlanmakta olan ve ağırlıklı olarak ekonomik sorunların dile getirileceği "Ekmek ve Hak Bildirgesi"nden ne beklendiği sorusunu böyle yanıtlıyordu, yazar Aziz Nesin. "Ekmek ve Hak Bildirgesi" içeriği değilse de hazırlanışı açısından "Aydınlar Dilekçesi" 2 olarak da tanımlanabilirdi. 1984'te "Türkiye'de Demokratik Düzene İlişkin Gözlem ve İstemler" başlığı altında toparlanan ve insan hakları konusunun ön planda tutulduğu Aydınlar Dilekçesi'ni hazırlayanlar, şimdi ekonomik durumla sınırlı yeni bir metni kamuoyuna sunacaklardı. Ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durumun günden güne kötüleşmesi, aralarında, bilim adamı, yazar, ekonomist ve sânatçıların bulunduğu bir grup aydında bir bildirge yazma düşüncesini uyandırmıştı. Aziz Nesin **Nokta**'ya "Cinayetler, çıldırmalar, deli sayısı artıyor... Her namuslu aydının yapacağı şey bu acıyı vicdanında duyup harekete geçmektir" diyordu.

On bin imza. Üzerinde aylardır tartışılan bildirge için, Ankara'dan Aziz Nesin, Alpaslan Işıklı, Cevat Geray, Haldun Özen, Yakup Kepenek, Akın Birdal, Muzaffer İlhan Erdost, Haluk Gerger, İbrahim Yetkin, Gencay Şaylan, Halit Çelenk, Emin Değer, İstanbul'dan Nuri Karacan, Şukran Ketenci, Gencay Gürsoy, Tülay Arın ve İzmir'den Sami Alptekin'in katılımıyla oluşan Yazmanlar Kurulu otuzu aşkın toplantı yapmıştı. Ekonomi ve Demokrasi, Ekonominin Kültüre Yansıması, Ekonomik Haklar Çerçevesinde Ulusal Bağımsızlık, Dış Borçlar, Sömürü, Hayat Pahalılığı, Rüşvet, Sendikalar ve Ülke Topraklarının Yabancılara Satılması gibi ana başlıklar altında "Ekmek ve Hak Bildirgesi"nin son halinin verileceği Yazmanlar Kurulu toplantısı haziran ayının sonlarında yapılacaktı.

"Ekmek ve Hak Bildirgesi" de Cumhurbaşkanı, Başbakan, TBMM Başkanı'na ve siyasi partilere sunulacaktı. Ama dilekçeden farklı olarak bildirgede "istemler" değil, "saptamalar" yer alıyordu. Yazmanlar Kurulu'ndan çıkacak nihai metine, imza kurulunun aracılığıyla kamuoyunun katılımı sağlanacaktı. Bildirge ilk adımda onbin imzayla sunulacak, daha sonra da imza katılımı sürecekti. Her ay 40-50 bin imzanın hedeflendiği bildirgede, hazırlayıcılara göre aydın olan, olmayan ayrımı yapılmayacaktı. "Kim ki aldığı aylıkla, gündelikle geçinemiyor", ona sesleniyordu bildirge ve halkın onayına 15 Eylül 1986'da sunulması planlanıyordu.

Peki, bu bildirgeye kimler çekinmeksizin imzalarını atacaktı? Aydınlar Dilekçesi'ne de "korktukları için" katılmayanlar olduğunu belirten Aziz Nesin, **Nokta**'ya "Ben onları suçlamadım. Bir insan korkuyorsa, bundan utanacak olanlar o insana korku verenlerdir" diyordu.

"Ekmek ve Hak Bildirgesi"nin çalışmalarının sona ermek üzere olduğu şu günlerde, eğitim ve kültür sorunları ağırlıklı yeni bir bildirge sırada bekliyordu.

...

*Aziz Nesin **Nokta**'nın sorularını yanıtladı.*

Nokta: Ülkeyi bekleyen gelecek için ne düşünüyorsunuz?

A.Nesin: Türkiye'de, yakın vadede bir umut olmasa da, uzun vadede ilerleyen gizli bir güç var. Bunlar bu gücü 1960'ta da hesaplayamadılar, hiç kimsenin kestiremediği ölçüde 15 milletvekili rap diye Meclis'e girdi. Bugün aynı demokratik ortam gelse, halk sağduyusuyla daha büyük oluşumlara geçebilir. Ölürlerse kurtulurlar, çoluğu çocuğu utanır, kalırlarsa rezil olacaklardır. Onları ancak ölüm kurtarır, ama biz hiçbir zaman onların ölmesini istemiyoruz...

nokta
22 Haziran 1986

2 tiyatrocu gözaltında

İZMİR, (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Karşıyaka Sanat Günleri Gecesi'nde gözaltına alınan iki sanatçı hakkında soruşturma sürdürülüyor.

Karşıyaka Emniyet Amirliği'nden edinilen bilgiye göre, önceki gece Karşıyaka Güzel Sanatlar Parkı'nda sürmekte olan **"Kültür ve sanat etkinlikleri"**nin son gecesinde, **Anton Çehov**'un **"Rezaletim"** adlı yapıtını oynayan İstanbul Tiyatrosu sanatçılarından **Can Doğan**'ın sahnede kullandığı bazı tümcelerden dolayı polis, sanatçıya müdahale etti.

Bu olay karşısında sanatçı **Kemal Kocatürk,** polise müdahale nedenini sormaya kalkışınca olay büyüdü ve oyun polisin müdahalesiyle yarıda kaldı.

Siyasi polis daha sonra Can Doğan ile Kemal Kocatürk'ü gözaltına aldı. Siyasi polisçe gözaltına alınan sanatçıların sorgulamalarına dün de devam edilirken, polis olayla ilgili bilgi vermedi.

Cumhuriyet, 9 Haziran 86

YeniGündem

MİT'çi albay "Ajanımdı" dedi, o da fayda etmedi

İtirafçı MİT ajanının feryadı

1979 yılında Bafra TÖB-DER binasının bombalanması ve kurşunlanması olayını Milli İstihbarat Teşkilatı'nın elemanı olarak emirle kendisinin gerçekleştirdiğini itiraf eden Hicabi Koçyiğit, Bafra Ağır Ceza Mahkemesi'nce 13 yıl 4 ay ağır hapis cezasına çarptırıldı.

Hicabi Koçyiğit şunları söylemişti: "Gerçeklerin tersyüz edilmesi ayrı bir talihsizliktir. Ankara Komando Alayı'nda Albay Naci Altınkaya'nın emrindeki kayıtlarda adımın geçtiği -emrinde çalıştığım kişice açıklanmış olması- bahsini ettiğim tim'le görev yapmam açıklık kazanmasına rağmen bu tim'lerden hiçbir MİT ajanının ifadelerinin alınamayacağı kararı mahkeme tutanaklarına geçerken benim yargılanmam mantığa, vicdana, adalete sığmaz..." Eğer bahsini ettiğim MİT mensuplarının huzura celbi gerçekleşmiş olsaydı durum çok daha değişecek ve bu olayın müsebbibi ben olmadığım açığa çıkacaktı... Bu usulsüzlük ve insafsızlık olmuyor mu?"

Yaptığı itiraflar büyük yankılar uyandıran Koçyiğit, 1979 ve 1980 yıllarında Ankara Güvercinlik Jandarma Alayı'nda MİT, Emniyet ve asker üçlüsünden kurulan özel bir tim'de MİT mensubu olarak yer aldığını, tim'in görevinin çeşitli provokasyonlar düzenlemek olduğunu ileri sürmüştü. Koçyiğit bu tim'den haberdar olanlardan söz ederken, içlerinde devletin o dönemdeki yöneticilerinin de bulunduğu bir dizi isim saymıştı. İlk günden itibaren de, iddialarının adını verdiği MİT ajanlarının ifade vermesi yoluyla kanıtlanacağını öne sürüyordu. Ancak bu isteği gerçekleşmedi.

Bafra Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılama sürerken, Hicabi Koçyiğit Ankara'da, askeri mahkemede yaptığı itiraflarda 1979 3 Martı'nda Bafra TÖB-DER binasının bombalanmasının MİT-Emniyet-asker üçlüsünün oluşturduğu özel tim tarafından planlandığını, kurşunlama ve bombalama olayını da bizzat kendisinin gerçekleştirdiğini söylemişti.

Koçyiğit'in ifadesine göre, olayın planlanmasında MİT mensubu Saffet Polat, Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde görevli komiser Zeki Kaman hazır bulunmuştu. Saffet Polat ile Samsun'a gitmiş, orada kendilerine MİT mensupları "Osman ve Yaşar Beyler" yardım etmişti. Kendisine Samsun MİT'i tarafından 8888 nolu tabanca verilmişti. İddiasına göre, bombayı Bafra TÖB-DER Başkanı ve Bafra Lisesi Müdürü "Dursun Bey" vermişti. Olay günü Bafra'ya gitmiş, önce bombayı atmış, akşam üzeri de Mahmut Keskin'in arabasına silah tehdidiyle binip TÖB-DER'i kurşunlamıştı.

"Koçyiğit emrimdeki tim'de ajandı"

Hicabi Koçyiğit, vicdan azabından kurtulmak için itiraflarda bulunmuştu ama, dertlerden kurtulamamıştı. İnsanları kendisine inandırmakta güçlük çekiyordu. Hattâ resmi ağızlar Koçyiğit'in MİT ajanı olduğunu bile reddediyorlardı. Koçyiğit, Bafra Ağır Ceza Mahkemesi heyetinden emrinde görev yaptığı Ankara Komando Alay Komutanı Albay Naci Altınkaya'nın dinlenmesini istedi.

15 Ekim 1985 günü Albay Naci Altınkaya, Ankara İkinci Ağır Ceza Mahkemesi'nde Hicabi'nin ajanlığını şöyle doğruladı: "Ben olay tarihinde Ankara Komando Alay Komutanı idim. Esas görev mahallim Ankara olmakla beraber maiyetimde teşekkül eden tim'lerden, görevle taşraya gönderdiğimiz olurdu. Bu Hicabi Koçyiğit'in de ajanlardan olduğunu kayıtlardan biliyordum. Bir kere de şahitliği esnasında görmüştüm."

Altınkaya'nın bu ifadesi, Koçyiğit için sevindiriciydi; en azından tim'lerin varlığı ve kendisinin de "kayıtlı ajan" olduğu ortaya çıkmıştı. Ama yeterli değildi, çünkü Albay Altınkaya olay tarihinde görevde olmadığını da söylemişti. Koçyiğit için olayın "devletçe hazırlanmış bir provokasyon" olduğunu kanıtlamanın tek yolu kalmıştı: Olaya katılan MİT mensuplarının ifadeleri.

Koçyiğit'in önündeki engel

Sonunda Bafra Ağır Ceza Mahkemesi, Ankara Yenimahalle Ağır Ceza Mahkemesi'nden Özgün Baykal, Saffet Polat ve Fevzi Özbaba adlı MİT mensuplarının tanık olarak dinlenmesini istedi.

Ne var ki 1984 yılının ilk günü yürürlüğe giren 2937 sayılı Milli İstihbarat Teşkilatı Kuruluş ve İşleyişine Dair Kanun, Koçyiğit'in ve mahkemenin önüne çıktı. Yasaya göre, MİT mensuplarının tanık olarak dinlenip dinlenememelerine karar verecek organ MİT Müsteşarlığı'ydı. Müsteşarlık sakıncalı görürse ajanının tanıklık yapmasını yasaklayabiliyordu. Ve öyle de oldu, Yenimahalle Ağır Ceza Mahkemesi'ne Başbakanlık Milli İstihbarat Müsteşarlığı'nca gönderilen cevabi yazıda, Özgün Baykal'ın tanıklık yapmasının 2937 sayılı yasanın 29. maddesine göre sakıncalı görüldüğü belirtildi.

Tanıklığı istenen diğer iki kişi, Fevzi Özbaba ve Saffet Polat emekli olmuşlardı ama, yine de tanıklık yapamazlardı, çünkü "yeni adresleri görevleri gereği gizli tutuluyordu" ve mahkemenin çağrısı kendilerine ulaştırılamıyordu. Samsun MİT'inde görevli olup, Hicabi Koçyiğit'e Samsun'da silah verdikleri iddia edilen "Osman ve Yaşar Beyler'in" soyadları bile öğrenilemiyordu. □

ÜMİT SEZGİN

Son duruşmada — Koçyiğit'in ajan olduğunu söyleyen albaya rağmen 13 yıl hapis cezası verildi.

Fotoğraf: Osman Yakınoğlu

Çağdaş bir zararlı

Ne olduysa oldu, nasıl olduysa oldu, başımıza bir zararlı bela oldu.

Adı ÇUR–ÇUR BÖCEĞİ.

İşçinin ücretini, memurun maaşını kemiren o. Küçük sanayiciye kepenk indirten, küçük tarım üreticisini üretememe noktasına iten o. Bizleri işsizlik ve açlıkla başbaşa bırakan, kent yoksulunun, kır yoksulunun sefaletini derinleştiren "baş aktör" o.

"Değişimin eşitsizliği"ne yerel ve evrensel düzeyde ivme kazandıran, "alın terinden al sermayeye ver" ilkesini tarihte benzeri görülmedik acımasızlıkla uygulayan, gelir dağılımını "iş gücünün değeri" aleyhine giderek çarpıklaştıran o.

Ülkenin, "Dünya, Ekonomik ve Siyasi Sistemi" ile olan "Çevre Ülke" eklemlenme biçimini daha bir perçinleyen, uluslararasılaşmış sermayeye ülke ekonomisini denetleyebileceği ortamı hazırlayan, bu denetim önündeki en büyük engellerden birisi olan küçük ölçekli üretim birimlerinin tasfiyesini kolaylaştırıcı önlemler alan o.

Uluslararasılaşmış sermayeye ve yerli sermayeye yıldırılmış, susturulmuş, başıboş, "beleş" iş gücü sunan "baş komutan" o.

Bilim kurumlarına, sanat kurumlarına, bilimsel yapıtlara, sanat yapıtlarına, bilimcilere, sanatçılara saldıran o.

BİLİM'in özgüllüğünü yadsıyan, bilimsel gelişmenin iç dinamiklerinin önüne YÖK gibi bir engeli dikerek, bilim kurumlarını yöm-yök eden, bilimi satışa çıkartan o.

Gelinlik çağındaki kızları gerdek yerine fuhuşa gönderirken, sanatı "poşet"leyen, kendi varoluş nedenine, "cinsel birleşme"ye bile "tecavüz eden" "baş muzır" o.

Emeğin yüz yıllık evrensel bayramını "iptal eden" o. "Emek Bayramı"dendiğinde içindeki tüm zehiri akıtan o.

Hukuku ayaklar altına alan, insan haklarını hiçe sayan "baş işkenceci" o.

Ziraat Dünyası

TÜRKİYE ZİRAATCILAR DERNEĞİ Yayın Organıdır
Mayıs-Haziran No: 372-373

Çar-çur böceği

"Kurt dumanlı havayı sever" özdeyişindeki "kurt"a özenen, "kurt"tan desteğini esirgemeyen, "yalnızlığını" "kurt" ile paylaşan o. "Baş kurt" o.

Çok seslilikten ürken, düşüncenin özgür gelişimini, özgür anlatımını ve özgür örgütlenmesini yasaklayan o. Politik parti, sendika, kooperatif dernek, meslek odaları v.b. kurumların, yaygınlığını, çeşitliliğini, birbirleriyle olan etkileşme ve dayanışma serbestliğinin yerel ve evrensel boyutlardaki sınırsızlığını engelleyen o. "Baş yasakçı" o.

"Bir gece ansızın gelen" dayanağı "çatışan çıkarlar" olan o. "Çatışan çıkarlar" var oldukça da "çağdaş bir zararlı" olabilme olasılığı sürekli gündemde olan "davetsiz misafir" o.

"Çatışan çıkarlar"ın aşılmasının yolu üretenin yönetiminden geçmektedir, demokrasiden geçmektedir.

Seçenek demokrasidir.

Seçenek üretenin yönetimidir.

İşte bu nedenle desteklemeliyiz demokrasi uğrunda verilen mücadeleleri, ve "üreten biziz, yöneten de biz olacağız" ilkesinin yaşama geçirilmesinde üzerimize düşeni yapmalıyız.

Yalnız çur-çur böceğine değil, tüm öteki zararlılara da yaşam hakkı tanımamalıyız.

Baskılardan, haksızlıklardan ve sömürüden arınmış toplumlara ulaşmalıyız, böyle bir dünyayı yaratmalıyız.

Salih KORUCU

Hayatı Seviyorlardı

Pierre Lamandé

Tarım mühendisi. FTP'de yarbay. 6 Ekim 1943'de Mont-Valérien'de kurşuna dizildi.

Fresnes, 6 Ekim 1943

Sevgili karıcığım,

Bugün saat dörtte kurşuna dizileceğimi az önce öğrendim. Senden metin olmanı istemiyorum, öyle olduğunu biliyorum, ama senden kocanla övünmeni istiyorum, çünkü o Fransa'nın özgür ve mutlu olması uğruna ve hayatını bilerek ve isteyerek idealine adadığı için ölüyor; giriştiğimiz mücadelenin terkedilmeyeceğini, bizim fedakârlığımızın kısa sürede zaferle taçlanacağını biliyorum.

Sevgili karıcığım, senden ayrıldığıma üzgünüm, ama dört yıldır seni hep sevdim ve büyük aşkımızın hatırasının senin için büyük teselli olacağına eminim. Benim artık sana gösteremeyeceğim sevgiyi küçük yavrularımızda bulacaksın. Onları çok seviyordum, senden benim hatıram olarak onları daha da çok sevmeni istiyorum.

Onları hayatımıza yön veren ilkeler doğrultusunda yetiştirmekte güçlük çekmeyeceksin, uğrunda mücadele ettiğimiz mutluluğu ve özgür hayatı yaşayacaklarını düşünmek de beni mutlu ediyor. Özgür ve mutlu Fransa'yı görecekler en sonunda.

Sevgili karıcığım, seni ne çok sevdiğimi ve senin aşkının benim için ne büyük sevinç kaynağı ve destek olduğunu sana bir kere daha söylemek istiyorum; birlikte yaşadığımız mutlu günlerin anısı, paylaştığımız acılı günlerin anısı benim için son anlarımın yegâne sevinci. Seni hayatın başlangıcında böyle yalnız bıraktığıma üzülüyorum, fakat sevgili çocuklarımız aşkımızın en sağlam teminatıdır.

Sevgili karıcığım, beni unutmamanı istemiyorum senden; ama dilerim ki çektiğin acı fazla uzun sürmesin ve sen cesaretle ve yüreğin neşe dolu yeni baştan hayat yoluna koyulasın.

Son ana kadar benim büyük sevincim ve en son düşüncem olacaksın. Tüm dostlarımıza günaydın de, cesaret dile, zafer yaklaşıyor, annene babana beni hatırlat.

Sevgilim, seni sevgiyle binlerce kere kucaklıyorum, hayatım.

Pierre

Fresnes, 6 Ekim 1943

Sevgili yavrularım,

Babanız bu son mektubu size sevgili annenizden büyüdüğünüzde okuması ricasıyla gönderiyor.

Babanız sevgili Fransa'mızın özgür ve mutlu olmasını istediği için kurşuna dizilecek. Siz bu dünyayı daha yeni tanımaya başlamışken ben sizi bırakıp gidiyorum, ama size annelerin en iyisini, en sevenini bırakıyorum. Hakkınız olan sevgiyi hiç esirgemeyecek sizden ve babanızın da övüneceği gerçek Fransızlar olmanız için size yol gösterecek.

Bilin ki insanın yurdu için canını vermesi yalnız bir fedakârlık değil, yurdumuzun bir gün hepten özgür ve mutlu olacağı umudunun en iyi kanıtıdır da aynı zamanda.

Sevgili Anne-Marie'ciğim, seni iyi tanırım, senin yalnız çok güzel bir küçük kız olmadığını, babanı çok sevdiğini de biliyorum. O da seni çok seviyor, sevgili küçüğüm. Senden anneni çok sevmeni, olanca minik gücünle ona yardımcı olmanı istiyorum, onun işi zor olacak çünkü.

Sevgili Francois'cığım, senden ayrıldığımda daha yürümüyordun bile, ama daha o zamandan beni çok sevdiğini gösteriyordun. Senin zeki ve cesur olduğunu ve yakında sevgili küçük ailemizin başı olmaya layık olacağını biliyorum.

Sevgili Jean'cığım, seni ancak bir kere görebildim, ama yakışıklı ve zeki bir oğlan olacağını anladım. Senden gülücüklerin ve öpücüklerinle anneni teselli etmeni, boy bosça ve akılca çabuk büyümeni istiyorum.

Sevgili yavrularım, sizlerden daha siz çok küçükken ayrılıyorum, ama görevlerin en yücesini bırakıyorum size: göreviniz, sizler mutlu olasınız diye sonuna kadar mücadeleyi göze alan bir adama layık evlatlar olmaktır.

Cesaret, yavrucuklarım, babanız sizi hasretle kucaklıyor ve size yaşatmak istediği mutlu ve özgür hayatı yaşamanızı diliyor.

Baba

Désire Granet

1904 doğumlu. Makine işçisi. FKP üyesi. Kâğıt-Karton İşçileri Federasyonu (CGTU) sekreteri. Gizli sendika komitelerinin kurulmasına katıldı. 5 Ekim 1940'da tutuklandı. 22 Ekim 1941'de Chateaubriant'da kurşuna dizilen 27 kişiden biri.

Çarşamba, 22 Ekim 1941

Sevgili Yvonne'um,

Bu mektup sana ulaştığında korkunç haberi öğreneceksin. Birazdan, daha önce ölenlere katılmaya gidiyorum.

Benden hep istediğin gibi, cesurum ve ölümden korkmuyorum. Yavrumuzu benim gibi sev sen de; yürekli ve namuslu bir insan yetiştir; hatırama sadık kal. Senin kimsesiz kalmayacağına emin olarak gidiyorum; annem, babam ve arkadaşlarım duyduğun acıya katlanmanda sana yardımcı olacaklardır.

Zavallı sevgilim, seni hep sevdim ve birkaç dakikaya kadar varlığım sona erecek. Son düşüncelerim hep sizinle. Titremiyorum; bu mektup kötü yazıldı, çünkü kâğıdı duvara dayadım öyle yazıyorum. Sevgili Yvonne'cuğum, sen de cesur ol benim gibi. Cesaret ve geleceğe güven gerek!

Burda birazdan idam edilecek 27 kişiyiz; bütün herkes son derece cesur.

Haydi, Yvonne'cuğum, annenle babanı ve benimkileri kucakla son bir defa benim için.

Seni son bir defa kucaklıyorum. Ölünceye kadar senin Dédé'n. Bütün dostlara elveda.

Dédé

France Bloch-Sérazin

1913 doğumlu. Öğretmen ve bilimsel araştırıcı. Yazar Jean-Richard Bloch'un kızı. Yahudilerin iş tutması yasaklandıktan sonra FTPF saflarında kimyager olarak uzman çalışmalara katıldı. Tutuklanıp Santé cezaevine konuldu, ardından Lübeck kalesine sürüldü. 12 Şubat 1943'de kafası baltayla kesilerek idam edildi.

(Son mektubundan bölümler)

Dostlarım,

Bu akşam, öleceğim; saat 9'da beni idam edecekler. Hayattan ayrılmaktan korkmuyorum, sizlerin hepinizden, dostlarımdan ayrılmanın bana verdiği feci ıstıraba aklımı takmak istemiyorum sadece.

...Yoldaşlardan birçoğu hapiste neler çektiğim konusunda size bilgi vereceklerdir. Ben şimdi size onu anlatmıyorum. Hem anlatmak da gelmiyor içimden. İstediğim şey, size hoşçakalın demek. Korkusuz ölüyorum. Bir daha söyleyeyim, feci olan tek şey, ayrılmak. Son ana kadar çok güçlü olacağım, size söz veriyorum. Şimdiye kadar ölenlerle, kurtuluş uğruna her gün ölüp gidenlerle, hepsiyle iftihar ediyorum.

...Biliyorsunuz, mutlu bir hayat yaşadım, hayatımda hiçbir şeyden hiç, hiç pişman değilim.

Dostlarım ve bir sevgilim oldu, evet, ve işte inancım uğruna ölüyorum.

Bana düşeni yapacağım. Benim görmeyeceğim her şeyi sizler göreceksiniz. Görün ve beni içiniz acımadan düşünün. Çok, çok sakin ve mutluyum, her biriniz aklımdasınız... Düşüncem hep sizlerle, hepinizle. Sizi seviyorum, canlarım, dostlarım, sevdiklerim. Roland'ım.

France

Fernand Léger

Guy Môquet

1924 yılında doğdu. Öğrenci. Milletvekilliğinden düşürülen ve mahkûm edilen Prosper Moquet'nin oğlu. Paris'in XVII'nci bölgesinde FKP'nin gençlik örgütünde gizli seksiyon yöneticisi, 22 Ekim 1941'de 17 yaşında Chateaubriant'da kurşuna dizildi.

Chateaubriant, 22 Ekim 1941

Sevgili anneciğim,
Canım küçük kardeşim,
Sevgili babacığım,

Öleceğim! Sizden istediğim ,özellikle senden anneciğim, cesur olmanızdır. Ben cesurum ve benden önce gidenler kadar cesur olmak istiyorum. Elbette yaşamak isterdim. Ama bütün kalbimle dileğim o ki, ölümüm bir işe yarasın. Jean'la kucaklaşmaya vakit bulamadım; kardeşlerim Roger ve Rino ile kucaklaştık. Aslo ana gelince, onu yapamıyorum, ne yazık ki!

Umarım elbiselerimin hepsini sana yollarlar; Sérge'e yarayabilirler belki ve o da herhalde bir gün onları giymekten gurur duyar.

Seni, babacığım, eğer seni, ve anneciğimi de, bir hayli üzdüysem, son kez selamlıyorum.

Bilesin ki senin bana çizdiğin yolda elimden geleni yaptım.

Bütün arkadaşlarıma, çok sevdiğim kardeşime son bir elveda. İlerde büyüyüp adam olması için derslerine iyi çalışsın.

On yedi buçuk yıl; hayatım kısa geçti! Hiçbir şeyden pişman değilim, sizlerin hepinizi bırakıp gitmekten gayri. Tintin'le, Michels'le birlikte öleceğim. Anne, senden istediğim, söz ver bana, metin olman ve yüreğinin acısını dindirmendir.

Daha başka söyleyebileceğim bir şey yok. Hepinizden, sen, anne, Sérge, babacığım, hepinizi olanca çocuk yüreğimle kucaklayarak ayrılıyorum.

Cesaret!

Guy'iniz sizi seviyor.

Guy

Son anda aklımdan geçen: "Geride kalan siz herkes, ölüme giden biz yirmiyedilere layık olun."

Charles Debarge

Maden işçisi. Sendika temsilcisi. FKP üyesi. 1941'de Sendika ve Eylem Birliği komitelerinde çalıştı, Mayıs 1941 maden işçileri grevine katıldı. İki kere tutuklanıp kaçmayı başardıktan sonra 1941 Ağustos ayında illegaliteye geçti. 1942 Martında Nord-Pas-de-Calais OS (Özel Örgüt) bölgelerarası sorumlusu. Hakkında, görüldüğü anda vurma emri olan, polislerce ağır yaralanarak ele geçirildi. 23 Eylül 1942'de Arras kalesinde katledildi.

10 Eylül 1942

Çok kötü bir haber aldım; yoldaşım Moîse Boulanger tutuklanmış; köyümden bana kalan en son arkadaşım. Mücadelenin ilk günlerinden, 1939'dan itibaren birlikte ne badireler atlattık! Kaç kere kurtuldu o da ölümden?

Hénin-Liétard kesimi sorumlusuyla tekrar temas kurmaya çalışırken yakalanmış. İllegal arkadaşların yakalandığı gizli evlerden biri çevresinde jandarma pusu kurmuş. Daha bilmiyorduk. Moîse silahsız olduğu için kendini savunamamış.

Burda durum gittikçe kötüleşiyor. Bir ayda kaç saldırı! Üstüste bir hayli sarsıldım, ilk defa kendimi çok yorgun hissediyorum. Poliste çok kesin, ayrıntılı tarifim var. Her an tanınıp izlenebilirim. Rasgele bir polis hiç ihtarsız vurabilir beni.

Ama daha bir süre bölgede kalmam gerekiyor, her ne pahasına olursa olsun. Bana güveniyor herkes. Mücadelenin bir sürü tutuklanmayla örgütsüz kalmasına göz yumamam.

Bu kanlı deneylerden yararlanacağız. Yalnız güvenlik için değil, saldırıya geçmek için de daha etkin düzenlemelere girişeceğiz.

Kavgadan vazgeçmeye hakkımız yok, çünkü durum ciddi de olsa hiç umutsuz değil. Rusya'da ve her yerde savaşanları düşünüyoruz. Onların zaferlerini... Ve biz de haykırıyoruz: Her şey zafer için!

(Mektupları yayınlamaya devam edeceğiz.)

Fransız Rezistansı .2

Rezistans hareketi, Müttefiklerin 1942'de Kuzey Afrika'ya çıkmalarının ardından, Fransa'nın geleceği açısından hayati önem taşıyan sorunlarla karşı karşıya geldi. Müttefikler İşgal Altındaki Bölgelerde Müttefik Askeri Hükümet (AMGOT) kurma planlarıyla kurtuluş sonrası Fransa'yı özellikle ABD'ye bağımlı bir hale getirmek peşindeydiler. Bu durumu önlemenin gerçekte tek bir yolu vardı: ülkenin kurtuluşunda belirleyici rolü oynayacak bir ulusal ayaklanma. İşte 1943 yılı başlarında General De Gaulle ile FKP adına Fernand Grenier'in yaptıkları görüşmeler ulusal bağımsızlığın çıkarları doğrultusunda kitlesel bir örgütlenmeye, Ulusal Direniş Konseyi'nin, daha sonra da Fransa Ulusal Kurtuluş Komitesi'nin kurulması sonucuna ulaşacaktı. Komite'de iki komünist temsilci de vardı.

Ama ittifakın hayata geçmesi somut işlerde gerçekleşmeliydi. Ve bu noktada belirleyici güç, bir kez daha FKP idi. FKP tüm yurtseverleri seferber edecek somut hedef ve eylem biçimleri ile bu öncülüğü layıkıyla yerine getiriyordu. Örneğin nazilerin dayatmasıyla Vichy hükümetinin uygulamaya başladığı ve Fransız gençliğinin zorla çalıştırılmak üzere Nazi Almanyasına sevki planlarına karşı FKP'nin başlattığı yoğun eylem, Parti ile Rezistans'ta yer alan diğer örgütler arasında güçlü bağların gelişmesini getirdi. Almanya'ya sevkedilmek istemeyenlerin kaçıp köylere sığınması sonucu ve Nazilere karşı yürütülen sabotaj eylemleri, işçilerle köylülerin birlikte hareketini güçlendirdi. Bir yandan da silahlı mücadele gereğini kuvvetle vurguladı. Rezistans Fransası yüzbinlerce işçinin her işkolunda sürekli direnişine, genel grevlere, üniversitelerde şiddetli karşı koyuşlara, partizan birliklerinin göğüs göğüse savaşına tanık olan bir direniş destanı yazdı.

Ağustos 1944. Nazilerin Paris'ten kovuluşu.

Komünistlerin derhal silahlı mücadele çağrısında bulunmaları ve bu mücadelenin gereğini yerine getirmeleriyle kazanılan başarılar, bekle-gör sessizliği içindeki geniş yurtsever kitleleri etkilemekte gecikmedi ve sonuçta ortaya çıkan ulusal direniş, Rezistans hareketinin kendi gücüyle 1944 Ağustos'unda Paris'i kurtarmasıyla taçlandı. Hitler Almanyası'nın yenilgisi, Vichy hükümetinin çöküşü, FKP'nin mücadelesinden etkilenen geniş demokratik kitlelerin hareketlenişi, Ulusal Direniş Konseyi programında belirlenen doğrultuda yeni bir Fransa'nın yaratılması gayretleriyle tamamlandı.

Savaş sonunda, bu savaşta 20 milyon evladının canı pahasına faşizmin yenilgiye uğratılmasında temel rolü oynamış Sovyetler Birliği'nin, ülkelerinin kurtuluşunu belirleyen halk güçlerinin yarattığı ve sosyalizmi kurmaya ilerleyen halk iktidarlarının ve Fransa'da ise Rezistans hareketinde komünistlerin oynadığı rolün etkisiyle, sosyalizm geniş kitleler arasında sempati topluyordu.

Ama diğer yandan, savaştan hemen hiç bir kayba uğramadığı gibi, ekonomik potansiyel olarak yararlanan ABD emperyalizmi, savaşın hemen ardından uluslararası işçi sınıfı hareketine, demokrasi güçlerine ve esas olarak sosyalist sisteme karşı harekete geçmekte gecikmedi.

Bu sırada Fransa'nın Nazilere karşı yürütülen savaşta uğradığı ağır ekonomik kayıpların, özellikle enerji ve ulaştırma dalları başta olmak üzere olumsuz etkilerini duyurduğu gözleniyordu. Hayatın her alanında halkın ülke yönetimine gerçek katılımını, ilerici içerikli bir sosyal programı, ekonomi alanında köklü dönüşümleri öngören Ulusal Direniş Konseyi Programı'nın uygulanması hayli güçtü. Bu arada ABD emperyalizminin "yardım" adı altında savaş sonrası çöküntüsünü yaşayan Fransa'yı ekonomik ve siyasi vesayet altına alma çabaları da yoğunlaşmıştı

Bu koşullarda FKP, Rezistans Hareketi'nde doğan geniş ittifakın korunup geliştirilmesi ve birleşik işçi cephesinin güçlendirilmesi çabalarını ısrarla sürdürdü. FKP kitleleri harekete geçirmek ve herşeyden önce işçi sınıfının yoğun gayretiyle Ulusal Direniş Programı'nı yürürlüğe koymak ve ulusal bağımsızlığı korumak üzere yoğun gayret gösteriyordu. Bu gayretlerin küçümsenemez kazanımları oldu. Karşılıklı uzlaşmalara dayanmasına rağmen 1946 Anayasası Ulusal Direniş Konseyi programında yeralan bir dizi ilkeyi benimsemişti. Millileştirmeler gerçekleştirilmiş, fabrika komiteleri kurulmuş, sosyal güvenlik, çalışma koşulları vb. önemli ilerlemeler kaydedilmişti. Bu koşullarda FKP'nin ana hedefi ülkeyi ABD emperyalizmine bağımlı kılmaya çalışan her türlü ekonomik-siyasi girişimin önünü kesmek üzerinde yoğunlaştı. Gericiliğin, burjuva sınıf güçlerinin tüm engelleme ve sabotajlarına karşılık, fabrikalardan yükselen mücadele, ülkenin her yanında destek görüyor ve kabinedeki komünist bakanlar tarafından destekleniyordu.

Emperyalizmin ülke çapında ve uluslararası alanda 1947'de başlattığı karşı saldırının ilk işaretlerinden birisi Fransa'da ABD baskısıyla komünist bakanların görevden alınmasıyla ortaya çıkacaktı. Ama Rezistans Hareketi ile gelen kazanımları tümden ortadan kaldırmak mümkün olmayacak, direniş ruhu Fransa işçi sınıfının, emekçi halk güçlerinin mücadelesinde yankılanacaktı.